

T.C.
KIRŞEHİR AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI

FANTASTİK ÇOCUK EDEBİYATI ÜRÜNLERİNİN
ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN OKUMA BECERİSİNE
ETKİSİ

Emine Şule DERTLİOĞLU

YÜKSEK LİSANS

KIRŞEHİR-2024

©2024-Emine Şule DERTLİOĞLU

T.C.
KIRŞEHİR AHI EVRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI

**FANTASTİK ÇOCUK EDEBİYATI ÜRÜNLERİNİN OKUMA
BECERİSİNE ETKİSİ**

**THE EFFECT OF FANTASTIC CHILDREN'S
LITERATURE PRODUCTS ON READING SKILLS OF
MIDDLE SCHOOL STUDENTS**

Hazırlayan
Emine Şule DERTLİOĞLU

YÜKSEK LİSANS

Danışman
Prof. Dr. Mustafa TÜRKYILMAZ

KIRŞEHİR-2024

KABUL VE ONAY

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Türkçe Eğitimi Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi, Emine Şule DERTLİOĞLU tarafından hazırlanan “*Fantastik Çocuk Edebiyatı Ürünlerinin Ortaokul Öğrencilerinin Okuma Becerisine Etkisi*” adlı tez çalışması 27/06/2024 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından oybirliği/oyçokluğu ile **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Danışman(İmza)

Prof. Dr. Mustafa TÜRKYILMAZ

Üye.....(İmza)

Prof. Dr. Abdulkerim KARADENİZ

Üye.....(İmza)

Dr. Öğr. Üyesi Murat YİĞİT

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../.../2024

(İmza)

Ünvanı Adı Soyadı

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- ☐ Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezim sadece Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- ☐ Tezimin yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

27/06/2024

Emine Şule DERTLİOĞLU

İmza

ÖZET

FANTASTİK ÇOCUK EDEBİYATI ÜRÜNLERİNİN ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN OKUMA BECERİSİNE ETKİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan: Emine Şule DERTLİOĞLU

Danışman: Prof. Dr. Mustafa TÜRKYILMAZ

2024 – (XVIII+121)

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı

Türkçe Eğitimi Bilim Dalı

Jüri

Prof. Dr. Mustafa TÜRKYILMAZ

Prof. Dr. Abdulkarim KARADENİZ

Dr. Öğr. Üyesi Murat YİĞİT

Türkiye’de okur-yazar oranı 2022 yılı TÜİK verilerine göre %97’dir. Fakat düzenli bir okuma kültürüne sahip insan sayımız azdır. Okuma kültürüne sahip bireyler yetiştirmek için anne baba ve öğretmenlere büyük görev düşmektedir. Bireylerin erken yaşta nitelikli çocuk edebiyatı ürünleriyle tanışması onların ileri yaşlarında bilinçli bir okur olarak yetişmesi için atılması gereken önemli bir adımdır. Çocuk edebiyatı eserleriyle çocuk yaşında tanışmış bir öğrenciye okuma sevgisi kazandırmak ve okuma kültürü edinmesini sağlamak çok daha kolay olacaktır.

Çocuk yaşta okuma sevgisi edindirmek için yapılması gereken bir başka husus ise çocukları sevebilecekleri yazın türleriyle buluşturmadır. Çocukların sevdikleri türleri okuması, okumayı eğlenceli hâle getirdiği için onlara okuma alışkanlığı kazandırmak da bir o kadar kolaylaşacaktır.

Çocukların sevdiği türleri belirlerken onların düşünce yapısına uygun, hayal dünyasını zenginleştirecek, yaratıcı düşünme becerisini geliştirecek türler seçilmelidir. Fantastik çocuk edebiyatı ürünleri çocukları eğlenceli bir oyun havası içine çekerek onların duyu ve düşüncelerine hitap edip okuduklarını özümsemesini sağlar. Bu sebeplerden fantastik çocuk edebiyatı ürünleri çocuklara okuma kültürü kazandırmak için kullanılabilecek öncelikli türlerdendir.

Bu çalışma ile fantastik çocuk edebiyatı eserlerinin ortaokul öğrencilerinin okuma tutumuna, okuduğunu anlama düzeyine ve okuma hızına olan etkileri ölçülmek istenmiştir. Araştırma yapılırken nicel araştırma yöntemi ile çalışılmıştır. Nicel araştırma yöntemlerinden, deney ve kontrol gruplu yarı yapılandırılmış deneysel desenli araştırma modeli uygulanmıştır. Bu araştırma, 2022-2023 eğitim- öğretim yılında Ankara ilinin, Çankaya İlçe Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı Ümitköy Anadolu İmam Hatip Lisesi Fen ve Sosyal Bilimler Proje Okulunda yürütülmüştür. Bu araştırmanın evrenini Türkiye’deki ortaokul 6. sınıf öğrencileri oluştururken örneklemini ise Ümitköy Anadolu İmam Hatip Lisesi Fen ve Sosyal Bilimler Proje Okulunun 6. sınıf öğrencilerinin bir grubu oluşturmaktadır. Alanyazın tarandığında fantastik edebiyat ürünlerinin okuma becerileri üzerine

etkisi hususunda daha önce yapılmış herhangi bir çalışma ile karşılaşılmamıştır. Fantastik edebiyatın, katılımcıların okuma becerisini ne yönde etkileyeceği, öğrencilerin akademik hayatında nasıl sonuçlar ortaya çıkaracağı probleminin cevabı aranmıştır. Bu araştırma neticesinde; elde edilen sonuçlara göre okuduğunu anlama düzeyi ve okuma tutumu üzerine anlamlı bir fark elde edilmemekle beraber okuma hızına ilişkin verilere bakıldığında deney grubunun, kontrol grubundan daha hızlı okuduğu gözlemlenmiştir.

Fantastik çocuk edebiyatı eserlerini okuma ile ilgili yapılan bu çalışmada elde edilen sonuçların eğitimcilere, kitap yazarlarına ve Millî Eğitim Bakanlığına, öğrencilerin okuma becerileri alanında karar verme durumlarında destek olacak bir kaynak niteliğinde olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk edebiyatı, Fantastik edebiyat, Okuma, Türkçe eğitimi

ABSTRACT

THE EFFECT OF FANTASTIC CHILDREN'S LITERATURE PRODUCTS ON READING SKILLS OF MIDDLE SCHOOL STUDENTS

M.Sc.Thesis

Preparer: Emine Şule DERTLİOĞLU

Advisor : Prof. Dr. Mustafa TÜRKYILMAZ

2024 – (XVIII+121)

Kırşehir Ahi Evran University, Graduate School Of Social Sciences

Turkish and Social Sciences Education Department

Turkish Education Science

Jury

Prof. Dr. Mustafa TÜRKYILMAZ

Prof. Dr. Abdulkerim KARADENİZ

Asst. Prof. Dr. Murat YİĞİT

The literacy rate in Turkey is 97% according to 2022 TÜİK data. However, the number of people with a regular reading culture is low. Parents and teachers have a great responsibility in raising individuals with a reading culture. Introducing individuals to qualified children's literature products at an early age is an important step to be taken in order for them to grow up as conscious readers in their later years. It will be much easier to instill a love of reading and a reading culture in a student who has been introduced to children's literature at a young age.

Another thing that needs to be done to instill a love of reading at a young age is to introduce children to the types of literature they may like. Since children's reading of their favorite genres makes reading fun, it will be easier for them to acquire the habit of reading.

When determining the genres that children like, genres that suit their mindset, enrich their imagination, and develop their creative thinking skills should be chosen. Fantastic children's literature products draw children into a fun game atmosphere, appeal to their feelings and thoughts, and enable them to assimilate what they read. For these reasons, fantasy children's literature products are among the priority genres that can be used to instill a reading culture in children.

This study aimed to measure the effects of fantastic children's literature works on secondary school students' reading attitudes, reading comprehension levels and reading speed. While conducting the research, quantitative research method was used. Among the quantitative research methods, a semi-structured experimental design research model with experimental and control groups was applied. This research was conducted in the 2022-2023 academic year at the Ümitköy Anatolian Imam Hatip High School Science and Social Sciences Project School, affiliated with the Çankaya District National Education Directorate of Ankara. While the population of this research consists of 6th grade secondary school students in Turkey, the sample consists of a group of 6th grade students of Ümitköy Anatolian Imam Hatip High School Science and Social Sciences Project School.

When the literature was scanned, no previous study was found on the effect of fantasy literature products on reading skills. The answer to the problem of how fantasy literature will affect the reading skills of the participants and what results it will produce in the academic life of the students has been sought. As a result of this research; According to the results obtained, although there was no significant difference in reading comprehension level and reading attitude, when the data regarding reading speed was examined, it was observed that the experimental group read faster than the control group.

It is thought that the results obtained in this research on reading fantasy children's literature works are a resource that will support educators, book authors and the Ministry of National Education in making decisions about students' reading skills.

Key Words: Children's literature, Fantasy literature, Reading, Turkish education

ÖN SÖZ

Okuma eyleminin insan için psikolojik, sosyolojik ve biyolojik alanlarda birçok olumlu etkisi vardır. Bunlara ek olarak insanoğlu elde ettiği bilgileri de okuma yoluyla kazanmıştır. Birey için birçok faydası olan okuma eylemini hayatının vazgeçilmez bir parçası hâline getirmek, insanın sosyal ve bilişsel gelişimi açısından yadsınamaz bir gerçektir.

Okuma alışkanlığını edinmek hızla gerçekleşmeyen ve zamana ihtiyaç duyulan bir durumdur. İhtiyaç duyulan bu zamanı, çocuğun bireysel farklılıklarının yanı sıra dış faktörler de etkiler. Bireyler, okuma alışkanlığını edinebilme sürecinde; çocukluk yıllarında ebeveynleri ile öğretmeninin, gençlik yıllarında ise yine öğretmenin ve arkadaş çevresinin büyük ölçüde etkisi altındadır. Fakat bireyin biyolojik ve bilişsel hazır bulunuşluk seviyesi uygun olmadan çevresel faktörlerin okuma kültürünü kazanmasını desteklemesi mümkün değildir (Gül Özdiş ve Sezgin Demir, 2020: 530). Bu sebeplerden bireyin okuma alışkanlığını kazanması için gereken şartların olgunlaşması gerekmektedir.

Çocuğun okuma alışkanlığını kazanmasını sağlamak için gereken bir başka şart ise onu ilgi ve ihtiyaçlarına uygun çocuk edebiyatı ürünleri ile buluşturabilmektir. Çocuğun bilişsel düşünme biçimine uygun olarak önerilebilecek en uygun türlerden biri fantastik çocuk edebiyatı ürünleridir.

Bu araştırmada, fantastik çocuk edebiyatı ürünlerinin ortaokul öğrencilerinin okuduğunu anlama düzeyi, okuma tutumu ve sessiz okuma hızına ilişkin etkisi araştırılmıştır. Araştırmayı önemli kılan, alanyazın tarandığında daha önce fantastik çocuk edebiyatı ürünlerinin, öğrencilerin okuma becerilerine etkisini ölçen herhangi bir araştırmaya rastlanmamış olmasıdır.

Araştırma, “Giriş, Kavramsal /Kuramsal Açıklamalar ve İlgili Literatür, Yöntem, Bulgular, Sonuç, Tartışma ve Öneriler” olarak beş temel başlık altında hazırlanmıştır. “Giriş” başlığın altında çalışmanın problemi, amacı ve önemi, varsayımları, sınırlılıkları ve çalışma ile ilgili tanımlar incelenmiştir. “Kavramsal/Kuramsal Açıklamalar ve İlgili Literatür” başlığında, kavramlarla ilgili yurt dışı ve yurt içinde yapılan çalışmalardan bahsedilmiştir. “Yöntem” bölümünde, yapılan araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, araştırmada kullanılan veri toplama aracı ve yapılan analizler konusunda bilgi verilmiştir. “Bulgular” kısmında, elde edilen verilerin analizi ve yorumlanması, “Sonuç, Tartışma ve

Öneriler” başlığında ise araştırma sonucunda elde edilen bulgular hakkında tartışma ve ilgililere öneriler bulunmaktadır.

Çalışmamın her aşamasında bilgi ve tecrübesini esirgemeyen, sağladığı moral desteği sayesinde sürecin benim için kolaylaşmasını sağlayan tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Mustafa Türkyılmaz’a, teşekkür ederim. Ayrıca sürece, sorularıma verdiği yanıtlarıyla destek olan yazar Miyase Sertbarut’a da teşekkürlerimi arz ederim.

Hayatta olduğu gibi akademik çalışmamda da karşılaştığım her zorlukta destekçim olan sevgili eşim Bahadır’a, bana olan inançlarını ve sevgilerini her zaman hissettiren kıymetli anne, babama ve biricik kardeşim İlhami’ye teşekkürü borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	iv
BİLDİRİM	v
ÖZET.....	vi
ABSTRACT	viii
ÖN SÖZ.....	x
TABLolar LİSTESİ.....	xv
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xvii
SİMGELER VE KISALTMALAR	xviii
BÖLÜM I.....	1
1. GİRİŞ	1
1.1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ	3
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ	4
1.3. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI	5
1.4. VARSAYIMLAR	5
BÖLÜM II.....	6
2. KAVRAMSAL/KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ LİTERATÜR. 6	
2.1. ÇOCUK EDEBİYATI	6
2.1.1. Çocuk Edebiyatının İşlevleri.....	8
2.2. FANTASTİK EDEBİYAT.....	14
2.2.1. Oluşum Bakımından Fantastik Edebiyat.....	15
2.2.2. Dünyada Fantastik Edebiyat	21
2.2.3. Türk Edebiyatında Fantazya	23
2.2.4. Fantastik Edebiyatın İşlevleri.....	24
2.3. OKUMA	30

2.4. KONU İLE İLGİLİ YAPILMIŞ ARAŞTIRMALAR.....	35
2.4.1. Okuma Alanında Yapılan İlgili Çalışmalar.....	35
2.4.2. Fantastik Edebiyat Alanında Yapılan İlgili Çalışmalar	37
BÖLÜM III.....	41
3. YÖNTEM.....	41
3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ	41
3.2. ARAŞTIRMANIN YER VE ZAMANI	42
3.3. EVREN VE ÖRNEKLEM	43
3.4. VERİLERİN TOPLANMASI VE ANALİZİ	43
3.5. VERİLERİN ANALİZİ.....	48
BÖLÜM IV	50
4. BULGULAR	50
BÖLÜM V.....	56
5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	56
5.1. SONUÇLAR VE TARTIŞMA	56
5.2. ÖNERİLER	58
KAYNAKÇA	61
EKLER.....	66
EK 1. Resmi Yazışma ve İzin Belgeleri	67
EK 2. Anketler /Ölçekler vb.....	73
EK 3. Deneysel Süreçte Okutulan Kitaplar, Etkinlikler ve On Haftalık Ders Planı	84
Kitap 1: Kraliçeyi Kurtarmak, Vladimir Tumanov	84
Kitap 2: Umacı, Hanzade Servi.....	87
Kitap 3: Pinokyo, Carlo Collodi.....	92
Kitap 4: Harry Potter- Felsefe Taşı, J. K. Rowling.....	96

Kitap 5: Malamender- Thomas Taylor.....	99
Kitap 6: Gargantis- Thomas Taylor	105
Kitap 7: Cim Düğme ve Lokomotifçi Lukas, Michael Ende	111
Kitap 8: Dede Korkut	113
Kitap 9: Lodosçu Tim, Paul Biegel.....	116
Kitap 10: Cadının Elektrikli Süpürgesi, Terry Pratchett.....	118
ÖZGEÇMİŞ.....	121

TABLolar LİSTESİ

Sayfa

Tablo 2.1. Çocuk Edebiyatında Tür.....	7
Tablo 3.1. Öntest Sontest Kontrol Gruplu Desen	41
Tablo 3.2. Uzman Görüşü Alınmak Üzere Hazırlanan Fantastik Çocuk Edebiyatı Listesi	43
Tablo 3.3. Uzman Görüşü Alındıktan Sonra Oluşan Okuma Listesi.....	44
Tablo 3.4. Okutulan Kitaplar ve Yapılan Etkinlikler.....	46
Tablo 3.5. Kontrol Grubuna Okutulan Gerçek Kurgusal Kitap Listesi	47
Tablo 3.6. Deney ve Kontrol Gruplarına Ait Ön Test Sonuçlarına Ait Normallik Testi....	49
Tablo 4.1. Deney ve Kontrol Grubu Okuma Tutumu Ön Test Puan Ortalamaları Arasındaki İlişkiyi Gösteren Bağımsız t-Testi Sonuçları.....	50
Tablo 4.2. Deney ve Kontrol Grubu Başarı Testi Ön Test Puan Ortalamaları Arasındaki İlişkiyi Gösteren U Testi Sonuçları	50
Tablo 4.3. Deney ve Kontrol Grubu Okuma Hızı Ön Test Puan Ortalamaları Arasındaki İlişkiyi Gösteren U Testi Sonuçları	50
Tablo 4.4. Deney ve Kontrol Gruplarına Ait Son Test Sonuçlarına Ait Normallik Testi ..	51
Tablo 4.5. Deney ve Kontrol Grubu Okuma Tutumu Son Test Puan Ortalamaları Arasındaki İlişkiyi Gösteren Bağımsız t-Testi Sonuçları.....	51
Tablo 4.6. Deney ve Kontrol Grubu Başarı Testi Son Test Puan Ortalamaları Arasındaki İlişkiyi Gösteren Bağımsız t-Testi Sonuçları.....	52
Tablo 4.7. Deney ve Kontrol Grubu Okuma Hızı Son Test Puan Ortalamaları Arasındaki İlişkiyi Gösteren U Testi Sonuçları	52
Tablo 4.8. Deney Grubuna Ait Son Test- Ön Test Puan Farklarının Normallik Testi	52
Tablo 4.9. Deney Grubunun Okuma Tutumu Son Test ve Ön Test Puan Ortalamaları Arasındaki İlişkiyi Gösteren Bağımlı Gruplar İçin t-Testi Sonuçları.....	53
Tablo 4.10. Deney Grubunun Başarı Testi Son Test ve Ön Test Puan Ortalamaları Arasındaki İlişkiyi Gösteren Bağımlı Gruplar İçin t-Testi Sonuçları.....	53
Tablo 4.11. Deney Grubunun Okuma Hızı Son Test ve Ön Test Puan Ortalamaları Arasındaki İlişkiyi Gösteren Bağımlı Gruplar İçin t-Testi Sonuçları.....	53
Tablo 4.12. Kontrol Grubuna Ait Son Test- Ön Test Puan Farklarının Normallik Testi Sonuçları	54

Tablo 4.13. Kontrol Grubunun Okuma Tutumu Son Test ve Ön Test Puan Ortalamaları Arasındaki İlişkiyi Gösteren Bağımlı Gruplar İçin t-Testi Sonuçları.....	54
Tablo 4.14. Kontrol Grubunun Başarı Testi Son Test ve Ön Test Puan Ortalamaları Arasındaki İlişkiyi Gösteren Bağımlı Gruplar İçin t-Testi Sonuçları.....	54
Tablo 4.15. Kontrol Grubunun Okuma Hızı Son Test ve Ön Test Puan Ortalamaları Arasındaki İlişkiyi Gösteren Bağımlı Gruplar İçin t-Testi Sonuçları.....	55

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2.1. U. Durst’a göre Fantastik kavramının sınıflandırılması.....	17
Şekil 2.2. Maria Nikolejeva’ nın Fantastik Sınıflandırması.....	19
Şekil 2.3. Pisa Döngülerinde Türkiye’nin Okuma Becerileri Alanı Performansı (MEB, 2023: 94)	33
Şekil 2.4. Okuma Becerileri Alanında OECD Ülkeleri ve Tüm Ülkeler Ortalama Puanları ile Türkiye’nin Ortalama Puanı Arasındaki Fark (MEB, 2023: 95)	34

SİMGELER VE KISALTMALAR

Kısaltmalar	Açıklamalar
DG	Deney grubu
KG	Kontrol grubu
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
OECD	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (Organisation for Economic Co-operation and Development)
O1	Deney grubunun öntest ölçümleri
O2	Deney grubunun sontest ölçümleri
O3	Kontrol grubunun öntest ölçümleri
O4	Kontrol grubunun sontest ölçümleri
ÖSKD	Öntest- Sontest kontrol gruplu desen
PISA	Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (Programme for International Student Assessment)
R	Yansız atama
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
vd.	Ve diğerleri
X	Deneyisel değişken

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

Bu araştırmanın amacı fantastik çocuk edebiyatı ürünlerini okumanın ortaokul öğrencilerinin sessiz okuma hızına, okuma tutumuna ve okuduğunu anlama düzeylerine olan etkisini belirlemektir.

İnsan, dünyaya geldiği ilk andan itibaren içinde bulunduğu yeni çevreyi ve daha sonra dünyayı tüm yönleriyle tanıma ve öğrenme sürecinin içine girmektedir. Bu öğrenme sürecine yardımcı olacak birçok unsur ile karşılaşmaktadır. Bu unsurlar yaşamının ilk dönemlerinde anne, baba, dede, eğitim materyalleri, sosyal çevre gibi bireyin kendi seçimlerinin dışında gelişirken birey okuma yazma eğitimini tamamladıktan sonra artık öğrenme unsurlarını kendi özgür iradesiyle seçip karar vermeye başlamaktadır. Okuma yazmayı öğrenen bireyin yaşamı boyunca dış dünyaya mahsus öğrenmelerine devam edeceği en önemli kaynağı kitaplardır (Taş, 2019: 1). Bireyin kendini ve dış dünyayı tanımada, anlamlandırmasında ve keşfetme arzusunu doyurmasında işe koşulan ilk dil becerisi dinleme ve sonrasında okumadır. Okuma, bireyin dış dünyaya açılan en güçlü, detaylı ve önemli öğrenme kaynağıdır. Bu kaynağı en iyi şekilde değerlendirmek ise yine bireyin önceki okuma ve öğrenmelerine dayalı olarak yeni okumalarla gerçekleşecektir.

Çoğunlukla akademik, bilimsel, tarihsel ve kültürel bilgi, dört temel dil becerisinden dinleme ve okuma eylemiyle edinilir. Okuma aynı zamanda bilme ve bildiğini anlamlandırma sürecidir. İnsan elde ettiği en basit veya temel bilgisinden en karmaşık akademik bilgisine kadar birçok bilgiyi okuyarak kazanır. Bilhassa çok yönlü ve karmaşık olan bilimsel anlamda kazanılan bilgiler yine okuma eylemi sayesinde kazanılmaktadır. Bu anlamda okuma bir kültürlenme sürecidir (Aydeniz ve Haydaroğlu, 2021: 203). Bu kültürlenme sürecini başarılı bir biçimde sürdürmek bireyin ilgi, ideal, ihtiyaç ve amaçları doğrultusunda tercih edeceği okuma kaynaklarıyla sağlanabilir.

Okumak, insana bir özgürlük alanı sunar ve bu özgürlük alanında yeni izlenimler, beceriler, deneyimler edinerek belki de kendisinden yıllar önce yaşamış veya hayatında hiçbir şekilde karşılaşma fırsatının olmayacağı bir kişinin fikirlerine, mesajına, dünya görüşüne ulaşma imkânına kavuşur (Can, Türkyılmaz ve Karadeniz, 2010: 2). Okuma eylemi bir bakıma insana zaman ve çağlar arasında bir seyyah gibi gezinti yapmayı sağlayan zaman makinesine benzetilebilir. İnsan için hiç bulunmadığı bir mekânda, asla

karşılaşamayacağı insanların fikir ve duygu dünyasına hâkim olabilmek elbette erişilmesi güç olduğu için kıymetli bir hazinedir. Bu hazinenin anahtarına ulaşmak ise kitaplarla mümkün olabilmektedir.

Okumanın insana olan yararları yalnızca sosyal ve ruhsal alanlarla sınırlı değildir. Okuma eyleminin, insanın beyin gelişimi üzerinde de önemli faydalar sağladığı yapılan bilimsel araştırmalarla ispatlanmıştır. Pittsburg’da bulunan Carnegie Mellon Üniversitesi, Bilişsel Beyin Görüntüleme Merkezinde görev yapan araştırmacılardan olan Timothy Keller ve Marcel Just, 8-12 yaşları arasındaki bir grup çocuk üzerinde okumanın beyin üzerindeki etkilerini araştırmıştır. Bu araştırmada, okuma becerilerinin zayıf olduğu öğrenci grubuna 100 saat süre boyunca özel bir program uygulanmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin sadece okuma becerilerinde değil beyin dokusunda da önemli ve olumlu değişimlerin olduğu gözlemlenmiştir (Karaçay, 2011: 25). Okuma becerisini öğrenciye düzenli ve sürekli bir hayat rutini, yerine getirilmesi gereken bir sorumluluk bilinci olarak kazandırmak, eğitimcilerin başat görevlerinden biri olmalıdır. Bahsedilen araştırmanın sonucu gösteriyor ki kitap okumak sadece hayal gücü ve duygu dünyamıza tesir eden bir uğraş değil aynı zamanda nörolojik değişim ve gelişim de sağlayan bir eylemdir. Zihinsel gelişim süreçleri devam eden çocuklar için ise okuma eylemi zihinsel gelişimlerine fayda sağlayacak etkili bir eylemdir.

Okuma eylemi, birey için faydalı bir uğraş olmakla beraber salt okuma eylemi insana sağladığı katkı bakımından tek başına yeterli görülmemekte, okuma eylemini aynı zamanda nitelikli bir eylem olarak yapmanın altı çizilmektedir. Gelişmiş ülkeler, bireylerin günlük hayat içinde kullandıkları okuryazarlık becerisini yeterli görmedikleri için yaratıcı, eleştirel, etkin okuryazarlık gibi birtakım kavramlar üzerinde çalışmalarına devam etmektedirler. Yani bireylerin, yaratıcı, eleştirel ve etkin düşünme becerilerine sahip olmaları okuduklarını anlamlandırma, benimseme ve içselleştirme bakımından oldukça önemlidir (Türkyılmaz, 2012a: 4). Okumadaki amaç sadece işaretleri seslendirmek değil; okuma eyleminin, okuyucunun zihnine sağladığı faydaların farkına varıp okuyucunun farklı alanlarda da analiz, sentez ve yorum kabiliyetine ulaşmasını sağlamaktır.

Sosyal, ruhsal ve nörolojik açıdan çokça fayda sağlayan okuma eyleminin asıl gayesine ulaşmak için bireyin okuduğu metinlerin niteliği de önemlidir. Edebî ve estetik niteliklere sahip olan metinleri okumak, okuma eyleminin amacına hizmet eder. Edebiyat; duygu, hayal ve düşüncelerin yazılı ve sözlü olarak etkileyici ve estetik bir şekilde sunum

sanatıdır. Çocuklar için edebiyat ise duygu ve düşünce dünyasının geliştiği ilk çocukluk döneminden başlayarak ergenliği de içine alan bir yaşam sürecinde, çocuğun anlayabilme seviyesini ve dil gelişimini de göz önünde bulundurarak his ve düşünce dünyasını edebî değer barındıran ürünlerle zenginleştiren ve beğeni eşiğini arttıran ürünlerin tamamıdır (Sever, 2019: 17). Çocukların okuma uğraşından sağlayacakları faydayı en yüksek seviyeye ulaştırabilmek için onların beğenisine sunulan kitapların dilsel, zihinsel gelişim düzeylerine uygun, nitelikli eserlerden seçilmesi önem arz etmektedir.

Derdi dünyayı tanımak olan çocuğa farklı dünyalar sunarak onu yaşama hazırlamak, onun duygu ve fikir dünyasını geliştirip zenginleştirerek hayata karşı daha güçlü bir hâle getirmek, karşılaşılabileceği problemler için çözüm bulma becerilerine sahip duruma getirmek ve yeni şeyler üretebilecek yaratıcı ve etkin düşünme becerilerine sahip bireyler olarak yetiştirmek amacıyla çocukları nitelikli çocuk edebiyatı ürünleriyle tanıştırmak zorunluluktur (Baki, 2021: 224). Çocuğun yaşamında karşılaştığı olay ve olguları derin bir anlayışla ele alabilmesi, problemlere hızlı ve kalıcı çözümler bulabilmesi ve kendini doğru bir şekilde ifade edebilmesi için erken yaşta nitelikli çocuk edebiyatı ürünleri ile buluşturulmalıdır.

Fantastik edebiyat, çocukların hayal gücünü besleyen, zihin dünyalarına farklı pencereler açan ve çocuklara okuma zevki, okuma kültürü kazandırması bakımından önemli bir yazın türüdür. Hayal gücünün renkli dünyasından beslenen fantastik çocuk edebiyatı ürünleri, çocuğun düş gücünü zenginleştirir ve besler. İlköğretim üçüncü sınıftan itibaren çocuklar, soyut düşünce gelişiminin kritik evresini yaşamaktadırlar. Bu özel dönemden başlayarak çocukların fantastik eserlerle tanıştırılması eğitim-öğretim açısından oldukça önem arz eder (Baki 2021: 223). Sınırsız bir hayal gücü sağlayıp yaratıcı düşünmeyi destekleyen fantastik yazın türü, çocukların gerçek ile gerçeküstü durumları birbirinden ayırt etmelerine yardımcı olur. Ayrıca renkli, çeşitli, zengin ve tam da çocukların estetik, yaratıcı zihin dünyasına hitap eden fantastik yazın, çocukların karşılaştığı problemler ile farklı bir düzlemde yüzleşmesini sağlar.

1.1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Bu çalışmanın temel problemini “Fantastik edebiyat ürünlerinin ortaokul öğrencilerinin okuma becerilerine etkisi nedir?” ifadesi oluşturmaktadır. Araştırmanın alt problemleri ise şunlardır:

1. Fantastik çocuk edebiyatı ürünlerinin ortaokul öğrencilerinin okuduğunu anlama düzeylerine etkisi nedir?

2. Fantastik çocuk edebiyatı ürünlerinin ortaokul öğrencilerinin okuma tutumuna etkisi nedir?

3. Fantastik çocuk edebiyatı ürünlerinin ortaokul öğrencilerinin sessiz okuma hızlarına etkisi nedir?

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Bu araştırmanın amacı, fantastik çocuk edebiyatı eserlerinin ortaokul öğrencilerinin okuduğunu anlama düzeyine, okuma tutumuna ve sessiz okuma hızına olacak etkisini araştırmaktır.

Fantastik, doğa olaylarının bilim ve teknolojiyle açıklanabildiği, bilgiye erişimin artık son derece kolay olduğu çağımızda insanlar için farklı ve büyüleyici dünyaların kapısını aralamaktadır. Artık çocuklar kadar yetişkinler de fantastik dünyanın sihirli atmosferine kendilerini kaptırmaktadırlar. Fantastik unsurlar, büyük küçük demeden herkesin ilgisini çekmektedir (Özdemir ve Hatipoğlu, 2019: 38).

Çocukların düşün dünyası, gerçek ile gerçek olmayanın iç içe geçtiği bir alandır. Derin düş gücüne sahip olmaları, buna sebep olarak gösterilebilir. Genellikle erken çocukluk dönemlerinde çocukların bazen hayal ile gerçeği birbirinden ayırt edemedikleri dâhi görülmektedir. Bu sebeplerle fantastik unsurlar barındıran çocuk edebiyatı eserlerinin, çocuğun zihinsel ve ruhsal gelişimine olumlu etkisi olduğu söylenebilir. Çocukların hayal gücü yazınsal eserler yardımıyla zenginleştirmek istendiğinde, çocuğa görelilik ilkesine ters düşmeden fantastik türde eserler yazılması gereklidir (Özbaşı, 2020: 92).

Fantastik çocuk edebiyatı türü, çocuklara yeni ve farklı bakış açıları kazandırarak çocukların ihtiyaçlarına cevap verir. Hayal gücü gelişmekte olan çocuk ise çevresine daha gerçekçi bir tutumla yaklaşır. Kazandığı bu tutum, çocuğun gerçek hayatta karşılaştığı sorunlarla baş etmede cesur ve çözüm odaklı bir tavır sergilemesine katkıda bulunur. Bu yönüyle fantastik tür, çocukların gerçek dünyadan kopmasını değil tam aksine gerçeklerle karşılaşmasını sağlayan bir görev yüklenir. Gerçek dışı bir dünyada hayal gücünün hudutsuz imkânlarından yararlanan çocuk, gerçek hayatta kendi sorunlarıyla yüzleşerek bir bakıma farkındalık yaşar. Kendi ruh dünyasını, bu dünyanın gereksinimlerini keşfetmeye başlar. Bunun neticesinde yetişkinlerden farklı olan çocuk gerçekliğine farklı bir bakış açısı

kazandırılır. Bununla birlikte 21. yüzyılın çokça öncelenen yaratıcı düşünme becerilerinin gelişimi, düşündürme ve sezdirme, gerçek ve hayal arasındaki ince çizginin farkına varan çocuğa kazandırılmış olur (Baki, 2021: 223).

Bu çalışmada, fantastik çocuk edebiyatı ürünlerinin ortaokul öğrencilerinin okuduğunu anlama düzeyine, okuma tutumlarına ve sessiz okuma hızlarına olan etkisi araştırılmıştır. Çünkü fantastik çocuk edebiyatının çocukların düş dünyasını zenginleştiren, onları ruhsal ve zihinsel açıdan destekleyen bir tür olduğu düşünülmektedir. Ayrıca alanyazın tarandığında bu konuda daha önceden herhangi bir çalışma yapılmamış olması da bu araştırmayı lüzumlu ve değerli kılmaktadır.

1.3. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Bu çalışma Ankara ili Çankaya ilçesinde 2022-2023 eğitim-öğretim yılında öğrenim gören Ümitköy Anadolu İmam Hatip Lisesi Fen ve Sosyal Bilimler Proje Okulu 6. sınıf öğrencileriyle sınırlıdır. Araştırma; Özbay ve Uyar'a (2009) ait okuma tutum ölçeği, önceki yıllarda MEB tarafından okutulmuş olan Türkçe Ders Kitaplarından alınan "Zamanı Kazanmak veya Kaybetmek" ile "Kırkikindiler" okuma metinleri, Devlet Parasız Yatılı Bursluluk Sınavlarında önceki yıllarda çıkmış sorular ile sınırlıdır. Ayrıca okuma materyalleri, deney grubuna okutulmak üzere belirlenen Kraliçeyi Kurtarmak, Umacı, Pinokyo, Harry Potter ve Felsefe Taşı, Malamender, Gargantis, Cim Düğme ve Lokomotifçi Lukas, Dede Korkut, Lodosçu Tim, Cadının Elektrikli Süpürgesi fantastik kitaplarla sınırlıdır.

1.4. VARSAYIMLAR

Araştırmada;

1. Deney ve kontrol grubuna uygulanan başarı testinin öğrencilerin mevcut okuduğunu anlama becerisini ölçmede yeterli olduğu,
2. Öğrencilerin okuma tutum ölçeği sorularına samimiyetle cevap verdikleri,
3. Öğrencilerin bir dakikada okudukları kelime sayısını belirlemek amacıyla uygulanan metinlerin, öğrenciler tarafından kurallara uygun olarak okunduğu,
4. Araştırmacının yansız olduğu ve bilimsel veriler ışığında hareket ettiği,
5. Fantastik kitapları belirlemek için başvuru uzman kanısının yeterli olduğu,
6. Deney grubunun evreni temsil ettiği varsayılmıştır.

BÖLÜM II

2. KAVRAMSAL/KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ LİTERATÜR

2.1. ÇOCUK EDEBİYATI

Çocuk edebiyatı kavramının tanımını yapmadan önce bu kavramı meydana getiren “çocuk” ve “edebiyat”ın tanımlarına bakmak, çocuk edebiyatını anlamada kolaylık sağlayacaktır. TDK Türkçe Sözlükte çocuk, “Bebeklik ile erginlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız; yavru, bala, uşak, velet.” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2005: 444). Edebiyat kelimesi Arapça kökenli olup “edeb” kökünden türemiş olmakla birlikte TDK Türkçe Sözlükte, “1. Olay, düşünce, duygu ve hayallerin dil aracılığıyla sözlü veya yazılı olarak biçimlendirilmesi sanatı, yazın. 2. Bir bilim kolunun türlü konuları üzerine yazılmış yazı ve eserlerin hepsi, literatür.” (TDK, 2005: 600) biçiminde tanımlamaları bulunmaktadır.

Çocuk edebiyatı kavramı hakkında çok çeşitli tanımlar yapılmıştır. Bunlardan bazıları şunlardır:

Çocuk edebiyatı, kaynağı çocuk ve çocukluk dönemi olan; çocuğun ilgi, dikkat, algı, hayal, düşünce ve duygu dünyasına hitap eden; çocuk gerçekliğini ve çocuk bakış açısını gözetleyen; dilde, ölçüde, tiplerde ve düşüncede çocuğa göre içeriği sade bir biçimde ve samimiyetle ortaya koyan; çocuğa okuma sevgi ve alışkanlığını kazandırmasıyla beraber, sanat, edebiyat ve estetik açıdan gelişip ilerlemesine katkı sunan, çocuğun duyarlı bir yetişkin olması için onu hazır hâle getiren geçiş çağı edebiyatıdır (Şirin, 2007: 16).

Çocuk edebiyatı, çocukların düş ve duygu dünyalarına hitap eden sözlü ve yazılı eserlerden oluşan yazın türüdür. Çocukların zihinsel ve psikolojik gelişiminde büyük katkısı olan bu edebiyat türü 2-6 yaş aralığı olan ilk çocukluk dönemi ile başlayıp son çocukluk evresi kabul edilen 14 yaşına kadar olan dönemi kapsamaktadır (Musuloğlu ve Sezgin, 2023: 23).

Özgül’e (2023: 12-14) göre, çocuk edebiyatı; çocukların düş, düşünce, duygu ve duyarlılıklarına, kişisel zevklerine, büyüyüp gelişmelerine hem eğitilip hem de eğlenmelerine katkı sağlamak amacı ile oluşturulan çocuksu bir edebiyattır. Ayrıca, çocuk edebiyatı geniş anlamda, hususiyetle çocukların istifade etmesi için oluşturulmuş ve tasarlanmış yaratıcı edebiyat ürünü olarak tanımlanmıştır.

Çocuk edebiyatı; edebî özelliğinden feragat etmeden, çocuk gerçekliğinden yola çıkarak, konularını onun güncel ve doğal çevresinden seçen ve çocuğun kendi dünyasını çocuk dilinde çok yönlü bir biçimde algılayabilmesini sağlayan, çocuğa bilinçli bir okuma alışkanlığı edindirmeyi amaçlayan edebiyat ürünüdür (Asutay, 2013: 269).

Alanyazında daha birçok tanımla karşılaşmak mümkündür. Kesin olarak bir tanım yapılamamakla beraber bu tanımlar, bize çocuk edebiyatının taşıması gereken genel nitelikler hakkında ayrıntılı bilgi vermektedir. Bu tanımların ortak yönlerinden yola çıkarak çocuk edebiyatı; çocuk gözüyle dünyaya bakabilen, çocuklarda estetik zevk oluşturan, çocuklara okuma sevgisi kazandıran, eğlendirirken eğiten, çocuğa görelilik ilkesine uygun, edebî değeri olan eserler olarak tanımlanabilir.

Çocuk edebiyatı tanımlarındaki farklılıklar çocuk edebiyatını sınıflandırırken de yaşanmaktadır. Edebiyatın kolayca gruplandırılmayacağını, bu sebeple de edebî eserleri kategorize etmenin kolay olmadığını ifade eden Lukens, Smith ve Coffel (2023: 102-107) birtakım sınırlılıklara rağmen aşağıdaki tabloyu daha kolay anlaşılabilir olması için oluşturmuşlardır:

Tablo 2.1. Çocuk Edebiyatında Tür

Sınıflama	Tür
Kurgusal Türler	Çağdaş Kurgu/Gerçeklik Kurgusal Hayvan Öyküleri/ Gerçeklik Gizem Öyküleri Büyüme Çağı/Aile öyküleri Romantik Öyküler Tarihsel Gerçeklik
Fantastik	Yüksek Fantezi (Epik Fantezi) Fantastik Öyküler Bilim Kurgu
Geleneksel Masallar	Fabl Halk Masalı Mit Efsaneler veya Kahraman Masalları Halk Destanları
Uyaktan Şiire	Tekerlemeler Nazım Anlatı Şiiri Balad veya Halk Türküsü (Anonim) Lirik şiir veya Kişisel Şiirler Özel Şiir Formları
Kurgusal Olmayan	Bilgilendirici Kitaplar Biyografi

Çocuk yazını, her şeyden önce yetişkinler için yazılan edebî eserler gibi başlı başına edebî bir türdür. Çocuk edebiyatını yetişkin edebiyatından ayıran ise onun farklı bir hedef kitleye hitap ediyor oluşudur. Bu sebeplerden çocuk edebiyatı, hedef kitlesi çocuk olduğu için farklı birtakım titizliklere ve ilgiye ihtiyaç duyan bir türdür. Estetik zevkten taviz vermeden çocuğa görelilik ilkesi de göz önünde bulundurarak yazılmış bir eser, çocuk edebiyatından beklenen nitelikleri sağlamış olacaktır (Asutay, 2013: 268).

Türkiye 'de çocuk edebiyatında 1970'li yıllar hem yerli ürünler hem de çeviride sol kitapların ağırlıklı olduğu bir dönem olmuştur. 1980 yıllarında ise dinî kesimin çocuk edebiyatı alanında eserler verdiği görülmüştür. Bu kesimler, çocuk edebiyatını kendi ideolojilerine ait görüşleri çocuklara aktarmak için kullanmışlardır. Bu açıdan bakıldığında çocuk edebiyatı bu dönemlerde kamusal alanın bir parçası olarak düşünülmüştür (Neydim, 2003: 66).

80'li yıllardan sonra çocuk yeniden merkez konumuna yükselmiştir. Fakat toplumun merkezinde değil, ailesinin merkezinde yer almaya başlayarak bir tüketim kitlesi olarak keşfedilmiştir. Böylece oyuncaktan giysiye kadar uzanan tüketim eylemi edebiyata da yansımıştır. Çocuk seçme kültür ve bilgisine henüz yeterince ulaşmasa da artık kendi okuyacağı kitabı seçme hakkına da erişmiştir (Neydim, 2003: 70-71).

1990'lı yıllarda ise burjuva ve aydınlanma anlayışı etkisini göstermeye başlarken yeni akımlar da çocuk edebiyatında kendini hissettirmeye başlamıştır (Neydim, 2003: 161)

Çağdaş çocuk edebiyatı, çocuğa göre olmalı ancak çocukça olmamalıdır. Ayrıca çocuk edebiyatı; çocuğun kültürel gelişimini, hayal gücünün gelişimini ve okuma alışkanlığı kazanmasını sağlayacak nitelikler barındırmalıdır (Dilidüzgün, 2004: 18).

2.1.1. Çocuk Edebiyatının İşlevleri

Çocuk edebiyatının ortaya çıkış nedeni, çocuğun dünyayı ve gerçekleri alımlama ve algılama biçiminin yetişkinlerden çok daha farklı olmasından ileri gelmektedir (**Dilidüzgün, 2004: 19**). Çocuk ve gençlik edebiyatı 18. ve 19. yüzyılda ortaya çıkan sosyolojik, tarihsel, ekonomik şartların etkisiyle bir ihtiyaç olarak belirmiştir. Günümüze kadar da gelişerek varlığını sürdürmüştür (Neydim, 2003: 10).

Psikologlar çocukların sorunlarını tespit edebilmek için çocuklarla birtakım oyunlar oynarlar. Çocuğun gerçeküstü düzlemi oyundur. Bu düzlem çocuğun sorunlarını ortaya koyabilmesi için en uygun alandır. Çocuk sorunlarını sembollere yüklenen anlamlar

aracılığıyla ifade etmiş olur. Psikoloğun görevi bu anlam yüklerindeki şifreleri çözüp sorunu belirlemektir. Edebiyatçı ise çocuğu hayatın gerçekleriyle gerçeküstü bir düzlemde yüzleştirir ve iletişim kurmasını sağlar. Bu süreç keyifli ve macera doludur. Çocuğu içine çeker ve sürükleyicidir (Neydim, 2003: 174).

Çocuk edebiyatı ürünleri çocuğun dil becerilerinden sosyal hayatına kadar etki edecek birçok kazanım sağlayabilir. Çocukların bu kazanımları edinmesi, onların küçük yaşlarda nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerini okumalarıyla mümkün olabilir.

Keyifli bir okuma yapmak isteyen okuyucu daha çok kendine benzeyen ya da toplumun içinden tanıdığı başka insanların kültürel birikimlerinin yansıtıldığı eserler tercih etmektedir. Çocuklar gerçek hayatta da kitaplarda da insanlar arasındaki farklılıkları hissedebilmektedirler. Ayrıca üzerinde iyi çalışılmış kahramanları tanıyıp onlara karşılık verme yeteneğine sahiplerdir (Lukens, Smith ve Coffel: 137).

Çocuklara okuma alışkanlığı kazandırmak çocuk edebiyatı ürünlerinin başat görevlerindenidir. Çocuklar ilgi ve ihtiyaçlarına uygun, nitelikli kitaplarla buluşarak keyifli okumalar yapar ve buna bir rutin olarak devam ettiklerinde okuma alışkanlığı kazanmış olurlar. Ana dili öğrenimi ile sosyal hayata alışmaya başlayan çocuklar için eğitim-öğretim süreci boyunca kullanılan en etkili eserler, çocuk edebiyatı eserleridir. Çocuklar, bu kitaplar aracılığıyla yeni kavramlar, deyimler, özdeyişler, atasözleri öğrenir. Kendi milletinin dilini ve edebiyatını tanımış olur. Bu sebeplerden yol çıkarak kitapların konularının özenle seçilmesi eğitim- öğretim hedeflerine ulaşmak için önemli bir durumdur (Bakırcı ve Yıldız, 2023:174).

Oxford Üniversitesinde öğretim üyesi olan Julia Marshall, edebiyat öğretiminin iki görevi olduğundan bahsetmektedir: Bunlardan biri genel bir amaç olan öğrencinin dil bilgisini geliştirmek, diğeri ise öğrenciyi insanlığın değişik yönleriyle karşılaştırarak öğrencinin görgüsünü arttırmaktır (Dilidüzgün, 2004: 21).

Öğretmen adaylarına, eğitim fakültelerinin öğretmen yetiştirme programlarında çocuk edebiyatının temel ilkelerini ve çocuğun dünyasındaki önemini anlatmak çocuk edebiyatı öğretiminin ana hedefi olmalıdır. Öğretmen adaylarına; okulöncesi (2-6 yaş grubu), ilköğretim ve ortaöğretim dönemdeki çocukların gelişim düzeylerine uygun eserlerden faydalanarak okuma kültürü kazandırmalarına yönelik, bilgi ve beceri edindirme hedefi üzerine inşa edilmelidir. Bu sebeple “Çocuk Edebiyatı” dersinde teorik açıklamaların

uygulamalı etkinliklerle çeşitlendirildiği, çocuk edebiyatı eserlerinin incelenmesiyle somut hâle getirilen öğretim programları uygulanmalıdır (Sever, 2006: 43).

Çocuk ana dilini evde istenilen düzeyde öğrenememektedir. Okula başladığında ise okuma yazma eylemini öğrenebilmesi için ilk olarak sade, fiş cümleleriyle eğitime başlanmaktadır. Bu cümleler çocuğun dil gelişimini yeterince desteklememektedir (Hayran, 2006: 72). Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin, çocuğa okuma zevki ve alışkanlığı kazandıracak özelliklere sahip olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Sarıkaya, 2023: 10). Çocuklar edebî metinlerle ana dilinin inceliklerini, zenginliklerini fark edebilmektedirler. Çocuk edebiyatı eserleri dil becerilerinin kazanılması sürecinde çocuğa zenginleştirilmiş bir dil ortamı sunarak çocuk okuyucunun dil haznesini zenginleştirmektedir. Edebî metinlerin çocuğa kavram ve kuram aktarma gibi bir amacı yoktur. Macera, merak ve düşsel yaşam unsurları vardır. Çocuk edebiyatı metinleriyle buluşan çocuk okurlar, Türkçeyi eğlenceli, coşkulu bir biçimde zevkle kullanmakta, öğrenmekte, anlamaktadır (Hayran, 2006: 72).

Çocuğun hayal dünyasını çeşitlendiren, çocuk seviyesine uygun edebiyat türlerini ortaya koyabilmek için çocukları her anlamda çok iyi tanımak ve hayata onların gözüyle bakabilmek gerekir. Bu sebeple çocuklar için hazırlanan yazın türleri onların zihinsel, duyuşsal, psikolojik, sosyal ve dilsel gelişim özelliklerine, çocukların ilgi ve ihtiyaçlarına uygun olarak oluşturulmalıdır. Ayrıca çocuk edebiyatı ürünleri, çocukları yaratıcı düşünmeye, çocuklarda okuma zevki oluşturmaya teşvik edecek nitelikte olmalıdır (Gönen ve ark., 2012: 259).

Savaşları, depremi, ölümleri her akşam televizyondan, internetten sanal da olsa izleyen bir çocuk gerçek hayatın farkındadır. Bu farkındalığı önemsemek gerekmektedir. Çocuğu şekillendirilecek bir nesne olarak değil de bir birey olarak gören ve çocuğun yaşadığı endişeleri anlatan, kendini anlatabilmesine yardımcı olacak çocuk edebiyatı ürünleri bu konuda önemli bir rol üstlenmektedir (Neydim, 2003: 94).

Çocuk edebiyatının Türkçe dersine de birtakım katkıları vardır. Bu faydaların hepsi doğrudan veya dolaylı olarak birbirleriyle alakalıdır. Örnek olarak temel dil becerileri ile ilgili çalışmalar, metin temelli olarak yapılmalıdır. Ayrıca düzenli okuma tutumu geliştirme, ana dili sevgisi kazandırma gibi kazanımların ana materyalleri olan metinler, çocuk edebiyatı ürünleridir. Sözlü ve yazılı çocuk edebiyatı eserleri, temel dil becerilerinin oluşup gelişmesine fayda sağlamaktadır (Özgül, 2023: 51). Çocuğa ana dil sevgisini kazandırmak

öncelikle ana dilini doğru bir şekilde öğretmekle mümkündür. Bunun için ise faydalanılacak çocuk edebiyatı ürünlerinin nitelikli ürünler olması önemlidir.

Çocuk edebiyatı metinleri çocuğun fantazi dünyayla, hayatla ilişki kurmasını sağlar. Yetişkinlerin ise dikkatli bir okuyucu ise çocukların hayata nasıl baktıklarını anlamalarına yardımcı olur. Bu sebeple çocuğa yönelik yazılan edebî eserler yetişkinlere de seslenmektedir. (82) Ayrıca çocuk edebiyatı metinleriyle ilişki kurmak yetişkinler için terapi niteliğinde de olabilmektedir. Çocukluk döneminde çözülmemiş bazı problemler çocuk edebiyatı eserleri aracılığıyla bilinçaltından bilinçüstüne çıkabilir. Böylece yetişkin içindeki çocuğun problemlerini çözmüş olur. Bunlarla birlikte yetişkinin çocuğuyla olan iletişimini bilinçli ve kolay hale getirmektedir (Neydim, 2003: 84).

Çocuk edebiyatı ürünleri sayesinde çocukların dil gelişimleri hızlanmakta, düşünme ve yazı yazma becerileri artmakta, duygusal ve sosyal becerileri gelişmektedir. Günümüzde çocukların yaratıcılık yönünü körelten sanal dünya karşısında durabilecek güçlü bir kale olan çocuk edebiyatı eserleri, çocukların hayal gücü ve yaratıcılık becerilerini canlı tuttuğu için korunması ve geliştirilmesi gerekli bir alandır. Çocuk edebiyatı eserleri basit ve sade bir dille yazılsa da derin anlamlar içeren, yoruma açık eserlerdir (Musuloğlu ve Sezgin, 2023: 23).

İnsanoğlu hayatı boyunca birçok farklı durumla karşılaşır. Bazıları yetişkinlerin bile anlamlandırıp kabullenmekte zorlandığı acı hâllerdir. Hastalık, sakatlanma, göç, savaş, yoksulluk, boşanma, doğal afetler gibi olay ve olgularla karşılaşmak mümkündür. Çocukları bu olay ve olgulardan habersiz yetiştirmek olası ve sağlıklı değildir. Onları karşılaşılabilecekleri bu zor şartlara da hazırlamak gerekir. Çünkü çocuk, okul hayatına başlaması ile birlikte farklı çevrelerle karşılaştıkça birçok travmatik olaydan dolayı ya da doğrudan etkilenecektir. Eğer çocuk bu sorunlar hakkında önceden düşünüp bir fikir sahibi olursa karşılaşıacağı sorunlarla baş etmede daha güçlü olur, bu sorunlara çözüm yolu bulmakta daha bilinçli davranabilir. Psikolojik sağlamlığın ön koşulu olan risk algısı, çocuğun psikolojik esnekliğini ve mücadele gücünü artıracaktır (Öztürk, 2022: 109). Çocuk edebiyatı ürünlerinde ele alınan konu ve izlekler; çocuğun hayatta karşılaşılabileceği problem durumlarını ahlâkî yollarla ve kendisi ile çevresini geliştirip koruyacak biçimde çözmesini sağlayacak nitelikleri kazandıracak biçimde kurgulanmalıdır (Arslan ve Kargın, 2021: 571).

Türkiye’de ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında edebî metinleri okumayı öğretmek için yol gösterici bir eğitim uygulanmamaktadır. Eğitim programımızdaki edebiyat dersleri daha çok edebiyat tarihi alanında eğitim vermektedir. Her bireyi ile topyekûn okuyan

bir toplum hâline dönüşebilmek amacıyla yapılabilecek en etkili yol en uygun zamanda çocuklarla çocuk edebiyatı eserlerinin buluşturulması olacaktır. Bu buluşma gerçekleşmeden dogmatik- aktarmacı yaklaşımı değiştirmek çok zordur. Bu buluşmanın gerçekleşmesi ise çocuğa görelilik ilkesine uygun yazılmış nitelikli çocuk edebiyatı eserlerinin eğitimde etkin bir materyal olarak kullanılması, Türkçe ve edebiyat öğretiminin ders kitapları ile sınırlı kalmamasının sağlanması etkili bir başlangıç olacaktır (Şirin, 2006: 97).

Çocuklara, bir birey olarak insanın gerçekliğini ve derinliğini, toplumsal hayatın gerçeklerini ve nasıl bir sistem üzerine sürdürüldüğünü anlatmak, ayrıca bu alanlar üzerine duyarlılık geliştirebilmelerini sağlamak amacıyla çocuk edebiyatı eserlerine başvurulmalıdır. Kısacası onları ürkütmeden insanın ve toplumun gerçeklerini ve gereklerini sezdirebilmek için en zahmetsiz yol onları, çocuk kitaplarıyla buluşturmadır (Akal, 2006: 108).

Çocuklar, karakter yapılarının oluştuğu süreç boyunca her türlü olayla karşılaşmak durumunda değillerdir. İlk kez karşılaşacakları olaylar karşısında sergileyecekleri tutumu, okudukları eserlerdeki kahramanlarla özdeşleşerek belirleyebilirler. Okudukları eserlerde kurgulanan olaylar, çocukların çözüm üretmelerine, bu yolla insan ve yaşam gerçeğini anlamalarını kolaylaştırmaktadır (Karakurt İpek, 2019: 49).

Çocuk okuyucu kitaplarla etkileşim kurarak kitabın kahramanını taklit eder. Kitapta karşılaştığı bu karakter, artık kitap kahramanı olmaktan çıkar ve okuyucunun arkadaşı olur. Bu hayali kahraman sayesinde çocuk kendine benzeyen başka çocukların olabileceğinin de farkına varır. Yazarın kurguladığı dünya artık çocuk okuyucunun da dünyasıdır. Bu sayede çocuk başka hayatların olduğuna tanık olur, toplumu ve bireyi anlamaya başlar. Çocuğun eserde karşılaştığı kahramanlar, gerçek dünyaya ait insanlar olabilirler. Bunun yanı sıra bir kalem, bir oyuncak, bir makina da çocuk kitaplarının karakteri olabilirler. Örnek olarak, Carlo Collodi' nin "Pinokyo" adlı eserindeki Pinokyo karakteri, Christine Nöstlinger'in "Kim Takar Salatalık Kral'ı" isimli kitabındaki Salatalık Kralı adlı karakter, "Konserve Kutusundan Çıkan Konrad" adlı kitaptaki Konrad isimli karakter okuyucuyu şaşırtan fantastik birer karakter olarak karşımıza çıkarlar (Zivtci, 2006: 245).

Okuduğu eserlerde estetik ve incelikle karşılaşan çocuk okurda, okuma alışkanlığı yerleşmeye başlamaktadır. Bu sayede çocuk, okuduklarını yorumlayıp eleştirebilmekte, farklı bakış açıları geliştirmekte ve farklı insan tiplerini tanıyabilmektedir. Çocuk, yaşına

uygun davranışlar göstermeli, yaşının gereğini yaşamalı; ninniden masala, öyküden şiir ve romana kadar, yaşına uygun yazınsal anlatılarla karşılaştırılmalıdır. Farklı durum ve türlerle karşılaşan çocuk; sevgi dolu, saygılı ve hoşgörülü olması gerektiğini anlayabilmektedir (Karakurt İpek, 2019: 50).

Dile getirilemeyen bazı problemler saldırganlık olarak gün yüzüne çıkmaktadır. Saldırganlık bazen dışa dönük olurken bazen de bilinçaltına atılarak ne zaman ortaya çıkacağı belli olmayan bir sorun olarak kişinin zihninde muhafaza edilmektedir. Bu sorunların çözümü, niteliği nispetinde olmakla beraber, çocuk edebiyatı ürünlerinin de işlevi olmaktadır (Neydim, 2003: 87).

Nitelikli bir çocuk edebiyatı ürünü, çocuklara kendi tecrübelerini anlamlandırmada kaynak noktası olur ve bilmediği, farklı kültürleri tanıma ve inceleme fırsatı verir. Çocukların empati kurma, paylaşma becerilerini geliştirmesi için uygun şartları hazırlar. Çocukların kitapta bulunan bir karakteri zihinlerinde canlandırıyor olmaları onların hayal dünyalarını zenginleştirir. Kitaplarda anlatılan nitelikli ortamlar ve zengin yaşantılar çocuk okura farklı bakış açıları kazandırır; çocuğun sorgulama, yorumlama becerisini geliştirir (Gönen ve ark., 2012: 259).

Nitelikli çocuk kitaplarının bir başka faydası ise çocuklara aile, doğa, yurt, yaşam, insanlık sevgisi kazandırmasıdır. Çocuklar kitaplar sayesinde bu kavramları zihinlerinde somutlaştırıp anlaşılır hâle getirirler. Bununla birlikte çocuk kitapları, çocukların doğru ile yanlış ayırt etmelerine destek olur. İyi bir çocuk kitabı, seçilen konu bakımından merak duygusunu uyandırmalıdır. Böylece araştırma ve öğrenme sürecini tetiklemeye yardımcı olmaktadır. Ayrıca çocuk kitabı, çocuklara ahlâkî, evrensel ve kültürel değerleri kazandıracak niteliklere sahip olmalıdır (Gönen ve ark., 2012: 260). Çocuk edebiyatı ürünleri; çocukların sosyal, psikolojik, zihinsel, bireysel alanlarda gelişimlerini olumlu yönde destekleyen, çocukları toplumsal yaşama da hazırlayan böylelikle hem anne babaların hem de eğitimcilerin çocuk yetiştirme süreçlerini kolaylaştıran edebî türlerdir.

Çocuk ve gençlik edebiyatının kişinin kendi kimliğinin oluşmasından yazınsal duyarlılığın gelişmesine kadar birçok alanda etkisi olduğu bilinmektedir. Hayatında bir geçiş süreci yaşayan çocuk, bir geçiş edebiyatı olarak nitelendirilen çocuk ve gençlik edebiyatı ürünlerinden faydalananarak kişisel ve psikolojik gelişimini tamamlayabilir. Bu bakımdan çocuk edebiyatı eserlerine çocuğun gelişimini sağlamak için büyük görevler düşmektedir (Dilidüzgün, 2004: 23).

2.2. FANTASTİK EDEBİYAT

Fantastik kelimesi etimolojik bakımdan incelendiğinde, Latince'de bir sıfat olan “fantasticum”, Yunancada ise bir fiil olan “phantaseine” kelimesine kadar gitmektedir. “Phantasein” sözcüğü “gibi görünmek”, “kendini göstermek”, “görünmek”, “görünür kılmak” manalarına gelir. Fantastik kelimesi, Türkçe'ye Fransızca “fantastique” kelimesinden yerleşmiştir. Bu kelime Türkçe Sözlük'te (2005) ise “Gerçekte var olmayan, gerçek olmayan, hayali” ve “XVIII. yüzyıldan başlayarak Fransa'da gelişen bir edebî tür” olarak tanımlanmıştır (Baki, 2021: 222).

Edebiyat tarihçisi Pierre-Georges Castex'e göre fantastik “gizemin gerçek yaşama aniden müdahalesidir.” Sosyolog ve edebiyat eleştirmeni olan Roger Caillois ise fantastiği “korkuyla oyun” olarak tanımlamıştır. Fantastik yazın alanında uzman olan araştırmacı Marcel Schneider ise fantastiği “günlük yaşamdan ani bir kopuş” olarak ifade etmektedir (Güzelyürek Çelik, 2015: 221).

Todorov fantastiği, “Kendi doğal yasalarından başka yasa tanımayan bir öznenin görünüşte doğaüstü bir olay karşısında yaşadığı kararsızlıktır.” (Todorov, 2004: 31) olarak tanımlamıştır. Türk edebiyatında fantastik denilince akla gelen ilk isimlerden olan Berna Moran, fantastik kavramını “Gerçekliğin mekân, zaman, karakter kavramlarını, canlı cansız ayrımını tanımayan ve bildik dünyamızın ötesinde alternatif bir dünyayı işin içine katan anlatıların tümüne verilen addır.” olarak tanımlamıştır. Asutay ise fantastiği “*En temel anlamda insana özgü düşünce biçimi, gerçekte olmayan şeyleri de düşünebilmesi, yani başka bir deyişle hayal edebilmesidir*” olarak tanımlamıştır (Göker ve Asutay, 2019: 504). Fantastik kavramı en sade biçimde, gerçek ile gerçek dışı dünyanın uyumlu birlikteliğidir, şeklinde ifade edilebilir (Asutay, 2014: 643). Fantastik yazın türü daha birçok yazar tarafından türlü biçimlerde tanımlanmıştır. Çünkü fantastik yazın türü, bilimin gelişmesiyle doğru orantılı olarak gelişim ve değişim gösteren bir yazın türüdür.

Fantastiğin ilk doğuşunun, insanoğlunun var olmasıyla beraber başladığını söyleyebiliriz. Fantastik, toplum içinde oluşan bazı ahlâkî ve sosyal kurallar çerçevesinde hayatını sürdüren insanoğlunun bilinmeyene karşı duyduğu çekingenlik, korku ve iç sıkıntısında ortaya çıkıp gelişir. Bu açıdan ele alındığında, efsanelerin ve mitlerin doğaüstü olayları insan zihninin kolayca kavraması için oluşturulduğu düşünülebilir. Güdüsöl olarak korkulara ve bilinmeyene duyulan ilgi, merak ve bilinmeyi çözme arzusu Prometheus'u

tanrılardan ateşi çalmaya iter. Hem dinsel hem de mitsel dizgeler içinde bu örneklere sıkça rastlamak mümkündür (Ertekin, 2010: 35).

Fantastiğin temelinde olağanüstülükler bulunmaktadır. İlk çağlardan beri insanların akıllarıyla idrak edemedikleri hadiseleri olağanüstü olarak adlandırarak bu olağanüstü hadiselerin ardındaki nedenlerin peşine düşmüşlerdir. Bu çerçevede insanoğlunun gizemli ve esrarengiz olana, dolayısıyla olağanüstü olana dair merakı fantastik edebiyatın doğuşuna sebebiyet vermiştir (Göker ve Asutay, 2019: 504).

2.2.1. Oluşum Bakımından Fantastik Edebiyat

Fantastik kavramının ortaya çıkma sebeplerinden en önemlisi insanın devamlı olarak düşünen bir zihin yapısına sahip olmasıdır. Aynı zamanda sürekli düşünen o zihin, hayal etme yetisi ile donatılmıştır (Göker ve Asutay, 2019: 516). İnsanoğlunun olağanüstülüğe, hayallere, bilinmeyene olan merakı fantastiğin ortaya çıkış sebebidir. Fantastik, hayal etme yoluyla yalın gerçeklikten sıyrılarak hayal mahsulü mekânlarda, bilinmeyen bir zaman diliminde, düşsel rolleri benimseyerek kendine özgü kuralları olan başka bir dünyaya geçişi anlatmaktadır. Belli sınırlar çerçevesinde tanımlanması zor olan fantastik; efsanelerde, mitlerde, masallarda ve destanlarda çok fazla karşılaşılan bir türdür (Tunç ve Akın, 2020: 46).

20. yüzyıl ve günümüzde fantastik türde roman kaleme alınmasında artış görülmesini kentleşmenin de etkisiyle günlük hayatında yabancılaşma yaşayan bireyin, dünya telaşından uzaklaşma isteği ve akılcı zihniyetlere karşı verilmiş bir tepkinin neticesi olarak yorumlanabilir. Ayrıca fantastik, yazarın bilinçaltının derinliklerinde muhafaza ettiği düşünce, duygu ve hayallerini olağanüstülüklerin katkısıyla ortaya çıkarır. Yazar, çağı eleştirel bir bakış açısıyla ele aldığı gibi okuyucuya yaşadığı dünyanın gerçekleri üzerinden sorgulama ve düşünme fırsatı da sunmaktadır (İlhan, 2015: 196-197).

Edebî bir tür olarak fantastik, esasında yalnızca dış dünyayı değil, kutsal kitaplardan halk hikâyelerine kadar ilk metinleri bu nedenle edebiyatı dahi etkiler. Bu yönüyle fantastik türdeki bir eserin aslında ilk eserlerle bir akrabalığı vardır, diyebiliriz. Destan ve mitolojiler; şaşırtıcı kahraman ve olayları, mekânsal gariplikleri, dünyanın oluşumu hakkında anlattıkları büyüleyici öyküleri ve aktardıkları doğaüstü olaylar ile fantastiğin atası olarak kabul edilmiştir. Doğaüstü olay, durum ve karakterlerle dolu olan, temsili gerçekliği ve akla uygunluğu yıkan bu ilk anlatılar da bu anlamda fantastiktir fakat *fantastik türde* değildir. (Aslan Ayar, 2015: 27-28)

Fantastiği bir tür olarak ele alıp fantastik yazının özellik ve kurallarını belirlemek için uğraşan iki önemli araştırmacı vardır: Steinmetz ve Todorov. Fantastik yazının sınırları uzun süre belirlenememiş ve tartışmalara neden olmuştur. 20. yüzyılın ortaları da dahil olmak üzere gotik edebiyattan halk hikâyelerine değin çeşitli türdeki eser fantastik kategorisi altında değerlendirilmiştir. Sınır sorununu çözüme ulaştırmaya çalışan araştırmacılar içerisinde en meşhuru olan Todorov ise fantastik hakkında “belirsizlik” düşüncesini öne sürmüştür. Todorov’a göre bir yazına fantastik adını verebilmek için okuyucunun eseri okurken gerçekliklerle olağanüstülükler arasında bir gidiş geliş yaşaması gerekir (Uğur, 2011: 135).

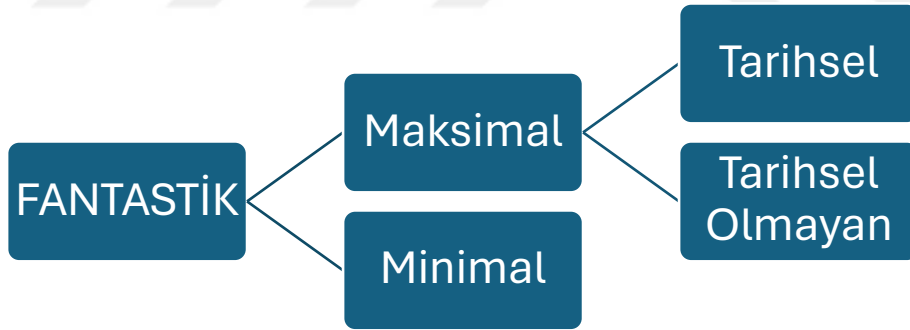
Fantastik, bu belirsizlik sürecinde yer alır: Cevapların içinden birini seçtiğimiz anda fantastikten uzaklaşıp yakın bir alana ya olağanüstü ya da tekinsiz türlerin alanına girmiş oluruz. Fantastik, içinde yaşadığı doğal kanunlarından başka kanun tanımayan bir öznenin görünüşte olağanüstü bir olay karşısında sergilediği kararsızlık tutumudur (Todorov, 2004: 31). Fakat Todorov’un bu tanımı yeterince açıklayıcı bir tanımlama değildir. Çünkü kararsızlık olarak adlandırılan bu süreç subjektif bir durumdur. Kişiden kişiye değişeceği için Todorov’un bu düşüncesi günümüzde fantastik türündeki her eserin açıklamasına yeterli gelmemektedir. Çünkü insanoğlunun gelişim ve değişim süreci ile bu değişimlerin edebiyatı etkilemesi, yenilikleri ortaya çıkarmıştır; düşünce, duygu ve hayal dünyaları, yeni kavramlar oluşmuştur (Uğur, 2011: 135).

Steinmetz’e göre fantastiğin tanımı, gerçekliğin yok sayılmasıdır. Yanılsama ve hayallerin bir tür delirme hâli sonucu mantığın karşısında yer alıp fantastiği ortaya çıkardığını savunur. Steinmetz, izleklerin kişisel ya da kültürel olabileceğini belirtir. Hayaletler, canavarlar, vampirler ve ikizler fantastik metinlerde karşımıza çıkan doğüstü izleklerdir. Fantastik metinlerde izlekler dışında ortaya çıkma, yok etme/edilme, ele geçirilme/ geçme, dönüşüm gibi eylemlerin de metnin gelişim sürecini etkilediğinden bahseder. Steinmetz’e göre fantastik metinler sadece büyülerden ya da tasalı düşlerden ibaret değildir. Değişen zamanla beraber yazarların da çeşitli öğelerle fantastiği yeniden oluşturmaya çalıştığını söyler (Özdemir ve Hatipoğlu, 2019: 39).

Fantastik edebiyat genel hatlarıyla, oluşum bakımından iki şekilde karşımıza çıkmaktadır: Birincisi fantastiğin yaşanan dünyada, bilinen gerçekliğin içine bilinmeyenin girmesiyle meydana gelmesi; ikincisi bilinen insan, mekân, zaman modellenen evrenden farklı evrenlerin anlatılmasıdır. Birincil ve bilinen dünyayı anlatan eserler; tanıdık, yaşam alanımız

olan dünya içinde meydana gelen fantastik, olağanüstü olayları konu almaktadır. Bu türde yazılmış olan eserlerde, fantezi dünyasının unsurları ile bilinen gerçeklikler iç içe geçmiş olarak karşımıza çıkar. Yaşadığımız dünya ile hiçbir ilgisi olmayan ve mekânı, zamanı, kuralları, sınırları yeniden kurgulanmış bir yerde anlatılan eserler ise ikincil dünyayı anlatan fantastik eserler olarak adlandırılır. İkincil dünya fantezilerinin kahramanları sadece insan türünden ibaret değildir. İnsanlarla beraber gerçek dünyada karşılaşamayacağımız başka türden varlıklara da eserde yer verilmektedir. Fantastik edebiyat ile Pozitivizm zıtlığı sebebiyle birincil ve ikincil fantezi türünde sihir ve büyü yoğun olarak kullanılmaktadır (Uğur, 2011: 138).

Birincil dünya fantezileri ve ikincil dünya fantezileri farklı alt başlıklara ayrılmaktadır. Eserlerdeki karakterlerin özellikleri, işlenen konular, mekânlar gibi çeşitli unsurlar alt başlıkları belirlemektedir. Batı edebiyatında alt başlıkların neler olması gerektiği hususunda bir uzlaşma sağlanmamıştır. Bazı yazarlar gotik romanı ayrı bir alt başlık olarak değerlendirirken bazıları fantastiğe bilim kurgu eserlerini de dâhil etmektedir. Bununla beraber bazı alt tür adları üzerinde genel bir uzlaşma olduğu da görülmektedir. “Kılıç ve Büyü”, “Şehir Fantezisi”, “Epik Fantezi” gibi türler bunlardan bazılarıdır (Uğur, 2011: 138).

Şekil 2.1. Durst’a göre Fantastik kavramının sınıflandırılması (Asutay, 2014)

Edebiyat araştırmacısı U. Durst fantastik kavramını “maksimal” ve “minimal” olmak üzere iki alt başlığa ayırarak tanımlamaktadır. Maksimal tanıma göre “Kurmaca dünyanın gerçek dünyayı zedelediği her metin fantastiktir.” Yazar, fantastik kavramını maksimal alt başlığında, tarihsel ve tarihsel olmayan süreç olmak üzere gruplandırarak incelemiştir. Tarihsel olmayan fantastiği, bugünkü söylemle doğa bilimleri bakımından doğa kanunlarının zedelenişi olarak açıklar. Tarihsel fantastiği ise on sekizinci yüzyıldan başlayarak (örnek

olarak romantizm döneminin fantastik kurguları gibi) “gerçek dünya kurgusu içerisinde olağanüstü durumların eklenmesi ya da bir araya getirilmesi ile oluşturulan” metinleri ele alır. Minimal tanıma göre ise yapısalcı, Fransız Tzvetan Todorov’un “fantastik yazın” (1970) isimli araştırmasına dayanmaktadır. Todorov fantastik edebiyatı, eser-okur ilişkisi çerçevesinde ele alıp okurun kurguda düğüm noktasında ulaştığı ve eserin sebep olduğu çelişki hâli olarak ifade etmektedir (Asutay, 2014: 644).

Todorov’un fantastik gruplandırmasına göre, serüvenin neticesinde olayların bir yanılısamadan ibaret olduğu kanısına varılırsa metin, fantastik tür olarak değerlendirilmeyip tekinsiz türün; anlatılanların dünyadan başka, kendine has kanunları olan bir âleme ait olduğu sonucuna varılırsa metin, olağanüstü türün kapsamında değerlendirilmektedir. Fantastik tür, tekinsiz tür ve olağanüstü türün arasındaki geçiş alanı olarak kabul edilmektedir (Özbaşı, 2020: 92). Todorov’a göre tekinsiz, yaşanan olayların içinde bulunduğumuz doğa kanunlarına karşın gerçekleşmesi; olağanüstü tür ise varlığını bilmediğimiz başka yasalar çerçevesinde gerçekleşmesidir. Todorov bu hâli şu sözleriyle açıklar: “Gerçekliğin yasaları olduğu gibi duruyor ve anlatılan olayları açıklamaya yarıyorsa yapıt başka bir türe girer: tekinsiz türe. Ya da tersine okuyucu, olayı açıklamak için yeni doğa yasalarını kabul etmek durumundaysa olağanüstü türe girmiş oluruz.” (Solak, 2022: 660).

Maria Nikolajeva da fantastik çocuk kitapları üzerine bir sınıflandırma oluşturmuştur. Buna sınıflandırmaya göre, çocuk kitaplarında karşımıza çıkan düş ve gerçek ilişkisi, belli sınır ve kurallar dâhilinde meydana gelmektedir. Bu noktada gerçek dünya ve düşsel dünya arasında “çizgisel ilişki, çevrimsel ilişki, sarmal ilişki” adıyla üç çeşit ilişki bulunmaktadır. Nikolajeva’ya göre olayların sadece düşsel dünya içinde olup bittiği ve okuyucunun fantastik unsurlarla bezeli bu dünyayı kabul ettiği türlerde (masal, efsane, destan, mit vb.) çizgisel ilişki; gerçek dünya ile düş dünyası arasında bir geçişin yaşandığı türlerde çevrimsel ilişki; gerçek dünya ile düşsel dünya arasında birden çok geliş gidişin yaşandığı türlerde sarmal ilişki görülmektedir (Özbaşı, 2020: 92).

anlatıların tamamına verilen isimdir. “Birincisi fantastiğin yaşanan dünyada, bilinen gerçekliğin içine bilinmeyenin girmesiyle meydana gelmesi; ikincisi bilinen insan, mekân, zaman modelli evrenden farklı evrenlerin anlatılmasıdır.” Bu hayal dünyasının üretilmesi ise fantezinin derecesini gösterir. Fantezide eserin, hayal unsuru bir dünyayı içermesi veya olay örgüsünün, karakterlerinin ve temalarının destansı bir boyutta olması yüksek fantezi kategorisinde değerlendirilmesini sağlar. Düşük fantezi eserleri ise birincil olarak isimlendirilen gerçek dünyaya sihirli unsurların dâhil edildiği bir kurgu ile yüksek fantezi sınıfından uzaklaşmaktadır. Yüksek fantezi metinleri, üçe ayrılmaktadır: a) Olaylar sadece ikincil dünyada yaşanmaktadır. Birincil (gerçek) dünya yoktur. b) İkincil dünya, birincil dünyadan bir kapı marifetiyle ulaşılabilen paralel bir dünya olarak metinde yer almaktadır. c) Birincil dünyanın bir alt yapısı olan başka bir dünya içinde olaylar yaşanmaktadır (Hasırcı Aksoy ve Baz, 2023: 2).

Fantastik edebiyatta genellikle gerçek bir mekân ve zamanla başlanıp ardından fantastik dünyaya geçiş yapılır. Zaman, özellikle okurun inandırılmaya çalışıldığı dünyaya bağlı olarak uzayıp kısalır. Yani zaman görecelidir. Okur, zaman ve mekânı bir kaçış olarak görmekten ziyade fantastik eserler bu unsurları gerçek bir kaçış olarak kabul eder ve okuyucuya yaşatır (Lukens, Smith ve Coffel, 2023: 187).

Yonar, fantastiği konu bakımından ayırarak tarihsel fantastik, hikmet içerikli fantastik ve büyülu gerçekçilik olarak üç temel başlık altında ele almaktadır. Yonar, Doğu edebiyatında fantastiğin, büyük oranda hikmet içerikli fantastik olarak işlendiğini bildirir. “Bu kulvarda her metnin temel perspektifi hikmetin ardındaki gizi keşfetmektir. Keşif, öğüt ve nasihatten hisseye açılan kapı gibidir.” (Sizgen, 2014: 108).

Fantastik, belli başlı bir tür olarak 18. yüzyılda ortaya çıkmış olsa bile bundan önceki eserlerin fantastik unsurları kullanmadığı ifade edilemez. Çünkü fantastik eserler, hayal gücünün ürünüdür. Kurgunun meydana getirilmesinde hayal gücü, hemen hemen hikâye edici tüm metinlerin ortak paydasıdır. Dolayısıyla “Fantastik metinlerin kaynağı nedir?” sorusunu yönelttiğimizde bu soru bizi masallara, destanlara, mitolojiye, efsanelere alıp götürür. Bunun gibi türler içinde barındırdığı olağanüstü olay, mekân, zaman ve karakter unsurları ile fantastik yazın türüne kaynak teşkil etmiştir (Özdemir ve Hatipoğlu, 2019: 39).

İnsanın düşlerinin ürünü olan fantastik edebiyat; olağanüstü, düşlemsel, okuru meraklandıran ve aklın almayacağı olayların anlatıldığı bir edebî türdür. Fantastik, hayali unsurlardan beslenen bir tür olduğundan dolayı, her toplumun ortaya çıkma dönemiyle

başlayan sözlü kültür ürünlerinde fantastik unsurlarla karşılaşmak mümkündür (Özbaşı, 2020: 91).

Olağanüstülükler olarak da isimlendirebileceğimiz fantastik unsurlara örnek olarak Türklerin Oğuz Kağan Destanı, Yaratılış Destanı, Türeyiş Destanı ve Dede Korkut Hikâyeleri gibi metinler gösterilebilir. Oğuz Kağan Destanında olağanüstülükler, kahramanların nitelikleri üzerine kurgulanmıştır (Asutay, 2014: 647). Nitekim Todorov, bir eserin fantastik edebiyat sınıflandırması içerisinde yer almasının, sadece o eserde bulunan fantastik öğelerle mümkün olmadığını söyleyerek bu bağlamda ilgili eserin fantastiğe yakın edebî türler içinde değerlendirilebileceğini anlatır.

2.2.2. Dünyada Fantastik Edebiyat

Fantastik edebiyat ilk olarak 18. yüzyılda Fransa’da başlı başına bir tür olarak karşımıza çıkar. Birçok edebiyat kuramcısına göre Fransa’da fantastik türün ilk örneği Jacques Cazotte’un Âşık Şeytan (1772) adlı eseridir. Yazar bu kısa hikâyesiyle türün öncüsü sayılmaktadır. Hem gerçekliği hem de gerçeküstülüğü doğal bir şekilde ve aynı anda işleyen bu hikâye hakkında Castex şöyle söylemektedir: “(...) anlatı kişileri yaşamaktadırlar ve olaylar o kadar doğal bir şekilde aktarılmaktadır ki durumun tekinsizliği çok zor fark edilebilmektedir.” Bir başka deyişle yazar anlatıdaki olaylara hem insanî, doğal bir açıklama getirmekte hem de doğaüstü bir açıklama getirmektedir. Böylece okur bazen kendini peri masalları diyarında bulmakta bazen de gerçek dünyada gezinmektedir. Cazotte ayrıca Charles Nodier, Gerard de Nerval ve Charles Baudelaire gibi yazarlara da bu öyküsüyle ilham kaynağı olmuştur (Güzelyürek Çelik, 2015: 222).

Tarihte ilk fantastik öykü Cazotte’un Âşık Şeytan eseri olarak kabul edildiğine göre öncelikle bu yapının dilimize ne zaman çevrildiğine bakmak yerinde olacaktır. Fransa’da 1772 yılında yayımlanan bu öykünün Türkiye’de yayımlanması oldukça uzun zaman almıştır. Jorge Luis Borges’in seçtiği fantastik yapıtlardan oluşan ve 1977 yılında yayımlanmaya başlanan bir koleksiyon olan Babil Kitaplığı, Dost Kitabevi Yayınları’ndan 1990’lı yıllarda çıkarılmaya başlanmıştır ve bu kapsamda 1998 yılında İsmail Yerguz’un çevirisiyle dilimize kazandırılmıştır (Güzelyürek Çelik, 2015: 223).

Fantastik çocuk eserleri 1950’li yıllarda Avrupa’da “fantastik serüven öyküleri” adıyla ön plana çıkmaya başladıktan sonra 1970’li yıllarda gelişen gerçekçi çocuk edebiyatı eserlerinin üslubundaki kuruluğa ve gerçekçi eğilime karşı ortaya çıkan bir türdür (Dilidüzgün, 2004: 37).

Fantastik edebiyatın son yüzyılda gerçekleşen çalışmalarla yükselişe geçmesi özellikle J. R. R Tolkien katkılarıyla gerçekleşmiştir. 1937 yılında yayımlanan Hobbit isimli eserin başarısının arkasından, 1954'te çocukluk dönemlerinden bu yana geliştirdiği “Elf dilini” de kullandığı The Lord of the Rings dizisi yayımlanmaya başlanmıştır. Tarihsel sırayla The Fellowship of the Ring (1954), Two Towers (1954), Return of the King (1955) eserleri yayımlanır. J. R. R Tolkien, “elfler, orklar, hobbitler” gibi fantastik kahramanları içinde bulunduran, başka hiçbir düş unsuru ile kıyas edilemeyecek, kendine has hayat tarzı, kuralları ve dili bulunan yepyeni bir hayalî mekân olan “Orta Dünya”yı okuyucuya sunmuştur. Meydana gelen eser geniş kitleleri fazlasıyla etkilemiş ve birçok yazara ilham kaynağı olmuştur. R. Silverberg, “Fantezinin Kısa Hikâyesi” adlı yazısında, Tolkien’in fantastik edebiyata sağladığı faydaları şu şekilde açıklamıştır: “Her şey 1960’larda J. R. R. Tolkien’in Yüzüklerin Efendisi üçlemesinin kitabının (önceleri istemeyen bir yayıncı tarafından basılmayan) baskılarının birden piyasada boy göstermesi ve fantastik kurguya karşı müthiş bir ilgi ve açlık yaratmasıyla başladı. Tolkien’in kitapları o kadar büyük bir ticari başarı yakaladı ki yayıncılar benzer üçlemeler yazabilecek yazarlar aramaya başladılar ve bir anda her yer bazıları olağanüstü derecede satış rakamları yakalayan Hobbit gibi romanlarla doldu. Bir Zamanlar sadece küçük, hevesli bir grup insan tarafından sevilen Robert E. Howard’ın Conan romanları, aynı zamanlarda oldukça geniş bir okur kitlesi edindi. Birkaç yıl sonra da Tolkien yayıncısı olan Ballantine Books, fantastik kurgu serisi altında, editörlüğünü Lin Carter’ın yaptığı harikulade bir dizi başlattı ve bu dizi E. R. Edison, James Branch Cabell, Lord Dunsany ve Mervyn Peake gibi klasik fantezi ustalarının ve başyapıtlarının çağdaş okuyuculara ulaştırılmasını sağladı ve o zamandan beri fantezi çağdaş yayıncılıkta önemli bir etken olmaya başladı. Henüz elli yıl önce bilim kurgunun üvey kardeşi olarak kabul edilen fantastik kurgu, şimdilerde oldukça tutulan bir alan hâline geldi” (Asutay, 2014: 646-647).

J. R. R Tolkien’den sonra bahsedilebilecek önemli diğer bir dizi de J. K. Rowling’in Harry Potter adlı serisidir. İlk kitabı 1997’de yayımlanan dizi sekiz kitaptan meydana gelmektedir. Tür bakımından ise J. R. R. Tolkien’de de görüldüğü üzere daha çok fantezi türüne benzer olup gençlik yazını adı altında kategorize edilmektedir.

Fantazya yazının 20. yüzyıl ve günümüzde yakaladığı büyük başarısının arkasında teknolojik imkânlar ile yenilenen sinema dünyası da yer almaktadır. Günümüzde nispeten daha küçük salonlarda 7-9D olarak tanıtılan sıcaklık, sallanma, esinti gibi çoklu etkilere sahip kısa filmler, üç boyutlu gözlüklerle izlenen gerçeklik hissi uyandıran filmler ortaya

çıkmiştir. Bu salonlar, fantastik eğlence öğelerinin oyun- eğlence biçiminde sunulduğu ve daha çok büyük alışveriş merkezlerinin çocuk eğlence bölümlerinde bulunan çocukların talep ettiği son örneklerdendir (Asutay, 2014: 647).

2.2.3. Türk Edebiyatında Fantazya

Türk edebiyatı sözlü ve yazılı edebiyat ürünleri açısından fazlasıyla zengin ve köklü bir geçmişe sahiptir. Mitolojiler, fantastik metinlerin kaynaklarındandır. Sözlü edebiyat yoluyla bugüne kadar gelen halk hikayeleri, masallar, destanlar, efsaneler gibi türlerde de Orhun Abideleri gibi Türk tarihinin en eski yazılı ürünlerinde de mitolojik izlere rastlamak olasıdır (Hatipoğlu, 2019: 12). Dede Korkut Hikâyeleri'nde, Evliya menkıbelerinde, halk masallarında çok fazla fantastik kahramana ve olaya rastlamak mümkündür.

Fakat bu fantastik unsurlar, roman türü içerisinde yalnızca yan unsurlar şeklinde ele alınmış, fantastik edebiyat tek başına edebî bir tür olarak kullanılmamıştır. Fantastik, bilim kurgu ve korku türlerinin Türkiye'de geç gelişmesinin asıl nedenini, modernleşmenin geç başlaması ile açıklamak mümkündür. Bu türler içerisinde özellikle fantastiğin, geleneksel hayat tarzından en çok etkilenen tür olduğu söylenebilir (Uğur, 2011: 136). Bilim ve teknolojinin gelişmesine paralel olarak fantastik ve bilim kurgu türlerinin konu ve içerik bakımından zenginleşip çeşitlendiği söylenebilir.

Genel olarak bakıldığında Türk edebiyatında fantastik romanların az olduğu görülmektedir. Bunun en önemli sebeplerinden biri de temel eğitim anlayışıdır. 1939 Yayın Kongresinde Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Komisyonunda masalların kaldırılması önerilmiştir. Bu öneriye dayanak olarak masalların cin ve perileri ön plana çıkardığı ve çocukları batıl inançlara yönlendirebileceği gösterilmiştir. Tartışmalarda bu talebe, Nurullah Ataç ve Pertev Naili Boratav masalların dilin ve kültürün gerçek zenginliği olduğunu dile getirerek karşı çıkmışlardır (Neydim, 2003: 172).

18. asırdan beri Avrupa'da başlı başına edebî bir tür olarak gelişim gösteren fantastik edebiyat, Türk edebiyatında ilk defa, 1797 yılında Giritli Aziz Efendi'nin kaleme aldığı *Muhayyelât-ı Aziz Efendi* isimli romanla sahne almıştır. Kitapta peri, cin, tılsım gibi düş gücünün yoğun bir şekilde kullanıldığı olağanüstü unsurlara yer verilmiştir. 1910 yılında yayımlanan Şehbenderzâde Filipeli Ahmet Hilmi'nin *A'mâk-ı Hayâl'i* içinde barındırdığı olağanüstülükler bakımından kıymetli bir eserdir (Erattır, 2021:13).

Dikkate değer bir isim Hüseyin Rahmi Gürpınar'dır. Hüseyin Rahmi Gürpınar, Türk edebiyatında ilk defa, fantastiği bir edebî tür olarak kabul etmiştir. *Gulyabani* (1913) adlı

romanı fantastik anlatıya güzel bir örnektir. Bu eserinden başka Gürpınar, *Cadı* (1913), *Muhabbet Tılsımı* (1928), *Baba* (1924), *Mezarından Kalkan Şehit* (1929), *Efsuncu Dirilen İskelet* (1946), *Şeytan İşi* (1933) romanlarında da fantastik öğelere yer vermiştir. 1941’de Ahmet Hamdi Tanpınar’ın *Tasvir-i Efkar*’da yayımlanan “Abdullah Efendi’nin Rüyaları” adlı hikâyesi, fantastik edebiyat türüne örnek olan bir diğer eserdir (Erattır, 2021:15).

Modernleşme sürecinin gelişmesine paralel olarak fantastik edebiyata duyulan merak da artmıştır. Fantastik tür 2000’li yıllarda, genç yazarlar tarafından oldukça ilgi gören bir hâle gelmiş ve bu türde birçok eser yayımlanmıştır. Örnek verilebilecek bazı eserler şunlardır: Levent Aslan, *Kasabanın Altı Günü* (2002), İhsan Oktay Anar, *Amat* (2005), Doğu Yücel, *Hayalet Kitap* (2002), Mine Söğüt, *Beş Sevim Apartmanı* (2003), Gülten Dayıoğlu, *Alacakaranlık Kuşları* (2006), Levent Mete, *Rika’nın Beyninde* (2005), Sezgin Kaymaz, *Zindankale* (2004), Levent Mete, *Büyücüler* (2003), Burak Eldem, *Marduk’la Randevu* (2008), Sibel Atasoy, *Sırtkan Kırmızı Ay* (2006), Zafer Sönmez, *Saklı Ülke: Gerdekkaya I* (2002), Aylin Ünal, *İstanbul’un Gizli Büyücüler* (2014), Özlem Ertan, *Benim Güzel Ölülerim* (2017), Mehmet Kemal Erdoğan, *Cehennem Dört Atlısı* (2016), Tolga Çağlayan, *Bedensizler* (2020) (Erattır, 2021:17-18).

21. yy.da Türkiye’de, Türk çocuk-gençlik yazınında fantastik türde adımı duyuran birçok yazar vardır: Mavisel Yener, Ayla Kutlu, Yeşim Armutak, Aslı Der, Bilgin Adalı, Hüseyin Yurttaş, Fatih Erdoğan, Nazlı Eray, Hidayet Karakuş, Aytül Akal ... Ancak yapılan araştırmalar neticesinde öğretim programlarında yer alan kazanım sayısında artış yaşanmasına rağmen Türkçe ders kitaplarında fantastik türde ele alınmış metinlerin yeterli sayıda olmadığı, ayrıca fantastik çocuk edebiyatı bakımından incelemelerin istenilen düzeyde olmadığı da anlaşılmaktadır (Hasırcı Aksoy ve Baz, 2023: 6).

2.2.4. Fantastik Edebiyatın İşlevleri

Fantastik edebiyat dinamik bir yapıya sahip olmasından dolayı her çağa ayak uydurabilmeyi başarıp yeni şekiller almıştır. Fantastik türün okuru her zaman şaşırmayı, tereddütte kalmayı, gerçekte gerçeküstü arasında kararsızlık hâlini öncelediği düşünüldüğünde çağın yeniliklerine ayak uydurma gerekliliği kendiliğinden oluşmaktadır. 21. yüzyılda fantastik türün varlığını sürdürebilmesi için 19. yüzyılın klasik hayalet hikâyelerinin yerini daha çok modern ve teknolojik hikâyelere bırakması bu türün kendini zenginleştirerek gelişmesinin bir neticesidir (Güzelyürek Çelik, 2015: 228).

Kaleme aldığı çocuk kitaplarıyla Türkiye ‘de tanınmış olan Michael Ende, “Ben çocukken severek okuduğum türde kitaplar yazıyorum.” derken amacı çocukların zengin hayal dünyasına bir kapı aralamaktır (Dilidüzgün, 2004: 38).

Fantastik çocuk edebiyatı, bir masal dünyasına geçişi sağlayarak gerçek hayat boyutunda karşılaşılmaması imkânsız olanla karşılaştırıp farkındalık oluşturma maksadındadır. Olağanüstü zaman ve mekanlarda, olağanüstü rollere girme imkânı sağlayan fantastik yazın, çocuk okuyucunun düşünme becerisini geliştirip zenginleştirmektedir. Bu bakımdan fantastik, çağdaş çocuk edebiyatında günden güne değer kazanmaktadır (Tunç ve Akın, 2020: 45).

Farklı türlerdeki edebî kahramanlardan bahsetmek daha çok fantastik edebiyat ile mümkündür. Bu edebiyat türünde kahramanlar sadece insanlar veya hayvanlardan oluşmaz. Herhangi bir eşya bile fantastik edebiyatta bir kahraman olabilir. Günümüzde çocuklar hâlâ hayvanların veya cansız varlıkların kahraman olduğu eserleri okumayı çok sevmektedir. Bu sebeple fantastik edebiyat tercih sebebi olmaktadır (Lukens, Smith ve Coffel, 2023: 130).

Fantastik ve bilim kurgu anlatıları, edebiyat ve gerçeklik ilişkisine getirdiği yorum çerçevesinde olanaklı dünya modelleri oluşturmaktadır. Bilim kurgu fantastik metinleri ayrıntılı bir fikir deneyi örneği teşkil ederken bilim kurgu ve fantastik anlatılarla felsefi ve bilimsel düşünce deneyleri arasında sıkı bir ilişki bulunmaktadır. Tutarlı ve ikna edici bir fantastik anlatı, yazıldığı dönem için mümkün olmayan hipotezler ortaya koyarak bilim ve teknoloji alanında çalışılacak yeni önermelere kapı açabilir (Erişen, 2015: 34). Bilim ve hayal gücü birbirlerinden faydalanarak ilerleyip gelişen kavramlardır. Yani bilimin gelişip yeni ürünler sunabilmesi insanoğlunun zengin hayal gücüne sahip olmasını gerektirmektedir. Zengin hayal gücüne sahip insanlar, bilimin gelişmesine katkı sağlamaktadır. Fantastik yazın türü de insanoğlunun hayal gücünü zenginleştirip zihin dünyasına yeni ufuklar açmaktadır.

Gerçek dünyanın paralelinde kurulan doğaüstü evren, çocuk okurda korku uyandırmaz. Tam aksine onu hayali olayların yaşandığı, gerçekdışı kahramanların bulunduğu farklı bir evrenin içine almaktadır. Bu yolla çocuk, birbirinden uzak bu iki mekân arasında ilişki kurabilmekte, farkına varmadan düşle gerçek olanı ayırt etmekte dolayısıyla çocuğun gerçek olay ve olgulardan kopmadan gerçeklerle karşılaşması sağlanmaktadır. Fantastik tür bu tarafla, çocuğun kendi problemleriyle düşsel bir boyutta karşılaşmasını sağlayarak çocuğun kendini tanıyıp keşfetmesine ve hayal gücünün sınırsız imkânlarından

faaydalanmasına olanak sağlamaktadır (Özbaşı, 2020: 93). Çocuğun fantastik yazından tecrübe ettiği, bir alanda yaşıyabileceği bir sorunu farklı bir mekânda çözüme ulaştırabilme fikri önemlidir. Bu fikir, kendi hayatında karşılaştığı problemleri çözüme kavuşturma becerisini kazanmasını sağlar.

Hayal gücüne dayalı çocuk edebiyatı ürünlerinin önemli bir faydası da çocuklara verilmesi düşünölen mesajı, nasihat edici bir tavırdan uzaklaşarak onların seveceği eğlenceli bir oyun atmosferinde vermesidir. Çocuk için ekmek, su gibi ihtiyaçları olduğu oyunlar da düşsel bir hava içinde oynamaktadır. Çocuk, oyunlar yoluyla sahip olmadığı güçleri edinerek gerçekte var olmayan birçok kimliğe bürünebilmektedir. Hayal gücüne dayanan bu eserler, çocuğun işte bu özelliğine dayanarak çocuklara verilmek istenen mesajı, eğlenceli bir oyun atmosferi içerisinde vermektedir. Bu şekilde verilmiş bir mesaj çocukların duygu ve düşünce dünyasına uygun olarak hazırlandığı için çocuklarca daha iyi algılanıp kolayca özömsenmektedir (Karataş ve Fırat, 2006: 458).

Özel ilgi alanı olan çocuklar için ilgi alanlarına giren kitapları okumak, okuma şevk ve merakını arttıran bir rol oynamaktadır. Bu yapıtlar, zekânın ve düş gücünün sınırlarını zorlayan kurguları ile okuyucuyu soyut düşünmeye yönlendirir. Kurgunun gerçekliğinden yola çıkarak okuyucunun dünö, bugünö ve geleceği ile ilgili sorgulama yapıp çıkarımlarda bulunmasına, kendi gerçekliği üzerine düşünmesine destek olur (Düzenli Gür, 2021: 14).

İnsanların fantastik edebiyat, bilimkurgu ve çizgi filme ilişkin olağanüstü öyküsellikleri ile ilgili ön kabulleri vardır. Bu tür eserlerin ortak noktası, araştırmacılar tarafından insansılık ya da canlandırma (animasyon) üzerinden tanımlanmalarıdır. Ayrıca tasarlama, düşünme ve konuşma gibi insana has olan ve insanı diğer varlıklardan ayırdığı varsayılan eylemler fantastik edebiyat, bilimkurgu ve çizgi filmde bütün varlıkların eşit sayıldığı yatay bir boyuta geçer (Düzenli Gür, 2021: 14). Böylece bu eserler, çocukları bilinen zaman ve mekândan uzaklaşmayı mümkün hâle getirirken çocukların ilgi ve ihtiyaçlarına daha kolay cevap verebilir niteliktedir.

Fantastik yazın, çocuğun problem olarak tanımladığı hayatın doğurduğu sorunları gerçeküstü düzlemde imgeler yoluyla tecrübe etmesine fırsat verir. Sorunlara çözüm bulması için çocuğa alternatifler sunup çocukların bakış açısını geliştirir. Bu zihinsel farkındalık, olayları farklı yönlerden ele almayı ve hayat denilen kendini keşfetme serüvenine yaratıcı materyallerle çözüm bulmayı mümkün kılar. Bir anlamda olması beklenenleri en saf görüntü olan hayalî ögelerle süsleyerek varlığın bilinmeyen boyutlarına yönelik zihinsel keşiflerin

gerçekleşmesine katkıda bulunur (Baki, 2021: 223). Çocuk, sürekli olarak kendini yenileyen bir merak duygusuyla eserde karşılaşacağı bir sonraki olağanüstü olayı ve karakteri bekler. O büyüleyici akışın içinde kendi hayal dünyasıyla cevaplar arar (Yurtseven Yılmaz, 2021: 197).

Fantastik eserler, çocuğa gerçek ve olağanüstü düzlemde birden çok mekân ve zaman sunmaktadır. Bu olağanüstü evrenlerde çocuklar, gerçek dünyada çözüme ulaştıramadıkları, yüzleşmek istemedikleri problemleri fantastik yazın yardımıyla fark etme, tanıma ve bu sorunlarla hesaplaşma imkânı yakalamaktadır. Esasen fantastik edebiyat, tecrübeleri gündelik yaşamın ötesine taşıyarak gerçekliği algılamada çocuklara alternatifler sunmaktadır. Çocuklara bir şeyler aktarabilmenin en kolay yolu fantazyadır. Çocuklara iyi ile kötüyü anlatmak için en iyi yol, benliğin derinliklerinden bahsetmektir ve fantazyaya bu anlamda benliğin kendini ifade etmesidir. Dolayısıyla fantastik eserler sayesinde çocuk, hayata yeni bir pencereden bakabilmektedir. Bu sebeple çocuğu, kalıp bilgi ile donatılacak bir yetişkin adayı gibi görmekten ziyade çocuğun hayal evreninden beslenen ve çocuğa görelilik ilkesiyle yapılandırılmış fantastik eserlerle tanıştırmak gerekmektedir. Fantastik çocuk eserlerinin, fantastiği hangi yönlerden ele aldığının ortaya konması, çocukların nasıl bir fantastik dünya ile buluştuğunun anlaşılması açısından önem taşır (Hasırcı Aksoy ve Baz, 2023: 3).

Çocuk edebiyatı eserlerinde en temel amaç: çocukların sanat eserinden zevk alarak eğlenmeleri ve kurmaca yapısı, içeriği, dili ile çocuklarda beğeni ve estetik zevk anlayışının gelişmesine yardımcı olmaktır. Bu eserler çocukları yaptırımcı ve nasihat güdümlü bir tutumla değil sorgulama, merak etme, sezme, değerlendirme ve düşünme süreçlerini kendi başına işletebilecek düzeye eriştirerek çocuklardaki bilme dürtüsünü keyifle doyurmalıdır (Baki, 2021: 224). Fantastik yazın, çocukların bu ihtiyaçlarını karşılayabilecek niteliklere fazlasıyla sahiptir.

Ursula K. Le Guin, “Kadınlar Rüyalar Ejderhalar” isimli eserinde çocuklara doğru ile yanlışın gösterilmesi gerektiğini ve gerçekçi kurguların bu amaca ulaşmak için en zor yazın türlerinden olduğunu söyler. Ursula K. Le Guin, çocuklara öyküler anlatmak için en uygun gelen dilin fantastik, olduğunu belirtir. Yani fantezinin iç benliğin dili olduğunu savunmaktadır (Tunç ve Akın, 2020: 46). Çocukların gerçeklik algısı ile yetişkinlerin gerçeklik algısı aynı şekilde çalışmaz. Bu sebeple çocuklara gerçek dünyaya ait olguları anlatırken çocukların gerçeklik algısına yakın olan fantastik dünyanın unsurlarından

faaydalanabiliriz. Bu konuda eğitimcilere, anne ve babalara yardımcı olacak en güzel kaynak çocuğa görelilik ilkesi çerçevesinde kaleme alınmış fantastik kitaplar olacaktır.

Fantastik  ocuk eserlerindeki hayal ile gerçek arasındaki bağı birtakım eğitsel çalışmalarla ortaya çıkarmak verimli olmaktadır. Bu amaçla öğrencilerin bir masal dinler gibi pasif değil, süreç içinde etkin rol almaları sağlanmaktadır. Edebiyat eğitimi bakımından zengin imkânlar sunan fantastik  ocuk kitapları, bazı düşsel unsurlardan faydalanarak çocuğun görmekte zorlandığı gerçekleri farklı bir bakış açısıyla çocuğa gösterir (Dilidüzgün, 2004: 53).

 ocuk gerçeğiyle tamamen denk olarak uzayan bu olağanüstü dünya, çocukta korkuya sebep olmaz, tam tersine ona mucizelerin olduğu, masal gibi bir dünyanın kapılarını aralamaktadır.  ocuk bu şekilde farkında olmadan bu iki u  dünya arasında bağlantı kurabilmekte, d ş ile gerçek olanı ayırt edebilmektedir. Bu bağlamda fantastik edebiyat eserlerinin,  ocuk zihninin gerçeklerden uzaklaşmasını değil, gerçeklerle yüz yüze gelmesini sağlayan mühim bir görevi vardır (Tunç ve Akın, 2020: 47). Fantastik  ocuk edebiyatı eserleriyle gerçeklerin üzeri kapatılmamakta tam aksine, çocukların gerçeklik algıları hesaba katılarak onların gerçeklerle daha kolay yüzleşmesi sağlanmaktadır (Dilidüzgün, 2004: 38).

Fantastik, bir bakıma çocuğun kendi problemleriyle gerçekdışı bir boyutta yüzleşmesini sağlar ve ruhsal bir arınma görevi görür. Bu yönüyle fantastik edebiyat eserleri, çocuğun kendi iç dünyasını keşfetmesini ve hayatla kuvvetli bir bağ kurmasını kolaylaştırır. Fantastik edebiyatın amacı, gerçeküstü bir boyutta hayal gücünün sonsuz imkânlarından faydalanarak okurun / çocuğun hayatına yeni bir nefes kazandırmaktır. Bu anlamda sezdirme ve düşündürme yoluyla çocuğun / okuyucunun, düşünme becerisini geliştirmenin modern  ocuk edebiyatında günden güne önemi artmaktadır (Tunç ve Akın, 2020: 47). Fantastik  ocuk edebiyatı eserleri, çocuklara bağımsız düşünebilme yeteneğini kazandırmaktadır. Ayrıca kendi sorunlarıyla y zleşebilecekleri eserlerle okuma alışkanlığını kazandırmaktadır (Dilidüzgün, 2004: 49).

Günümüzde kullandığımız bazı teknolojik araç gereçler icat edilmeden önce bilim kurgu ve fantazyalarda işlendiği bilinmektedir. Fantastik  ocuk edebiyatı eserlerinin çocukların zihinlerinde kurgu oluşturma yeteneklerini meydana çıkaracağı, içlerindeki mühendisi konuşturabileceğini, teknolojik üretim devamı üzerine yapılan tartışmalar için başlangıç olabileceği unutulmamalıdır ( zg l, 2023: 39). Belki de Alaaddin'in uçan halısını okuyan bir çocuğun, u ak üretiminde görev alan bir akıl ya da Alaaddin'in sihirli

lambasından çıkan ve istediğini anında gerçekleştiren cini hayal eden bir çocuğun, internet üzerinde istediğimiz bilgiyi saniyeler içinde önümüze getiren arama motorlarının üretici aklı olabileceğini söylemek hiç de yadsınacak bir durum değildir.

Bu keşfediş sürecinde gerçek ve hayal sunulurken çocuk, bilinçli bir biçimde gerçeklikten ayrı düşürülmemelidir. Ayrıca eserler, çocuk yaratıcılığını geliştirmeye yönelik olarak kaleme alınmalıdır. Başka bir ifadeyle çocuğun beş duyu organıyla aldığı bilgileri düş dünyasında biçimlendirip anlamlandırarak tekrar duyuşal âleme taşıması sağlanmalıdır. Fantastik edebiyat, hayal ve gerçek arasındaki görünmez bağı görünür kılıp somutlaştırmaya yardımcı olmaktadır. Böylece gerçek ve hayal arasındaki bağları analiz ederek var olan fakat henüz keşfedemediği gerçeklikleri, kurmuş olduğı bu bağlar sayesinde idrak etmesine olanak sunulmalıdır (Baki, 2021: 223). Ayrıca fantastik edebiyat, MEB'in hedeflerinin yer aldığı 2019 Türkçe Öğretim Programında yer alan "T.6.3.28. Metindeki gerçek ve kurgusal unsurları ayırt eder." (MEB, 2019) kazanımının edinilmesinde de destekleyici ve tamamlayıcı bir yazın türüdür.

Masallarda bulunan fantastik öğeler, çocuğun yaşadığı gerçek dünyadan farklı kural ve koşullara sahiptir. Bu durum çocukta düşüncenin sınırlarını kaldırıp çocuğı sınırsız ve zengin bir hayal dünyasının kucağına bırakmaktadır. Böylelikle fantastik yazının, yaratıcı düşüncüyü harekete geçirme fonksiyonu çalışmaya başlamaktadır (Karakurt İpek, 2019: 50).

Bireyin algılama düzeyinin en yüksek ve dolayısıyla bilişsel gelişiminin en hızlı olduğı çocukluk döneminde bu küçük yetişkinlerin toplumsal, bireysel ve ruhsal dünyalarının gelişmesinde en etkili destekleyicilerden olan fantastik çocuk edebiyatı ürünlerinin aktif kullanımı önemli bir yere sahiptir (Baki, 2021: 224). Fantastik çocuk edebiyatı, çocuğun bireysel gelişimini sağlayıp toplumsal yaşama psikolojik olarak hazırlayan önemli bir yazın türüdür.

Gerçek ve hayal arasındaki ince çizgiye rağmen her iki boyutu da algılayabilme yeteneğine sahip çocuklar için fantastik oyun kurgusu vazgeçilmez bir ihtiyaçtır. Hayal ürünü olana yönelim ve verdiği zevk, çocuklar için masalsı ve eğlenceli olağanüstü kitaplara olan ilgi ve merakı artırmaktadır. Çocuğun kurduğı her hayal, onun zihinsel gelişimine fayda sağlamaktadır. Çocuğun akıl yürüterek hayal dünyasında oluşturduğı her imge, onu düşsel kurguya yönlendirmekte ve çocuğun edebî zevkini oluşturmaya katkı sağlamaktadır (Tunç ve Akın 2020: 47). Edebiyat eğitimi bakımından zengin imkânlar sunan fantastik

çocuk kitapları, bazı düşsel unsurlardan faydalanarak çocuğun görmekte zorlandığı gerçekleri farklı bir bakış açısıyla çocuğa gösterir. (Dilidüzgün, 2004: 53)

Fantastik tür sayesinde olağanüstü dünyanın mucizeleri, çocuğun zihninde farklı kapılar açacaktır. Belli bir düşsel seviyeye ulaşan çocuk, sezgisel gücünü kullanarak düşünme becerilerini geliştirecektir. Bu yolla çocukta edebî zevk uyandırmak ve çocuğu güzele, estetik olana yönlendirmek günümüz modern çocuk edebiyatının önem verdiği temel kazanımlardan biri olarak değerlendirilebilir (Baki, 2021: 224).

Okuduğu edebî yazınlardan etkilenen ve hayal gücünü aktif hâle getiren bir çocuk, düşünce hudutlarını zorlayıp mekân ve zaman kavramlarında zihinsel bir derinlik kazanacaktır. Çocuğun mekân ve zaman kavrayışındaki derinliği ve zenginliğini artıran fantastik kurguya sahip eserler, çocuğun nitelikli düş kurmasında etkin rol oynayacaktır. Düş kurabilme becerisi, insan zihninin donatıldığı önemli özelliklerden biri olmakla beraber insanlık için kurulan yeni medeniyetlerin gelişiminde etkisi büyüktür. Modern fantastik çocuk edebiyatı, bu bakımdan çocukların düş kurma becerilerini desteklemektedir. “Fantastik yazının amacı, gerçeküstü bir düzlemde düş gücünün sınırsız olanaklarından yararlanarak okurun yaşamına yeni bir soluk kazandırmaktır. Bu bağlamda düşündürme, sezdirme yoluyla okurun/çocuğun, düşünme yetisini geliştirmek modern çocuk yazınında gün geçtikçe önem kazanmaktadır.” (Özgül, 2023: 43).

Dolayısıyla fantastik eserler okumanın bireyin hayal gücünü zenginleştirilmesi, bilimsel gelişmelere kapı açarak yeni buluşlar ortaya koyması, çocukların eğlenceli vakit geçirmesi ve okuma alışkanlığı kazanması, soyut düşünme becerilerini geliştirmesi, yaratıcı düşünme becerisi kazanması, çocuğun olaylara farklı bakış açısıyla yaklaşması ve problemlere çözüm yolları üretebilmesi gibi etkilerinin olabileceği öngörülmektedir.

2.3. OKUMA

Temel dil becerilerinden biri olan okuma, “Yazılı materyalin çözümlenerek metnin gönderdiği anlamın çözülmesi” şeklindeki tanımının yanında, bir alışkanlık olarak edinilen okuma eylemini de içine almaktadır. Okuma, insana bir birey olarak ‘kendi farkındalığını’ hissettiren ve ‘kendini gerçekleştirme’ amacıyla yapabileceklerini fark ettiren özel bir uğraştır. Okuyucu da ne amaçla olursa olsun; keyif almak, dinlenmek, hoşça vakit geçirmek, eğlenmek için; deneyimlerini zenginleştirmek, hayatı tanımak veya dinî, ahlaki ve politik, alanlarda “*feyz almak*” için kitaptan yardım alır (Ayyıldız, Bozkurt ve Canlı, 2006: 2).

Okuduğunu anlama, okuyucunun mevcut bilgileri ile metinlerden öğrendiği yeni bilgileri karşılaştırıp harmanlayarak farklı ve yeni bir düşünceye ulaşmasıdır. Çocuğun zengin bir uyarıcı çevresinde yetişmesi ön bilgilerinin dolayısıyla hazırbulunuşluğunun artmasına sebep olacaktır. Böyle zengin ve çeşitli bir ortamda yetişen çocuk, kendi yaş grubundaki çocuklara kıyasla daha çok ön bilgiye sahip olup hazırbulunuşlukları daha yüksektir (Yılmaz, 2008: 133). Hazırbulunuşluğu yüksek olan bir çocuk, özgüven sahibi olacağı için girdiği ortama uyum sağlama konusunda herhangi bir zorluk yaşamayacaktır.

Başta herhangi bir öğrenme becerisine sahip olmayan insan, hayatta kalması için lazım olan bilgi, tutum, beceri ve diğer tüm davranışları öğrenme yoluyla kazanır. İnsanın konuşması, yazması, okuması, türlü alışkanlık ve tutumları kazanması yani hayatta edineceği tüm kazanımlar öğrenme sayesinde. İnsanoğlunu diğer varlıklardan ayıran ve sosyal bir varlık yapan, en mühim donanımlarından biri de işte bu öğrenme becerisine sahip olmasıdır (Akdeniz, 2019: 1). Çocuklar öğrenmek için pek çok uyarana maruz kalabilir. Çocuk edebiyatı da bunlardan biridir.

Çocuklara okuma kültürünü ve sevgisini kazandırmak, günümüzde modern dünyanın en önemli eğitim amaçları arasında yer almaktadır. Modern çağda insanlar, kendilerine kilometrelerce mesafe uzakta olan bilgilere ve kaynaklara saniyeler içinde ulaşabilmektedirler. Edinilen tecrübe ve bilgilerin okuma eylemi marifetiyle kazanılması, iyi bir okuyucu olmanın ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Bloom, okuduğunu anlama becerisi ile öğrencilerin dil ve edebiyat, fen bilimleri ve matematik derslerinde elde ettikleri başarı arasında bir bağlantı olduğu gerçeğini ortaya koymuştur (Yılmaz, 2008: 132). Bu durumda etkin bir okuma becerisi edinmiş bir bireyin hem akademide hem de akademiden sonra başarılı olabileceği düşünülebilir.

Okuma, bir iletişim, öğrenme, algılama; bilişsel, devinişsel ve duyuşsal boyutlu bir gelişim sürecidir. Okuma uğraşı, bilgiyi aktarmada bir araç olmanın yanı sıra psikolojik ve zihinsel açıdan da insana birçok olumlu etkide bulunan bir araç olduğu açıktır (Türkyılmaz, 2012b: 478).

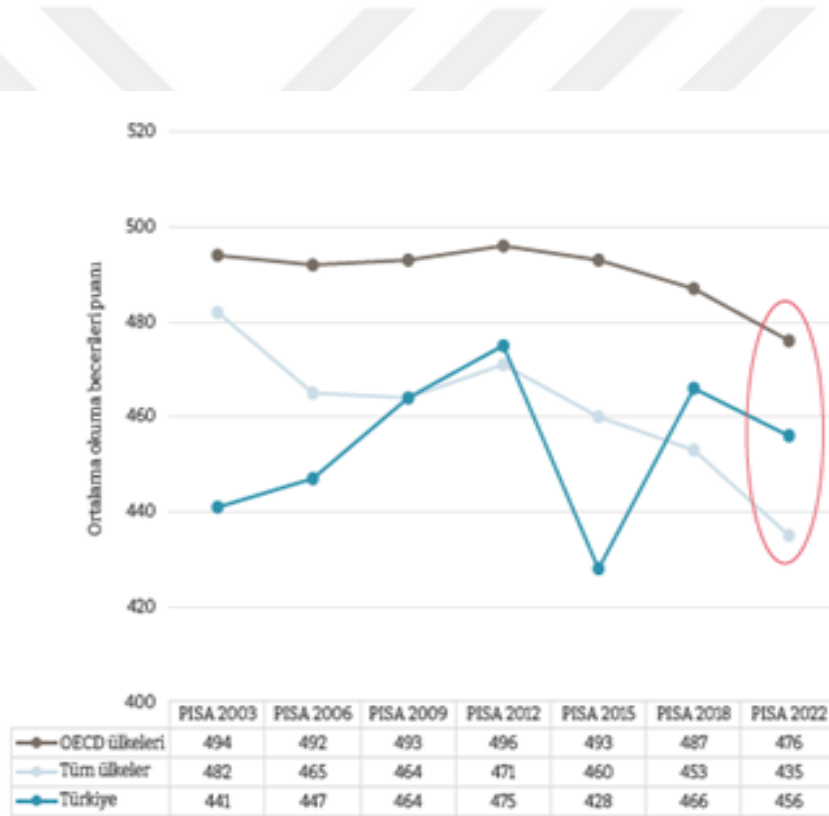
Ayrıca okuma eyleminin gerçekleştirme sıklığı ve etkililiği ile ülkelerin gelişmişlik seviyesi arasında bir ilişki olduğu söylenebilir. Türkiye'nin hemen hemen %90'ından fazlası okuryazardır. Fakat maalesef okuma oranı %4,5'tir. Okuma alışkanlığını kazanmak için kişi okuma uğraşını, bir ihtiyaç olarak görüp hayatı boyunca, düzenli ve sürekli bir şekilde bu eylemi gerçekleştirmelidir. Ekonomik olarak gelişmişlik düzeyine ulaşabilmek için ülke

nüfusunun en az %40'lık oranının okur-yazar olması gerekmektedir. Bu ifadenin doğruluğunu kanıtlamak için PISA raporları incelendiğinde okuryazarlık puanlarının gelişmiş ülkelerde daha yüksek seviyede olduğu gözlenmiştir. Malezya'da yapılan bir araştırmada, gelişmiş ekonomiye sahip ülkeler düzeyine ulaşmak hedefleniyorsa ülkelerinin bir an evvel düzenlenmiş, sistemli bir okuma politikası yürütmesi gerektiğini, bu sayede 2020'ye kadar Malezya'nın da gelişmiş ekonomiye sahip ülkeler arasında yer alabileceğini öngörürler (Türkyılmaz, 2012b: 478).

Okumanın bir alışkanlık hâline getirilebilmesi için çocuklarda okumaya dönük olumlu tutum geliştirilmesi gerekir. Bu ise ancak çocuklara okutturulacak okuma materyallerinin seçiminin titizlikle yapılması ve bu materyallerin çocuklar üzerinde geliştireceği olumlu ya da olumsuz tutumların belirlenmesi ile gerçekleştirilebilir (Türkyılmaz, 2012b: 479). Çocuklara okuma alışkanlığı kazandırırken onlar için seçilen kitapların niteliği önemlidir. Aileye rehberlik etmek için öğretmenler kendini bu konuda geliştirmeli ve aile ile öğretmen iş birliğine girerek öğrencinin kişisel zevk ve meraklarını da göz önünde bulundurarak kitap seçimi yapmalıdır. Ayrıca evde ve okulda yapılacak okuma saatleri ve çocuğun ilgisine hitap edecek bir kütüphane oluşturulması okuma alışkanlığı edindirmek için etkili adımlar olacaktır (Samur ve Çiftçi, 2019: 351).

Okuma alışkanlığını kazanan bireylerin çoğu bunu ailesinin okuma kültürüne sahip olmasına borçludur. Kitap okumayan ebeveynlerin çocuklarından okuma sevgisine sahip olması beklenmez. “Benim çocuğum kitap okumayı sevmiyor.” İddiasında bulunan bir anne veya babanın öncelikli olarak kendilerinin kitap okumayı sevip sevmediğine bakması gerekir. Okuma sıklıkları ne düzeydedir, okudukları ile ilgili aile içinde sohbet edip fikir alışverişinde bulunmaya ne kadar vakit ayırabiliyorlar, okuduklarıyla kendi hayatları arasında ilişki kurup bilgi transferi yapabiliyorlar mı? Bu soruları daha da arttırabiliriz. Ancak aile içinde okuma kültürü edinmemiş çocukların okul hayatlarında okuma alışkanlığı kazanması da olası bir durumdur. Zaman kısıtı, müfredat konularını yetiştirebilme gibi eğitim programından kaynaklanan türlü nedenlerle öğretmenlerin bu hassas konuya yeterince eğilemedikleri de söylenebilir. Fakat eğitim programı bilhassa da ana dili programı okuma sevgi ve alışkanlığını kazandıracak bir biçimde oluşturulursa öğretmenin öğrencisine okuma zevk ve alışkanlığı kazandırmasını engelleyen en büyük faktörlerden biri kalkmış olacaktır (Aşılıoğlu, 2006: 60).

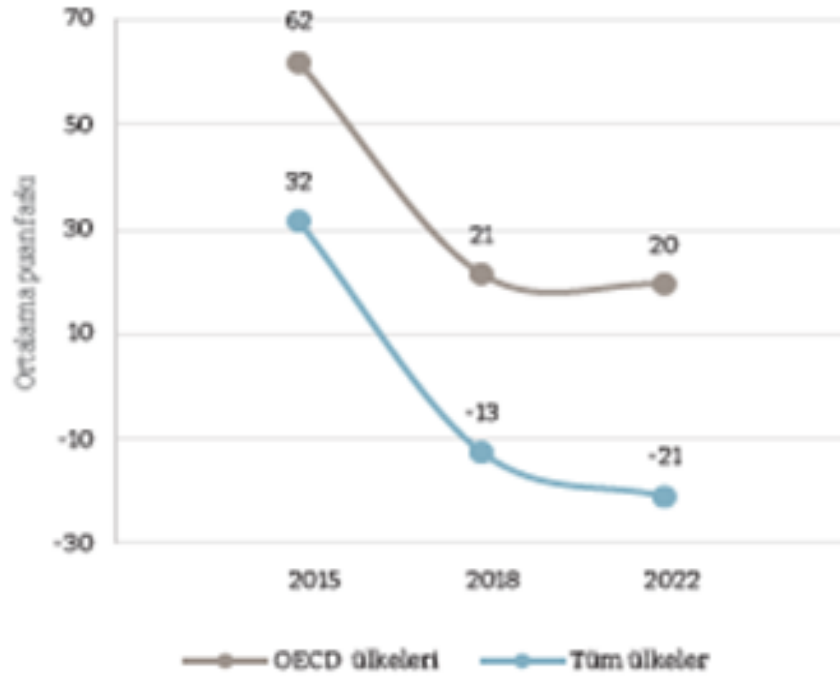
Edebiyat kuvvetli bir eğitim ve öğretim aracıdır. Gençlerin ve çocukların okudukları bir kitapta tanıştıkları kahramanlar, onlar üzerinde derin bir etki bırakabilir hatta neredeyse tanıdıkları ve tanıştıkları gerçek insanlar kadar güçlü bir etki yaratabilirler. Bu etki edebiyatın duyuşsal yönünü ortaya koymaktadır. ABD Eğitim Bakanlığı İletişim ve Sosyal Yardım Ofisi (2005) yetişkinlere, çocuklarla beraber karakter odaklı kitaplar okumayı, daha büyük çocukları ise yalnız başına okumaya teşvik etmelerini tavsiye etmiştir. Çocukları kitaplarla tanıştırmamanın, onların güçlü karakter değerlerini özümsemesine ve geliştirmesine yardımcı olacağını öne sürmüştür. Karakter eğitimi kavramları edebiyat bağlamında öğretildikçe öğrenciler saygı, nezaket, dürüstlük ve cesaret gibi özellikleri, çevrelerindeki dünyanın gerçek ve ilginç yönleri olduğunu fark ederler. Edebiyat, çocuklara olumlu karakter özelliklerini öğretmenin etkili bir yoludur (Almerico, 2014: 3).

Şekil 2.3. Pisa Döngülerinde Türkiye'nin Okuma Becerileri Alanı Performansı (MEB, 2023: 94)

2003-2022 yılları arasında açıklanan PISA verilerinde Türkiye okuma becerileri alanında ortalama olarak 428 ila 475 puanlar arasında değerler aldığı görülmektedir. 2003 ve 2012 yılları arasında artış eğilimi gösteren ortalama okuma becerileri puanı 2015 yılında önceki yıla nispeten düşme eğilimine girmiştir. PISA 2018 uygulaması sonuçlarına göre okuma becerileri alanında Türkiye ortalama 466 puana yükselmiş, 2022 yılında ise 2018

uygulamasının sonuçlarına göre 10 puan düşüş göstermiştir (MEB: 2023). Şekil 2.3. incelendiğinde Türkiye okuma becerileri alanında 2003 yılından 2012 yılına kadar istikrarlı bir yükselme gösterirken 2015 yılında düşüş göstermiştir. 2018 PISA verileri ise önceki yıla göre yükselme göstermiştir.

Şekil 2.4. Okuma Becerileri Alanında OECD Ülkeleri ve Tüm Ülkeler Ortalama Puanları ile Türkiye'nin Ortalama Puanı Arasındaki Fark (MEB, 2023: 95)

PISA verilerine göre Türkiye'nin 2003-2022 yılları arasında okuma becerileri alanında ortalama puanı 456 olmuştur. Katılımcı diğer ülkelerin aldığı ortalama puandan anlamlı bir şekilde yüksek sonuç göstermiştir. PISA 2022'ye katılan 81 ülke arasında Türkiye, okuma becerileri alanında 36. sırada bulunmaktadır. Türkiye, PISA 2022 'ye katılan 37 OECD ülkesi arasında ise 30. sırada yer almaktadır (MEB, 2023: 91). Bu sonuç gösteriyor ki Türkiye, OECD ülkeleri arasında da hatırı sayılır bir dereceye ulaşabilmek için okuma becerileri alanındaki çalışmalara daha fazla ağırlık vermelidir. Bu bağlamda fantastik edebiyat ürünlerinin işlevsel olabileceği ön görülmektedir. Elde edilen bulgular diğer bölümde sunulmuştur.

2.4. KONU İLE İLGİLİ YAPILMIŞ ARAŞTIRMALAR

2.4.1. Okuma Alanında Yapılan İlgili Çalışmalar

Türkyılmaz (2012a), “Gençlik Romanlarının Okuma Becerisine Etkisi ve Değerler Aktarımı Bakımından İncelenmesi” başlıklı araştırmasında ortaöğretim öğrencilerinin okuma becerisine gençlik romanlarının etkisini incelemiş ve sonuçta deney gruplarının okuma hızlarının, okuduklarını anlama düzeylerinin ve okumaya olan tutumlarının olumlu ve anlamlı yönde arttığını tespit etmiştir.

Celkan’ın (2007) “Çocuk Edebiyatının Dil Eğitimi ve Öğretimi Açısından Önemi” adlı çalışmasında, çocukların doğru çocuk edebiyatı ürünleri ile buluşturuldukları takdirde çocukların sosyal ve dil gelişimlerine katkısının olacağı belirtilmiştir. Ayrıca çocuk edebiyatı eserlerinden yola çıkarak okuma alışkanlığı ve sevgisi küçük yaşlarda edinilmeye başlanırsa dil eğitimi ve öğrenimi bakımından olumlu etkileri gözlemlenebilmektedir. Ailelerin çocukları erken yaşta çocuk edebiyatı ürünleriyle buluşturma konusuna yeterince önem vermemeleri ve eğitim sisteminin bu konudaki eksikliği çocuk edebiyatı alanına gereken önemin verilmediğini ortaya koymaktadır.

Aytaş (2003) “Okuma Gelişiminde Çocuk Edebiyatının Rolü” isimli araştırmasında, öğretmenlerin çocuk edebiyatı alanına verdiği önemin, kullandığı öğretim teknik ve uygulamaların; çocuk edebiyatının çocukların okuma sevgi ve alışkanlıklarının gelişimine olan etkisini ortaya koymuştur. Çocuk edebiyatını okuma alanında kullanan öğretmenlerin tecrübeleri, öğrencilerin sözlü ve yazılı anlatım becerilerine ve okuma- yazma başarılarına olumlu etkilerinin olduğunu ortaya koymaktadır. Aytaş (2003), okuma alanında çocuk edebiyatının istenilen düzeyde etkili olması için bazı hususlara dikkat edilmesi gerektiğini savunmuştur: İlk olarak ana sınıfından itibaren tüm öğretmenlerimizin çocuk edebiyatı alanında kendilerini geliştirmeleri gerektiği ve seçilen kitapların çocukların okuma sevgisini destekleyen, gelişimlerine uygun kitaplar olması gerektiğini belirtmiştir. Okuma gelişimine yönelik öğretmenlere kılavuzluk edecek kitapların hazırlanmasının önemli olduğunu bildirmiştir. Yıl içinde kullanılacak çocuk edebiyatı ürünlerinin okuma planının öğretmen tarafından yıl başında hazırlanması gerektiğini ifade etmiştir. Ayrıca iyi seçilmiş edebiyat ürünlerinin öğrencilerin anlama ve kavrama düzeyini olumlu yönde etkileyeceği savunulmuştur.

Karakuş’un (2006) “Çocuk Edebiyatı Ürünlerinin Okuma Becerisine Etkisi” adlı çalışmada sosyo-ekonomik düzeyi farklı 360 öğrencinin karşılaştıkları çocuk edebiyatı

metinlerinin okuma becerisine etkisini araştırmıştır. Bu araştırmanın örneklemini Ankara ilinin Kızılcahamam ilçesinde 4. sınıfta öğrenim gören öğrenciler ve öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda yapılan analizlere göre öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeyleri, cinsiyetleri ve çalışma ortamlarına ilişkin bilgilere göre okuma becerilerinde anlamlı farklılıklar meydana geldiği gözlemlenmiştir. Buna paralel olarak, öğrencinin evinde kitaplık bulunması, ders dışında kitap okuması ve okumaya zaman ayırmasına göre de okuma becerilerinde anlamlı farklılıklar meydana gelmiştir. Kütüphaneye gidip gitmemelerine göre öğrencilerin okuma becerilerinde anlamlı bir fark gözlenmemiştir. Bu durum öğrencilerin bazılarının yaşadığı yerleşim alanında (belde, köy) kütüphanenin bulunmamasından kaynaklanmıştır.

Ateş ve Kaya (2023) “Çocuk Edebiyatı Eserlerinin 6. Sınıf Öğrencilerinin Okuma Motivasyonu, Okuma Tutumu ve Okur Öz Algısına Etkisi” isimli araştırmalarında çocuk edebiyatı eserlerinin çocukların okuma tutumu, okuma motivasyonu ve okuma öz algısına olan etkisini araştırmışlardır. Bu çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden yarı deneysel desenlerden, “ön test- son test eşleştirilmiş kontrol gruplu desen” işe koşulmuştur. Araştırmanın örneklemini Şırnak ilinin Silopi ilçesinde bulunan Cumhuriyet Ortaokulunun 6. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. 30 ‘u deney 30’u kontrol grubu olmak üzere 60 öğrenci çalışmada yer almıştır. Yapılan araştırmanın sonucuna göre, öğrencilerin okuma tutumu, okuma motivasyonu ve okuma öz algısı, çocuk edebiyatı eserlerini okutarak olumlu yönde etkilendiği belirlenmiştir.

Özözen Danacı, Çetin ve Doğan’ın (2015) çalışmasının amacı ergenlerin kardeşlerine yönelik yürüttükleri okuma etkinliklerinin çocukların okuma alışkanlıklarına etkisini değerlendirmektir. Araştırma öntest- sontest modelinde, deney ve kontrol gruplu deneysel bir çalışmadır. Örneklemi, anaokuluna devam eden 4-5 yaş arası kardeşleri ve 15-16 yaş arası 56 ergenden oluşmaktadır. Ön test ve son test olarak Gömleksiz’in “Kitap Okuma Alışkanlığına İlişkin Tutum Ölçeği” (2004) kullanılmıştır. Ön testin ardından ergenler, 14 hafta boyunca haftada 2 gün, 25 dakika boyunca küçük kardeşlerine kitap okumuştur. Toplanan son test verileri incelendiğinde deney ve kontrol grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bu sonuçlar, kardeşlerine kitap okuyan ergenlerin kitap okuma alışkanlığı kazanma potansiyellerini destekleyebileceğini ancak bu uygulamanın tek başına yeterli olmadığını göstermiştir.

Gökçe, Erdem, Papak, Akman, Özkösem ve Tuzman'ın (2013) yaptığı bu çalışmanın amacı, öğrencilerin aileleriyle kaliteli zaman geçirmelerine ve aile desteğiyle okuma sevgisi ve alışkanlığının gelişmesine katkı sağlamaktır. Tarama yöntemine göre yapılan araştırmanın çalışma grubunu 2011-2012 eğitim öğretim yılında Ankara ili Nesibe Aydın Okulları'nda 2, 3, 4 ve 5. sınıflarda öğrenim gören toplam 211 öğrenci ve 582 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen anket ve okuma izleme tablosundan yararlanılmıştır. 8 haftalık başvuru süresinin sonunda veliler, projenin sonuçları hakkında bilgi verilen toplantıya davet edilmiştir. Ayrıca velilere, bu toplantı sonunda araştırmaya katkılarından dolayı “teşekkür belgesi” takdim edilmiştir. Araştırma bulgularından elde edilen verilere göre velilerin bu projeye katılmaktan memnun oldukları, projenin uygulama süreci boyunca çocukların ve ebeveynlerin büyük bir kısmının okuma alışkanlığında olumlu bir değişiklik meydana geldiği ve kitaplara olan sempatisinin arttığı gözlemlenmiştir.

2.4.2. Fantastik Edebiyat Alanında Yapılan İlgili Çalışmalar

Hasırcı Aksoy ve Baz'ın (2023) çalışmasının amacı, çocuk edebiyatı ile fantastik edebiyat arasındaki ilişkiden yola çıkarak fantastik çocuk edebiyatı yazarı olan Aslı Der' in eserlerini fantastik öğeler bakımından incelemektir. Bu amaçla araştırmada öncelikle fantastiğin tanımı ve fantastik hakkında literatür taraması yapılmıştır. Bunun sonucunda, fantastik konusunda öne çıkan kuramcılar: Steinmetz, Nikolejeva ve Todorov olarak belirlenmiştir. Belirlenen kuramcıların fantastik konusundaki görüşleri doğrultusunda araştırmacılar tarafından “Fantastik Yapıtların Ölçütleri” isimli bir değerlendirme formu oluşturulmuştur. Araştırma kapsamında, incelenen Aslı Der'in sekiz yapıtında, bu form ile çalışılmıştır. Yapılan araştırma sonucunda, fantastik unsurlar bakımından Aslı Der'in “Küçük Cadı Şeroks, Tehlikeye 3 Yolculuk, Büyük Tuzak, Barış Odaları, Denek E.E.E. ve Kayıp Rüyaçı” isimli eserlerinin Nikolajeva ve Steinmetz'in fantastik ölçütlerini karşılayacak özellikte olduğu; hiçbir kitabının ise Todorov'un fantastik tanımlamalarına uygun olmadığı saptanmıştır. Ayrıca yapılan araştırmalar sonucunda yazarın fantastik eserlerinin, çocuk okuru gerçek dünyadan koparmadan çocuğun hayal dünyasını zenginleştiren nitelikte olduğuna ulaşılmıştır.

Uğur (2011) “Türk Edebiyatında Fantastik Roman” adlı çalışmasında fantastik romanın Türk edebiyatındaki yerini araştırmıştır. Fantastik edebiyatın, Türk edebiyatında yeni yeni yer bulduğunu belirtmiştir. Modernizmin gündelik yaşamı etkilemesi sonucu batılı

okuyucunun fantastiğe olan ilgisinin arttığı dile getirilmiştir. Bu çalışmada ilk olarak hangi tür eserlerin “fantastik roman” olarak adlandırılabilceği üzerinde durulmuş, sonra Türkiye’de fantezi romanın yolculuğu ve son zamanlarda gelişen ilginin sebebi üzerinde durulmuştur. Araştırmada gün geçtikçe artan yerli fantastik romanların içinde bulunduğu alt türler için bilgi verilmiştir. Ayrıca bu alt türleri en iyi temsil eden romanlar, modern hayat ilişkileri ve modernizm temele oturtularak incelenmiştir. Yapılan bu araştırma sonucunda, Türk fantezi edebiyatının kendi kültür birikimini kaynak alarak ilerlemesi gerektiği savunulmuştur. Akademinin de bu alana olan yeni ilgisi, akademi ve edebiyat alanındaki gelişme ve yenilikler açısından faydalı olacağı belirtilmiştir.

Hatipoğlu (2019) “Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Fantastik Öge İçeren Metinlerin Varlığı ve İşleniş Şekli” isimli araştırmasında ortaokulda kullanılan Türkçe ders kitaplarını fantastik unsurlar açısından incelemiştir. Bu araştırmanın sonucunda 2018 yılında kullanılan Türkçe ders kitaplarında fantastik tür olarak bir metin kullanılmadığı, öyküleyici metinler içinde az sayıda fantastik unsura yer verildiği tespit edilmiştir. Ders kitaplarında verilen temalardan bazılarının fantastik türün kullanımına uygun olduğu belirlenmiştir. Fantastik unsurlar barındıran metinlerin hepsinin yerli yazarlara ait olduğu ve bu metinlerin görsellerinden bazılarının fantastik unsurlar içerdiği tespit edilmiştir. Ayrıca metin sonu etkinliklerinde fantastik ögeler içeren etkinliklere az sayıda rastlanılmıştır. Yapılan bu çalışma neticesinde fantastik türün Türkçe kitaplarında yeteri kadar yer bulmadığı belirtilmiştir. Hatipoğlu (2019) “Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Fantastik Öge İçeren Metinlerin Varlığı ve İşleniş Şekli” isimli araştırmasında Türkçe ders kitaplarını fantastik unsurlar kullanımı bakımından incelemiştir. Araştırmanın sonucunda 2018 yılında kullanılan Türkçe ders kitaplarında fantastik tür olarak bir metin kullanılmadığı, öyküleyici metinler içinde az sayıda fantastik unsura yer verildiği, ders kitaplarında verilen temalardan bazılarının fantastik türün kullanımına uygun olduğu, fantastik unsurlar barındıran metinlerin hepsinin yerli yazarlara ait olduğu ve bu metinlerin görsellerinden bazılarının fantastik unsurlar içerdiği tespit edilmiştir. Ayrıca, az sayıda olsa da metin sonu etkinliklerinde fantastik ögeler içeren çalışmalara da rastlanılmıştır. Yapılan bu çalışma neticesinde fantastik türün Türkçe kitaplarında yeteri kadar yer bulmadığı belirlenmiştir.

Asutay (2014), “Çocuk ve Gençlik Yazınında Fantastik Kavramı” isimli çalışmasında fantastik tanımı üzerinde durmuş, fantastiğin yazın bilim bakımından değerlendirmesini yapmıştır. Ayrıca Türk çocuk edebiyatında fantastiğin yerine de değinilmiştir. Bu araştırmaya göre sözlü edebiyat geleneğimizde eskiden beri bulunan

fantastik ögeler günümüze kadar farklı yazım ve uyarlamalarla devam etmiştir. Ülkemizde, Cumhuriyet Dönemi ile başlayan gerçekçilik akımı fantastik türün gelişimini olumsuz yönde etkilemiştir. Bu alandaki açık çeviri eserlerle kapatılmaya çalışılmıştır. Seksenli yıllara kadar devam eden bu durum, İlk defa bilim kurgu eserler yardımıyla Türk yazarlarının ilgisini çekmiş ve bu sebeple eserlerde artış olmuştur. Yine de bu alanda yeteri kadar eser kaleme alındığı söylenemez. Yabancı fantastik eserlerin elde ettikleri başarı, ülkemiz yazarlarını da bu alanda yazmaya teşvik ettiği söylenebilir.

Tunç ve Akın (2020), “Miyase Sertbarut’un Çocuk Kitaplarında Fantastik Kurgu” isimli çalışmalarında Miyase Sertbarut’un belirlenen altı adet kitabı Maria Nikolajeva’nın ortaya koyduğu fantastik çocuk kitaplarındaki sınıflamaya göre incelenmiştir. Bu çalışma sonucunda Miyase Sertbarut’un seçilen kitaplarındaki fantastik unsurlar belirlenerek belli başlıklar altında sunulmuştur. Bu araştırma sonucunda Sertbarut’ un eserlerindeki fantastik kurgunun Nikolajeva’ nın çevrimsel ilişki türünde olduğu tespit edilmiştir. Bu ilişki türünde okur gerçek dünya, hayal dünyası ve gerçek dünya arasında gidiş geliş yaşatan kurgu, okurun merak duygusunu arttırdığı için okuru kendini ve dış dünyayı keşfe yönelttiği belirtilmiştir. Ayrıca çocuk okurun, yeni sözcük öğrenimine katkı sağlayarak kelime hazinesini zenginleştirmeye sebep olduğu tespit edilmiştir. Bunlardan yola çıkarak fantastik türün akademik alanda daha çok çalışılması gerektiği, fantastik edebiyatın eğlenceli olması bakımından Türkçeyi yeni öğrenen kişilerde etkili olacağı ve yerli çocuk edebiyatı alanında fantastik tür yazımının teşvik edilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Ertekin (2010), “Fantastik Yazın Nedir?” adlı çalışmasında klasik fantastik edebiyatın tanımı, tarihsel süreci, izlekleri açısından ele almıştır. Bu çalışma neticesinde fantastik kavramını tanımlamanın zor olduğu düşüncesine ulaşılmıştır. Fantastik edebiyatta amacın insanı kendi dünyasının sırlarını keşfetmek, kendiyle yüzleştirmek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Böylece okuyucunun içinde yaşadığı gerçek dünyayı farklı bir bakış açısıyla ele almasına yol açılır.

Şakiroğlu ve Kavruk’un (2022) araştırmasında, Türk gençlik edebiyatı fantastik eserlerinin değerler eğitimi bakımından incelenmesi amaçlanmıştır. Bu çalışmanın kapsamını Türk gençlik edebiyatı fantastik eserleri oluşturmuştur. Nitel araştırma yöntemlerinden olan doküman incelemesi kullanılmıştır. Geniş çalışma evreni, çalışma grubunu sınırlandırmayı gerektirmiştir. Bu sebeple amaçsal örneklem seçim türlerinden ölçüt örnekleme seçilmiştir. Bu amaçla genel ve özel ölçütler sonucunda fantastik gençlik

eserleri belirlenmiş ve 6 gençlik romanı araştırmanın çalışma materyali olmuştur. Verilerin çözümlenmesinde, betimsel analiz yöntemi uygulanmıştır. Bu amaçla, fantastik eserler incelenerek kök değerler dağılımı bakımından analizi yapılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre incelenen fantastik eserlerde en çok geçen değerlerin sabır ve saygı en az yer verilen değerlerin ise sorumluluk ve adalet olduğu gözlemlenmiştir.

BÖLÜM III

3. YÖNTEM

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Yapılan bu araştırmada fantastik çocuk edebiyat eserleri okumanın öğrencilerin okuduğunu anlama düzeyine, okuma tutumuna, sessiz okuma hızına olan etkisini ortaya koymak amacıyla nicel araştırma yöntemlerinden deney ve kontrol gruplu yarı yapılandırılmış deneysel desen işe koşulmuştur.

Öntest- sontest kontrol gruplu desen (ÖSKD), sıklıkla kullanılan karışık bir desendir. Deneysel işlemten önce ve sonra katılımcılar bağımlı değişkenle ilgili ölçülürler. Bu desen, bir ilişki desendir. Çünkü aynı katılımcılar bağımlı değişken üzerinde iki kez ölçüme tabi tutulurlar. Bunun yanı sıra, farklı deneklerden oluşan deney ve kontrol gruplarının ölçüm sonuçlarının karşılaştırılması sebebiyle bu desen ilişkisizdir. Desenin simgesel görünümü Tablo 3.1. de verilmiştir.

Tablo 3.1. Öntest Sontest Kontrol Gruplu Desen

		ÖNTEST		SONTEST
DG	R	O1	X	O3
KG	R	O2		O4

Tablo 1’deki semboller ile ilgili bilgiler aşağıda verilmiştir:

DG deney grubunu, KG kontrol grubunu,

R, deneklerin gruplara yansız atandığını,

O1 ve O3, deney grubunun öntest ve sontest ölçümlerini,

O2 ve O4, kontrol grubunun öntest ve sontest ölçümlerini,

X deney grubundaki deneklere uygulanan bağımsız değişkeni (deneysel değişkeni) göstermektedir.

ÖSDK’nin, deneysel uygulamanın bağımlı değişken üzerine etkisini test etmesiyle ilgili olarak araştırmacıya yüksek istatistiksel güç sağlayan, elde edilen bulguların neden-sonuç bağlamında değerlendirilmesine imkân tanıyan ve davranış bilimlerinde çoklukla kullanılan güçlü bir desendir (Büyüköztürk, 2007: 19-24).

Bu bağlamda, fantastik çocuk edebiyatı ürünlerinin okutulduğu sınıflar, deney grupları olarak atanmıştır. Kontrol grubuna ise deney süreci boyunca fantastik türde eserler okuyup deneysel sürecin olumsuz yönde etkilenmesini engellemek için gerçek kurgusal bir liste hazırlanıp okutulmuştur.

Deney ve kontrol gruplarının okuma tutumları, okuduğunu anlama düzeyleri ve sessiz okuma hızları bakımından mevcut durumları çalışma süreci başlamadan önce belirlenen ölçekler kullanılarak araştırmacı tarafından ortaya konmuştur. Deney sürecinin tamamlanması sonrasında eş değer başarı testleri ve aynı ölçekler kullanılarak deneysel sürecin (fantastik çocuk edebiyatı eserlerinin okutulması) deney gruplarına olan etkisi test edilmiştir.

3.2. ARAŞTIRMANIN YER VE ZAMANI

Bu çalışma, 2022-2023 eğitim- öğretim yılında Ankara ilinin, Çankaya İlçe Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı olan Ümitköy Anadolu İmam Hatip Lisesi Fen ve Sosyal Bilimler Proje Okulunda yürütülmüştür. Çalışma 17.03.2023 tarihinde uygulanan ön testler ve ölçekler ile başlamıştır. Yaklaşık iki buçuk ay devam eden okuma ve etkinlikler süreci 02.06.2023 tarihinde son test ve ölçeklerin uygulanması ile sona ermiştir. Uygulama ortalama olarak bir kitabın bir hafta içinde okunup okuma süreci sonunda birtakım uygulamalar ve etkinliklerle devam etmiştir. Etkinliklerden kısaca bahsedilecek olursa her kitap sonunda kitabın içeriğine uygun olarak geliştirilmiştir. Scamper yaratıcı okuma tekniğiyle öğrencilerin hayal güçleri harekete geçirilmiştir. Okuma çemberi yöntemiyle öğrencilerin çok yönlü düşünceleri, yapılan grup çalışmalarıyla sosyalleşmeleri sağlanmıştır. Kitap kapağı tasarımı, karakter çizimleriyle sanatsal yönlerini ortaya çıkarmalarına zemin hazırlanmıştır. Okulumuza davet edilen Umacı'nın yazarı Hanzade Servi ile buluşup okudukları kitap ve kitabın yazarı hakkında merak ettiklerini sorup bir söyleşi ve imza günü yapılması sağlanmıştır. "Harry Potter Felsefe Taşı" isimli kitap okunduktan sonra sınıfta akıllı tahta üzerinden bu kitabın filmi öğrencilerle birlikte seyredilmiştir. Film izleme etkinliği öğrencilerin en keyif aldığı etkinliklerden biri olmuştur. Ayrıca her kitabın tahlili için yapılan bu etkinliklerin öncesinde istasyon tekniği de uygulanmıştır.

3.3. EVREN VE ÖRNEKLEM

Bu araştırmanın evrenini Türkiye’deki ortaokul 6. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklemine ise Ümitköy Anadolu İmam Hatip Lisesi Fen ve Sosyal Bilimler Proje Okulunun 6. sınıf öğrencilerinin bir grubu oluşturmaktadır.

3.4. VERİLERİN TOPLANMASI VE ANALİZİ

6. sınıf deney grubu öğrencilerine okutulacak fantastik çocuk edebiyatı kitaplarının seçimi için bazı işlemler gerçekleştirilmiştir. Öncelikle yayınevlerinin fantastik çocuk edebiyatı listeleri taranmıştır. Sonra kitaplar, Türkiye’nin en çok kullanılan kitap satış sitelerinin çok satanlar kısmında yer alan fantastik çocuk edebiyatı ürünleri göz önünde bulundurularak bir elemeye daha tabi tutulmuştur. Bunun neticesinde listedeki fantastik çocuk kitapları sayısı yirmiye düşürülmüştür. On kitaba indirmek üzere hazırlanıp uzman görüşü almak için düzenlenen yirmi kitaplık fantastik çocuk edebiyatı listesi aşağıdadır:

Tablo 3.2. Uzman Görüşü Alınmak Üzere Hazırlanan Fantastik Çocuk Edebiyatı Listesi

Eser Adı	Yazar Adı	Yayınevi
1. Cadının Elektrikli Süpürgesi	Terry Pratchett	Tudem
2. Zaman Bisikleti	Bilgin Adalı	Can Çocuk
3. Malamender	Thomas Taylor	Genç Timaş
4. Gargantis	Thomas Taylor	Genç Timaş
5. Pinokyo	Carlo Collodi	Erdem Çocuk
6. Gizemli Kule (Dedektif Bol Bel 4. Kitap)	Aşkın Güngör	Tudem
7. Abartma Tozu	Şermin Yaşar	Taze Kitap
8. Oz Yazılımcısı	Nisa İnci	Taze Kitap
9. Dede Korkut	Adnan Binyazar	YKY
10. Mahir Mercan Bilinmezler Labirentinde	Filiz Özdem	YKY
11. Lodosçu Tim	Paul Biegel	Can Çocuk
12. Harry Potter ve Felsefe Taşı	J.K. Rowling	YKY
13. Narnia Günlükleri 1- Büyücünün Yeğeni	C.S. Lewis	Doğan Edmont

14. Umacı	Hanzade Servi	Tudem
15. La Fontaine' den Masallar	La Fontaine	Bilgi
16. Kelile ve Dimne	Mustafa Özçelik	Beyan
17. Fantastik Whipple Ailesi 1	Matthew Ward	Pegasus Çocuk
18. Tersine Akan Nehir / 1 Tomek	J. Claude Mourlevat	Can Çocuk
19. Cim Düğme ve Lokomotifçi Lukas	Michael Ende	Pegasus Çocuk
20. Kraliçeyi Kurtarmak	Vladimir Turmanov	Günışığı

Birtakım elemelerden sonra oluşturulan bu yirmi kitaplık listeyi on kitaba indirebilmek için bir çocuk kitabı yazarı, bir başöğretmen, bir uzman öğretmene danışılmıştır. Uzman görüşü alındıktan sonra deney grubuna okutulmak üzere elde edilen liste şu şekildedir:

Tablo 3.3. Uzman Görüşü Alındıktan Sonra Oluşan Okuma Listesi

Seçilen Eser Adı	Yazar Adı	Yayınevi
1. Kraliçeyi Kurtarmak	Vladimir Turmanov	Günışığı
2. Umacı	Hanzade Servi	Tudem
3. Pinokyo	Carlo Collodi	Erdem Çocuk
4. Harry Potter ve Felsefe Taşı	J.K. Rowling	YKY
5. Malamender	Thomas Taylor	Genç Timaş
6. Gargantis	Thomas Taylor	Genç Timaş
7. Cim Düğme ve Lokomotifçi Lukas	Michael Ende	Pegasus Çocuk
8. Dede Korkut	Adnan Binyazar	YKY
9. Lodosçu Tim	Paul Biegel	Can Çocuk
10. Cadının Elektrikli Süpürgesi	Terry Pratchett	Tudem

Seçilen bu kitaplar öğrencilere okutulmadan önce 17.03.2023 tarihinde yirmi beş maddelik okuma tutum ölçeği ve yirmi sorudan oluşan okuduğunu anlamaya yönelik başarı değerlendirme testi uygulanmıştır. Ayrıca öğrencilerin bir dakika içinde okudukları kelime sayıları da tespit edilerek sessiz okuma hızları belirlenmiştir. Veri toplama aracı olarak

Özbay ve Uyar (2009) tarafından geliştirilen “İlköğretim İkinci Kademe Öğrencileri İçin Okumaya Yönelik Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Yirmi beş maddeden oluşan okuma tutum ölçeğinin kullanılması için gereken izin e-posta yoluyla araştırmacılardan alınmıştır. Araştırmacıların oluşturdukları ölçek, açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizlerine tabi tutulmuştur. Ölçeğin toplam varyansın %55,97’sini açıklayan dört faktörden oluştuğu belirlenmiştir. Araştırmacıların ortaya koyduğu ölçekteki faktör yükleri 0,514 ile 0,762 aralığında gerçekleşmiştir. Ölçekte boyutların iç tutarlılık Alpha değerlerinin 0,705 ile 0,872 arasında değiştiği, ölçeğin genelinin ise 0,930 değerini aldığı belirlenmiştir. Ayrıca doğrulayıcı faktör analizinde de modelin doğrulandığı ortaya konulmuştur. Araştırmacıların elde ettiği sonuçlarla birlikte çalışmada bu ölçeğin kullanılabilmesi için ölçeğin geçerlilik ve güvenirlik testleri örneklem dışındaki 200 ikinci kademe öğrencisi üzerinde gerçekleştirilmiştir. Öncelikle faktör analizi yapıp ölçeğin KMO değerinin 0,934; Barlett testi değerinin 5204,37 ve serbestlik derecesinin ise 300 olduğu belirlenmiştir. Döndürme sonrasında toplam varyansın %50,103’ünü karşılayan dört boyutlu bir yapı elde edilmiştir (Türkyılmaz, 2012b: 481). Maddelerin faktör yükleri 0,442 ile 0,760 değerleri arasında yer almıştır. Ölçeğin bütünü 0,89 iç tutarlılık değerine sahipken, serbest okuma faktörü 0,823; kitap faktörü 0,734; genel okuma 0,752; akademik okuma ise 0,685 çıkmıştır. Bu model, ayrıca doğrulayıcı faktör analizi ile de test edilmiştir. Sonuçta X^2/df değerinin 2,204; RMSEA değerinin 0,054; NFI değerinin 0,95; NNFI değerinin 0,97; CFI değerinin 0,97; GFI değerinin 0,90; AGFI değerinin 0,88; IFI değerinin 0,97 olduğu belirlenmiştir. Elde edilen değerlerle Özbay ve Uyar’ın (2009) ortaya koyduğu okumaya yönelik tutum ölçeğinin geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu söylenebilir. Uygulanan yirmi soruluk başarı testi ise 2016 ve 2017 yıllarında uygulanan Parasız Yatılılık ve Bursluluk Sınavlarının okuduğunu anlamaya yönelik sorularından seçilerek oluşturulmuştur. Başarı testi için öğrencilere bir ders saati süre verilmiştir. Böylece bir soru için iki dakika süre verilerek 20 soruluk başarı testi 40 dakika içinde tamamlanmıştır. Sessiz okuma hızını belirlemek için okutulan metinler ise önceki yıllarda Millî Eğitim Bakanlığı tarafından Türkçe ders kitaplarında okutulan metinlerden seçilmiştir. Ön testte Şevket Rado’nun Zamanı Kazanmak veya Kaybetmek metni, son testte ise Hikmet Birand’ın Kırkikindiler adlı metni okutulmuştur. Metinler öğrencilere kapalı bir şekilde dağıtılmıştır. Böylece metni önceden görmeleri engellenip sessiz okuma hızının ölçüm güvenirliği sağlanmaya çalışılmıştır. “Başla!” komutu ile aynı anda okumaya başlayan öğrenciler bir dakikalık süre sonunda “Bitti!” komutunu duyunca kaldıkları kelimeyi işaretlemişlerdir. Kâğıtlar toplandıktan sonra araştırmacı tarafından

öğrencilerin bir dakikada sessiz okuma hızı ölçülmüştür. Bu okumalar sonunda öğrencilerin bir dakikada okudukları kelime sayısı belirlenmiştir.

Okumanın en çok rastlanan çeşidi göz ile yapılan sessiz okumadır. Öğrencinin zamanını ekonomik bir biçimde kullanması ve kendi başına okuyup öğrenmesi için kullanmaya elverişlidir. Sesli okumaya kıyasla her yerde ve her şartta uygulanmaya uygun olduğu için daha çok tercih edilmektedir. Sessiz okuma çalışmalarıyla öğrencilerin okuma hızları okuduğunu anlama düzeyleri tespit edilebilmektedir. Öğrencilere sessiz okuma çalışması yaptırılırken yazıyı kalem veya parmakla takip etmeleri; baş, dudak ve gövdelerini hareket ettirerek mırıltıyla okumaları engellenmelidir. Öğrencilerin okuduğunu anlama güçlerini arttırmak için sessiz okumaya teşvik etmek gerekmektedir (Aytaş, 2005: 467).

Bu araştırmanın evrenini Türkiye’deki 6. sınıf öğrencileri oluştururken, örneklemi Ümitköy Anadolu İmam Hatip Lisesi Fen ve Sosyal Bilimler Proje Okulu 6.sınıf öğrencilerinin bir kısmı oluşturmaktadır. Bu araştırma süreci iki grup öğrenci ile yürütülmüştür. Bir grup kontrol grubu, diğer grup ise deney grubudur. Deney grubunda 29 öğrenci, kontrol grubunda 28 öğrenci olmak üzere yapılan araştırmada toplam 57 öğrenci bulunmaktadır. Kontrol grubu üzerinde ön test ve son testler dışında herhangi bir uygulama yapılmazken, deney grubuna belli zaman aralıklarıyla on adet fantastik eser okutulmuştur. Seçilen bu on eseri okuma süreci bittikten sonra aynı testler 02.06.2023 tarihinde tekrar uygulandıktan sonra aradaki fark nicel araştırma yöntemi ile analiz edilmiştir.

Öğrencilere okutulan bu fantastik kitapların, öğrencilerin okuduklarını yeterince anlayıp özümsemeleri ve nitelikli bir okuma gerçekleştirmeleri amacıyla her birinin okuma süreci bittikten sonra birtakım etkinlikler yapılmıştır:

Tablo 3.4. Okutulan Kitaplar ve Yapılan Etkinlikler

Eser Adı	Yazar Adı	Yayınevi	Başlangıç Tarihi	Bitiş tarihi	Yapılan Etkinlikler
Kraliçeyi Kurtarmak	Vladimir Tumanov	Günışığı Yayınevi	18.03.2023	31.03.2023	İstasyon Tekniği, Scamper Tekniği
Umacı	Hanzade Servi	Tudem	31.03.2023	07.04.2023	İstasyon tekniği, Kapak tasarlama,

					Yazar buluşması ve imza günü
Pinokyo	Carlo Collodi	Erdem Çocuk	07.04.2023	13.04.2023	İstasyon tekniği, Kitaptan karakter resimleme
Harry Potter ve Felsefe Taşı	J.K. Rowling	YKY	13.04.2023	24.04.2023	İstasyon tekniği, Eserin filmini izleme
Malamender	Thomas Taylor	Genç Timaş	24.04.2023	28.04.2023	İstasyon tekniği, Okuma çemberi, Scamper tekniği
Gargantis	Thomas Taylor	Genç Timaş	28.04.2023	05.05.2023	İstasyon tekniği, Okuma çemberi
Cim Düğme ve Lokomotifçi Lukas	Michael Ende	Pegasus Çocuk	05.05.2023	12.05.2023	İstasyon tekniği, Scamper tekniği
Dede Korkut	Anonim Çvr. Adnan Binyazar	YKY	12.05.2023	18.05.2023	İstasyon tekniği, Scamper tekniği
Lodosçu Tim	Paul Biegel	Can Çocuk	18.05.2023	25.05.2023	İstasyon tekniği, Scamper tekniği
Cadının Elektrikli Süpürgesi	Terry Pratchett	Tudem	25.05.2023	01.06.2023	İstasyon tekniği, Scamper tekniği

Deney süreci boyunca kontrol grubuna gerçek kurgusal kitaplardan oluşan bir liste hazırlanıp okutulmuştur. Kontrol grubuna okutulan liste aşağıda yer almaktadır:

Tablo 3.5. Kontrol Grubuna Okutulan Gerçek Kurgusal Kitap Listesi

Seçilen Eser Adı	Yazar Adı	Yayınevi
1. Sevgili Hiç Tanımadığım Çocuk-1	Hanzade Servi	Tudem
2. Gölge	Michael Morpurgo	Tudem
3. Şeker Portakalı	J. M. De Vasconcelos	Can Yayınları

4. Rüzgârı Dinleyen Çocuk	W. Kamkwamba- B. Mealer	Beyaz Balina Yayınları
5. Balonla Beş Hafta	Jules Verne	İş Bankası Kültür Yay.
6. Tom Sawyer	Mark Twain	Can Yayınları
7. Bir Gün Herkes	Miyase Sertbarut	Tudem
8. Heidi	Johanna Spry	Uğurböceği Yayınları
9. Beyaz Yele	Rene Guillot	Can Çocuk
10. Benim Küçük Dostlarım	Halide Nusret Zorlutuna	Panama Yayıncılık

3.5. VERİLERİN ANALİZİ

Araştırmada toplanan veriler, bilgisayara aktarılarak SPSS 23 programı ile analiz edilmiştir. Her bir nicel ölçme aracı ile elde edilen ham verinin işlenmesi sırasında farklı istatistiksel analiz tekniklerinin kullanıldığı da olmuştur.

“İstatistiksel çalışmalarda pek çok analizi uygulayabilmek için verilerin dağılımının normal ya da normale yakın olması gerekmektedir. Verilerin dağılımını görebilmek için histogram, saplı kutu grafiği, detrended normallik grafiği ve dal yaprak gibi görsel amaçlı grafikler kullanılır” (Kalaycı, 2009: 3). Öbür taraftan “histogramlara bakıp bir dağılımın normal olduğunu ya da normal olmadığını söyleyebilmek mümkündür; fakat bu durum suistimal edilmeye çok açıktır ve öznelliğe dayanır” (Field, 2005: 93). Bu durumda bir dağılımın normal olup olmadığı nasıl belirlenebilir?

Verilerin dağılımının normalliğinin belirlenmesinde çarpıklık ve basıklık değerlerinden yararlanmak elbette mümkündür. “Çarpıklık kat sayısı ± 1 sınırları içinde kalıyorsa puanların normal dağılım sınırları içinde olduğu söylenebilir” (Büyüköztürk vd. 2010: 63). Öbür taraftan “çarpıklık kat sayısının ± 3 ve ± 2 aralığında değerler alması durumu da normal kabul edilmektedir. Ayrıca çarpıklık (Skewness) ve basıklık (Kurtosis) katsayılarının kendilerine ait standart hata değerlerine bölünmesiyle elde edilen sonucun $+1,96 - 1,96$ aralığında olması da dağılımın normal olduğu anlamına gelmektedir” (Kalaycı, 2009: 6).

Normallik dağılımında dikkate alınan göstergelerde sıkıntı olduğu görülmektedir. Bununla beraber “histogramlar, dal ve yaprak (stem and leaf) tabloları gibi tablolar dağılımın normallik durumunu görsel olarak bazı noktalarda anlamamıza yardımcı olur. Ancak veri grubunun normalliği Kolmogrov-Smirnov ve Shapiro Wilk testlerine bakılarak anlaşılabilir. Gözlem sayısı 29’dan az olduğunda Shapiro Wilks testi 29 ve daha büyük

olduğunda ise Kolmogrov- Simirnov testi kullanılabilir” (Kalaycı, 2009: 10). “Bu testler, ortalama ve standart sapma ile birlikte örneklemin elde ettiği puanların normal dağılıp dağılmadığını karşılaştırır. Eğer bu testten istatistiksel olarak anlamsız ($p > ,005$) değerini elde edersek bu durum, dağılımın normal olabileceğini ifade eder. Eğer test sonucunda istatistiksel anlamlılık düzeyi elde edilirse ($p < ,005$) standart sapmanın anlamlı olduğunu; test puanlarının normal dağılmadığını söyleyebiliriz” (Field, 2005: 93).

Elde edilen verilerin normal dağılımı ya da normal dağılmaması kullanılacak istatistiksel ölçüm tekniklerinin belirlenmesinde oldukça önemlidir. Dağılımın normal gerçekleşmesi parametrik ölçüm tekniklerinin kullanılmasını; dağılımın normal gerçekleşmemesi ise parametrik olmayan ölçüm tekniklerinin kullanımını gerektirmektedir. Bu nedenle öncelikle örneklemdaki denek sayıları dikkate alınarak Kolmogrov- Simirnov ya da Shapiro Wilk normal dağılım testleri yapılmıştır. Test sonuçları dikkate alınarak parametrik testler ya da parametrik olmayan testler, veri setinin işlenmesi sırasında işe koşulmuştur. Bu bağlamda ölçme araçları ile elde edilen verilerin çözümlenmesinde uygulanan istatistiksel teknikler aşağıya sıralanmıştır:

Tablo 3.6. Deney ve Kontrol Gruplarına Ait Ön Test Sonuçlarına Ait Normallik Testi

Testler	Kolmogorov-Smirnov		
	İstatistik	df	Sig.
Okuma tut. ort.	,050	57	,200*
Başarı testi	,169	57	,000
Okuma hızı	,151	57	,002

* Verilerin normal dağılım üst sınır kat sayısını gösterir.

Ön testlere ilişkin verilerin normallik değerleri incelendiğinde okuma tutumu ortalamasından ($D(57) = 0,50$; $p > ,005$) elde edilen verilerin normal dağılım değerleri aralığında olduğu görülmüştür. Öte yandan okuduğunu anlamadan (başarı testi) elde edilen sonuçların ($D(57) = ,169$; $p < ,005$) ve okuma hızı verilerinden elde edilen sonuçların ($D(57) = ,151$; $p < ,005$) normal dağılım göstermediği söylenebilir. Bu durumda okuma tutumuna ilişkin verilerin parametrik testlerle; başarı testi ve okuma hızına ilişkin verilerin ise parametrik olmayan testlerle incelenmesi gerekmektedir.

BÖLÜM IV

4. BULGULAR

Tablo 4.1. Deney ve Kontrol Grubu Okuma Tutumu Ön Test Puan Ortalamaları Arasındaki İlişkiyi Gösteren Bağımsız t-Testi Sonuçları

Okuma tutumu	Gruplar	n	$\bar{X}$	SS	t	p
	Deney	28	3,13	,473	,108	,914
	Kontrol	29	3,12	,528		

Tablo 4.1.'e göre deney grubunun okuma tutumu 3,13 iken kontrol grubunun okuma tutum ortalaması 3,12 olarak belirlenmiştir. İki grubun okuma tutum ortalama puanları arasındaki fark anlamlı değildir.

Tablo 4.2. Deney ve Kontrol Grubu Başarı Testi Ön Test Puan Ortalamaları Arasındaki İlişkiyi Gösteren U Testi Sonuçları

	Gruplar	n	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	U	p
Başarı Testi	Deney	28	27,00	756,00	350,000	,367
	Kontrol	29	30,93	897,00		

Betimleyici analizlere bakıldığında yirmi soruluk başarı testinden deney grubunun 15,10 ortalama puan aldığı, kontrol grubunun ise 15,13 puan aldığı gözlenmiştir. Mann-Whitney U testi sonuçlarına göre bu iki puan arasındaki farkın anlamlı olmadığı gözlenmektedir.

Tablo 4.3. Deney ve Kontrol Grubu Okuma Hızı Ön Test Puan Ortalamaları Arasındaki İlişkiyi Gösteren U Testi Sonuçları

	Gruplar	n	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	U	p
Okuma Hızı	Deney	28	31,70	887,50	330,500	,228
	Kontrol	29	26,40	765,50		

Okuma hızına ilişkin tanılayıcı verilere bakıldığında deney grubunun dakikada 205,78 kelime okuduğu, kontrol grubunun ise 179,93 kelime okuduğu görülmektedir. Mann-Whitney U testi sonuçlarına göre bu iki puan arasındaki farkın anlamlı olmadığı görülmüştür.

Tablo 4.4. Deney ve Kontrol Gruplarına Ait Son Test Sonuçlarına Ait Normallik Testi

Testler	Kolmogorov-Smirnov		
	İstatistik	df	Sig.
Okuma tut. ort.	,066	57	,200*
Başarı testi	,116	57	,053
Okuma hızı	,189	57	,000

* Verilerin normal dağılım üst sınır kat sayısını gösterir.

Son testlere ilişkin verilerin normallik değerleri incelendiğinde okuma tutumu ortalamasından ($D(57)=0,66$; $p>,005$) ve başarı testinden ($D(57)=,116$; $p>,005$) elde edilen sonuçların normal dağılım değerleri aralığında olduğu görülmüştür. Öte yandan okuma hızı verilerinden elde edilen sonuçların ($D(57)=,189$; $p<,005$) normal dağılım göstermediği söylenebilir. Bu durumda okuma tutumuna ve başarı testine ilişkin verilerin parametrik testlerle; okuma hızına ilişkin verilerin ise parametrik olmayan testlerle incelenmesi gerekmektedir.

Tablo 4.5. Deney ve Kontrol Grubu Okuma Tutumu Son Test Puan Ortalamaları Arasındaki İlişkiyi Gösteren Bağımsız t-Testi Sonuçları

Okuma tutumu	Gruplar	n	$\bar{X}$	SS	t	p
	Deney	28	3,05	,584	,257	,798
	Kontrol	29	3,09	,693		

Tablo 4.5. incelendiğinde deney grubunun okuma tutum ortalamasının 3,05 olduğu, kontrol grubunun ise 3,09 olduğu görülmektedir. Bu durum her iki grubun okuma tutum puanı ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olmadığını göstermektedir.

Tablo 4.6. Deney ve Kontrol Grubu Başarı Testi Son Test Puan Ortalamaları Arasındaki İlişkiyi Gösteren Bağımsız t-Testi Sonuçları

Başarı testi	Gruplar	n	$\bar{X}$	SS	t	p
	Deney	28	14,07	2,76	,091	,928
	Kontrol	29	14,13	2,77		

Tablo 4.6. incelendiğinde deney grubunun yirmi sorulu testten 14,07 puan aldığı, kontrol grubunun ise 14,13 puan aldığı görülmüştür. Her iki grubun başarı testi sonuçları arasındaki fark anlamlı değildir.

Tablo 4.7. Deney ve Kontrol Grubu Okuma Hızı Son Test Puan Ortalamaları Arasındaki İlişkiyi Gösteren U Testi Sonuçları

	Gruplar	n	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	U	p
Okuma	Deney	28	31,91	893,50	324,500	,193
Hızı	Kontrol	29	26,19	759,50		

Okuma hızına ilişkin tanılayıcı verilere bakıldığında deney grubunun dakikada 253,67 kelime okuduğu, kontrol grubunun ise 226,58 kelime okuduğu görülmektedir. Mann-Whitney U testi sonuçlarına göre bu iki puan arasındaki farkın anlamlı olmadığı görülmüştür.

Tablo 4.8. Deney Grubuna Ait Son Test- Ön Test Puan Farklarının Normallik Testi

Testler	Kolmogorov-Smirnov		
	İstatistik	df	Sig.
Okuma tut. ort.	,097	28	,200*
Başarı testi	,099	28	,200*
Okuma hızı	,100	28	,200*

* Verilerin normal dağılım üst sınır kat sayısını gösterir.

Deney grubunun ön test ve son test puan farklarına dair normallik değerleri incelendiğinde okuma tutumu puanlarının ($D(28)= 0,97$; $p> ,005$), başarı testi puanlarının ($D(28)= ,099$; $p> ,005$) ve okuma hızı verilerinin ($D(28)= ,100$; $p> ,005$) normal dağılım

değerleri aralığında olduğu görülmüştür. Bu durumda verilerin parametrik testlerle incelenmesi gerekmektedir.

Tablo 4.9. Deney Grubunun Okuma Tutumu Son Test ve Ön Test Puan Ortalamaları Arasındaki İlişkiyi Gösteren Bağımlı Gruplar İçin t-Testi Sonuçları

Okuma tutumu	Test	n	$\bar{X}$	SS	t	p
	Öntest	28	3,13	,473	1,176	,250
	Sontest	28	3,05	,584		

Tablo 4.9. incelendiğinde deney grubunun ön testte okuma tutum ortalamasının 3,13 olduğu, son testte ise 3,05'e düştüğü görülmektedir. Öte yandan ,08'lik bu olumsuz değişim istatistiksel olarak anlamlı değildir ($t= 1,176$; $p> ,005$).

Tablo 4.10. Deney Grubunun Başarı Testi Son Test ve Ön Test Puan Ortalamaları Arasındaki İlişkiyi Gösteren Bağımlı Gruplar İçin t-Testi Sonuçları

Başarı testi	Test	n	$\bar{X}$	SS	t	p
	Öntest	28	15,10	2,514	2,039	,051
	Sontest	28	14,07	2,761		

Tablo 4.10. incelendiğinde deney grubunun ön testte başarı testinden 15,10 puan aldığı, son testte ise bu puanın 14,07'ye düştüğü görülür. Ancak bu olumsuz yönde değişimin anlamlı olması anlaşılmıştır ($t= 2,039$; $p> ,005$).

Tablo 4.11. Deney Grubunun Okuma Hızı Son Test ve Ön Test Puan Ortalamaları Arasındaki İlişkiyi Gösteren Bağımlı Gruplar İçin t-Testi Sonuçları

Okuma hızı	Test	n	$\bar{X}$	SS	t	p
	Öntest	28	205,78	82,59	3,480	,002
	Sontest	28	253,67	96,68		

Tablo 4.11. incelendiğinde deney grubunun ön testte dakikada okuduğu kelime 205,78 iken son testte bu sayı 253,67'ye yükselmiştir. Ön testteki okuma hızı ile son testteki okuma hızı arasındaki farkın son test lehine anlamlı olduğu anlaşılmıştır ($t= 3,480$; $p < ,005$).

Tablo 4.12. Kontrol Grubuna Ait Son Test- Ön Test Puan Farklarının Normallik Testi Sonuçları

Testler	Kolmogorov-Smirnov		
	İstatistik	df	Sig.
Okuma tut. ort.	,102	29	,200*
Başarı testi	,148	29	,118
Okuma hızı	,123	29	,200*

* Verilerin normal dağılım üst sınır kat sayısını gösterir.

Kontrol grubunun ön test ve son test puan farklarına dair normallik değerleri incelendiğinde okuma tutumu puanlarının ($D(29)= ,102$; $p> ,005$), başarı testi puanlarının ($D(29)= ,148$; $p> ,005$) ve okuma hızı verilerinin ($D(29)= ,123$; $p> ,005$) normal dağılım değerleri aralığında olduğu görülmüştür. Bu durumda verilerin parametrik testlerle incelenmesi gerekmektedir.

Tablo 4.13. Kontrol Grubunun Okuma Tutumu Son Test ve Ön Test Puan Ortalamaları Arasındaki İlişkiyi Gösteren Bağımlı Gruplar İçin t-Testi Sonuçları

Okuma tutumu	Test	n	$\bar{X}$	SS	t	p
	Öntest	29	3,12	,528	,263	,795
	Sontest	29	3,09	,693		

Tablo 4.13. incelendiğinde kontrol grubunun okuma tutum ortalamasının ön testte 3,12 olduğu, bu puanın son testte 3,09'a düştüğü ve iki puan arasındaki farkın anlamlı olmadığı görülmüştür ($t= ,263$; $p> ,005$).

Tablo 4.14. Kontrol Grubunun Başarı Testi Son Test ve Ön Test Puan Ortalamaları Arasındaki İlişkiyi Gösteren Bağımlı Gruplar İçin t-Testi Sonuçları

Başarı testi	Test	n	$\bar{X}$	SS	t	p
	Öntest	29	15,13	3,71	1,728	,095
	Sontest	29	14,13	2,77		

Tablo 4.14.'a göre kontrol grubu ön testte yirmi soruluk bir okuduğunu anlama testinden 15,13 puan alırken son testte bu puan 14,13'e gerilemiştir. Bu iki puan arası fark anlamlı bulunmamıştır ($t= 1,728$; $p> ,005$).

Tablo 4.15. Kontrol Grubunun Okuma Hızı Son Test ve Ön Test Puan Ortalamaları Arasındaki İlişkiyi Gösteren Bağımlı Gruplar İçin t-Testi Sonuçları

Okuma hızı	Test	n	$\bar{X}$	SS	t	p
	Öntest	29	179,93	65,36	4,588	,000
	Sontest	29	226,58	72,25		

Tablo 4.15.'a göre kontrol grubu deneysel süreç öncesi dakikada 179,93 kelime okurken deneysel süreç sonrası bu sayı 226,58'e yükselmiştir. Üstelik bu artış deneysel süreç sonrası okunulan kelime sayısı lehinedir ($t= 4,588$; $p < ,005$).

BÖLÜM V

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. SONUÇLAR VE TARTIŞMA

Bu çalışmada fantastik çocuk edebiyatı ürünlerinin, öğrencilerin okuduğunu anlama düzeyine, okuma tutumuna ve sessiz okuma hızına olan etkisini araştırmak hedeflenmiştir.

Deney grubunun ön ölçüm sonuçlarıyla son ölçüm sonuçları karşılaştırıldığında okuma hızı ön ölçümde dakikada 205,78 kelime olarak hesaplanmışken son ölçümlerde dakikada 253,67 kelime olarak hesaplanıp olumlu yönde bir artış gözlemlenmiştir. Deney grubunun okuma hızı deneysel süreçten olumlu ve anlamlı yönde etkilenen tek değişken olarak görülmektedir. Bu sonuca koşut olarak Türkyılmaz'ın (2012a) araştırmasında da okuma becerisine etkisi bakımından gençlik edebiyatı işe koşulmuş ve gençlik edebiyatı ürünlerinin deney grubunun okuma hızını arttırdığı ortaya konmuştur. Yine Türkyılmaz'ın (2014) “Ortaokul Öğrencilerinin Okuma Becerilerine Gençlik Romanlarının Etkisi”ni araştırdığı çalışmada gençlik edebiyatı ürünlerinin okuma hızını arttırdığı gözlenmiştir.

Deney grubunun ön testte okuma tutum ortalamasının beşli ölçeğe göre 3,13 olduğu, son testte ise 3,05'e düştüğü görülür. Bu sonuç istatistiksel açıdan bir anlam ifade etmemektedir. Öte yandan Uysal Dede'nin (2019) ilkokul öğrencilerinin sevdiği karakterlerle hazırlanan kitapların öğrencilerin okuma tutum ve okuma motivasyonuna etkisi çalışmasında deney grubundaki öğrencilerin okuma tutumu üzerinde anlamlı bir artış olduğu gözlemlenmiştir.

Türkyılmaz'ın (2012a), “Gençlik Romanlarının Okuma Becerisine Etkisi Ve Değerler Aktarımı Bakımından İncelenmesi” isimli doktora tezinde de gençlik romanları okuyan grubun okuma tutumunun arttığı gözlenmiştir. Yardım'ın (2021) çalışmasında ise okuma çemberi yönteminin okuma tutumuna etkisi incelenmiş ve araştırmacı okuma çemberinin okuma tutumunu etkilemediği sonucuna erişmiştir. Ateş ve Kaya'nın (2023), “Çocuk Edebiyatı Eserlerinin 6. sınıf Öğrencilerinin Okuma Motivasyonu, Okuma Tutumu ve Okur Öz Algısına Etkisi” adlı çalışmasındaki sonuç da Uysal Dede (2019) ve Türkyılmaz'ın (2012a) çalışmasıyla paralellik gösterip okuma tutumunu artırmıştır. Türkyılmaz'ın (2014) “Ortaokul Öğrencilerinin Okuma Becerilerine Gençlik Romanlarının Etkisi”ni araştırdığı çalışmada da okuma tutumunun deneysel süreç sonucunda arttığı ortaya konulmuştur.

Yirmi soruluk okuduğunu anlama testinden deney grubunun ön ölçümlerde 15,10 puan aldığı, son testte ise bu puanın 14,07'ye düştüğü görülmüştür. Fakat bu sonuç anlamlı olarak değerlendirilmemektedir. Öte yandan Türkyılmaz'ın (2012a) ve (2014) çalışmalarında gençlik edebiyatı okuyan grubun kontrol grubuna kıyasla okuduğunu anlama düzeyinin olumlu yönde geliştiği görülmüştür.

Bu sonuçlardan hareketle fantastik çocuk edebiyatı ürünlerinin okunmasının deney grubunun okuduğunu anlama düzeyini ve okumaya yönelik tutumunu anlamlılık düzeyinde değiştirmede, fakat okuma hızını anlamlı ve olumlu yönde değiştirdiği anlaşılmıştır.

Kontrol grubunun ön ölçüm sonuçları, son ölçüm sonuçlarıyla kıyaslandığında kontrol grubunun okuma hızı ön ölçümlerde dakikada 179,93 kelime iken deneysel süreç sonrası bu sayı 226,58'e yükselmiştir. Okuma tutumlarının ön ölçümde 3,12 olduğu, bu puanın son testte 3,09'a düştüğü gözlemlenmiş olup bu düşüş anlamlı değildir. 20 soruluk başarı testi ön ölçümlerinden 15,13 puan alırken son test ölçümlerinde aldığı puan 14,13'e düşmüştür. Bu sonuç da anlamlı bir fark olarak değerlendirilmemektedir.

Celkan'ın (2007) “Çocuk Edebiyatının Dil Eğitimi ve Öğretimi Açısından Önemi” adlı çalışmasında çocukların erken yaşlarda çocuk edebiyatı ürünleri ile tanıştırılmasının onların dil ve sosyal gelişimine olumlu katkılarda bulunduğu iddia edilmektedir.

Karakuş'un (2006), “Çocuk Edebiyatı Ürünlerinin Okuma Gelişimine Etkisi” isimli araştırması çocuk edebiyatı eserlerinin okuma gelişimine etkisini incelemiştir. Bu çalışmada çocukların karşılaştığı metin türleriyle okuma becerilerinin gelişmesi arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Çocuklara edebî metinler sunarken onların yaş grubuna, ilgi ve ihtiyaçlarına göre seçim yapılması gerektiği belirtilmiştir.

Aytaş'ın (2003), “Okuma Gelişiminde Çocuk Edebiyatının Rolü” adlı çalışmada öğrencilerin okuduklarını doğru anlama ve okuma alışkanlığını geliştirme, kelime hazinesini zenginleştirerek okuma zevkini pekiştirme, karakter sahibi ve amacı olan bireyler yetiştirme, estetik değerler üzerine düşünebilme, türlü konularda bilgi sahibi olmak ve bilgiye ulaşma yolunu öğrenmek için çocuk edebiyatının gerekli olduğu belirtilmiştir.

Elde edilen bu sonuçlarda deney ve kontrol grubu öğrencileri proje okulunda eğitim gördükleri için belli bir ön elemeye tâbi tutularak sınavla okula kabul edilmiş başarılı öğrencilerdir. Öğrenciler, genellikle bilinçli ailelerde yetişen çocuklar oldukları için araştırma öncesinde zaten okumaya yönelik olumlu bir tutuma sahiplerdi. Bundan dolayı

araştırma sonunda öğrencilerin okuma tutumunda büyük bir farklılığın tespit edilmediği öngörülmektedir. Ayrıca araştırmanın eğitim- öğretim yılının ikinci döneminde yapılmış olması ve havaların ısınmasıyla birlikte öğrencilerin okul ve okulla ilgili görevlere karşı daha esnek davranmalarının da sonuca etki etmiş olabileceği düşünülmektedir.

5.2. ÖNERİLER

2022 yılı PISA sonuçlarına göre okuma becerileri alanında Türkiye, OECD ülkelerinin son sıralarında yer almaktadır. İstenilen sonucu elde edebilmek için öncelikle öğretmen, öğrenci ve veli iş birliği içinde hareket etmelidir. Öğrencilerimize okuma kültürünü kazandırmaya çalışırken onların okurken eğlenecekleri kitaplar seçilmelidir. Bu bakımdan fantastik eserler, çocukların genel olarak tercih ettiği okurken hayal dünyasına dalıp keyifli vakit geçirdiği seçeneklerdendir.

Bu çalışmada fantastik eserler listesi seçilirken birinci aşamada yayınevlerinin fantastik eserler kategorisi ve internet üzerinden kitap satışı gerçekleştiren sitelerin en çok satanlar listeleri göz önünde bulundurularak 20 kitaplık bir liste belirlenmiştir. İkinci aşamada ise uzman görüşü alınarak ilk aşamadaki liste 10 kitaplık bir listeye indirgenmiştir. Uzman görüşü almak yerine ilk aşamada belirlenen 20 kitaplık liste öğrencilere sunularak öğrencilerin okuma listesini kendilerinin belirlemesi sağlanabilir. Böylece öğrencilerin kendi seçtikleri kitapları okuması ve kitap seçim sürecine aktif katkıda bulunmaları sağlanabilir.

Öğretmenlerin tavsiye edecekleri kitap listesini oluşturabilmesi için çocuk edebiyatı ürünlerini takip edip güncel edebî eserlerden haberdar olması gerekmektedir. Böylece öğrencilere tavsiye edebilecekleri kitap seçeneğini arttırarak öğrencilerin bireysel ilgi ve ihtiyaçlarını karşılayabilme imkânını sağlayacaktır.

Okuma kültürünü kazandırabilmek için somut, uygulanabilir metotların belirlenmesi hem eğitimcilerin hem de ebeveynlerin işini kolaylaştıracaktır. Bunun için Millî Eğitim Bakanlığı tarafından her yıl güncellenmek şartıyla her kademe için uygun kitap listesi oluşturabilecek bir komisyon görev alabilir. Hazırlanan bu listenin okunması için gereken süre, okunan kitapların takibi, okuma sonunda uygulanacak tahlil ve teknikler bu programda net ve anlaşılır bir şekilde belirlenmelidir. Bu yolla hazırlanacak ortak bir program hem düzenli bir okuma takibi yapılmasını hem de ülke genelinde uygulama birliği sağlayacaktır.

Okuma sonunda uygulanacak etkinlikler, öğrencilerin kendilerini yetersiz hissetmelerine sebep olacak sınav tarzında etkinlikler değil aksine onları eğlendirip kitap okumaya teşvik edecek etkinlikler olmalıdır. Örnek verilecek olursa imkânlar dâhilinde kitapta geçen mekâna bir gezi düzenlenebilir, eserin filmi varsa öğrencilerle birlikte sınıfta veya sınıf dışında film izleme etkinliği yapılabilir, kitabın yazarı okula davet edilip bir imza ve söyleşi günü düzenlenebilir ya da düzenlenen kitap fuarlarına gezi düzenlenerek yazar öğrenci buluşmaları sağlanabilir. Öğrencilerin çok sevdiği sınıf dışı etkinliklerle kitap okuma eylemini birleştirmek, onların kitap okumaya karşı olumlu tutum geliştirmesini sağlayacak bir başka etken olabilir.

Fantastik çocuk edebiyatı ürünleri, yetişkinlerden daha farklı bir düşünme biçimine ve becerisine sahip olan çocukların düşünce sistematığına uygun yazın ürünleridir. Fantastik edebiyat ürünleri, çocukların gerçek hayata ilişkin sorunlara fantastik düzlemde çözüm bulup gerçek hayatta bu sorunların çözümünde kullanabilmesine yardımcı olabilir. Böylece fantastik ürünler çocukları eğlendirirken karşılaşılabilecekleri sorunlara çözüm yolu bulmada destek olacak bir edebî türdür. Bu sebepten anne babalar ve öğretmenler, çocuğa görelilik ilkesi doğrultusunda fantastik edebiyat eserlerini okuma listesine almaktan çekinmemelidir.

Okullarda bulunan kütüphaneler, çocukların ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda zenginleştirilmelidir. Böylece kitap satın almakta zorlanan, maddi durumu elverişli olmayan öğrenciler desteklenerek fırsat eşitliği sağlanmış olacaktır. Kütüphanelerin kurulması önemlidir ancak bundan daha önemli olan kütüphanelerin işleyişini sağlayacak bir sistemin kurulmasıdır. Kitap takibini sağlayacak daimî bir görevli ve görevlinin kitap takibini kolaylaştıracak bir sistem, kütüphanenin verimli bir şekilde kullanılmasını sağlayacaktır. Bu şartlar yerine getirilmediği takdirde kütüphanenin dağılması ve sonunda kilitli kalması bir eğitimci olarak karşılaştığımız ve beklenen bir sonudur.

Okul genelinde ortak belirlenen ders saatinde, tüm okulun eş zamanlı olarak kitap okuduğu okuma saatleri, öğrencilerin okuma kültürü kazanmasında etkili bir uygulamadır. Böylece Türkçe dersi dışındaki diğer branş öğretmenleri de okuma işine öğrencilerle katılmaktadır. Öğrencilerin sevdiği, kendilerine rol model aldıkları öğretmenlerin kitap okuduğunu görmeleri öğrencilerin okuma tutumunu olumlu yönde etkileyecektir.

Fantastik eserler okumak, öğrencilerin düş dünyasını zenginleştirerek bilimsel ve teknolojik gelişim ve değişimler için başlangıç noktası olabilir. Ayrıca fantastik türün çocuklar üzerinde yaratıcı düşünme becerisi, soyut düşünme becerisi, olaylara farklı

pencerelerden bakabilme ve problemlere çözüm yolu üretebilme yeterliliklerini kazandırma yönü sebebiyle Türkçe ders kitaplarında fantastik çocuk edebiyatı ürünlerine daha çok yer verilmesi önerilmektedir.

Öğretmenlerin nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerini takip edebilmesi, güncel olanı yakalayabilmesi için uygulanabilecek yöntemlerin, izlenecek yolların uzmanlar tarafından anlatıldığı hizmet içi eğitim faaliyetleri geliştirilip Millî Eğitim Bakanlığı tarafından öğretmenler bu konuda desteklenmelidir.

KAYNAKÇA

- Akal, A. (2006). Çocuklar İçin Üretilen Edebiyat Kitaplarına Farklı Bakış Açılarından Çözümlemeci Bir Yaklaşım: Masal, Öykü ve Şiirlerle Liderlik Eğitimi. Sever, S. (Ed.), *II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu (Gelişmeler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri)* (s. 107-110) içinde. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Akdeniz, E. (2019). *Ters Yüz Sınıf Modelinin Akademik Başarı, Tutum ve Kalıcılık Üzerine Etkisi*, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Almerico, Gina M. (2014). Building Character Through Literacy With Children's Literature. *Research in Higher Education Journal*, (26), 1-13.
- Arıcı, A. F. (2018). *Çocuk Edebiyatı ve Kültürü* (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Arslan, G., ve Kargın, T. (2021). Öğretmenlerin Kitap Önerisinde Kullandıkları Ölçütlerin Çocuk Edebiyatının Temel İlkelerine Göre İncelenmesi. *Türk Kütüphaneciliği*, 35(4), 567-588. <https://doi.org/10.24146/tk.992025>
- Aslan Ayar, P. (2015). *Türkçe Edebiyatta Varla Yok Arası Bir Tür Fantastik Roman*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Asutay, H. (2013). Çocuk Yazınının Fantastik Dünyası: Masallar. *Turkish Studies (Elektronik)*, 8(13), 265- 278.
- Asutay, H. (2014). Çocuk ve Gençlik Yazınında Fantastik Kavramı. *Türk Dili Dergisi*, 756, 642-652.
- Aşlıoğlu B. (2006). Çocuklarda Okuma Alışkanlığının Geliştirilmesi Açısından Yeni İlköğretim Türkçe Programının Değerlendirilmesi. Sever, S. (Ed.), *II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu (Gelişmeler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri)* (s. 59-65) içinde. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Ateş, B. ve Kaya, M. (2023). Çocuk Edebiyatı Eserlerinin 6. Sınıf Öğrencilerinin Okuma Motivasyonu, Okuma Tutumu ve Okur Öz Algısına Etkisi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 11(4), 1018-1036.
- Aydeniz, S., ve Haydaroğlu, M. (2021). Dört Temel Dil Becerisi Alanında Yapılan Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 6(1), 200-216.
- Aytaş, G. (2003). Okuma gelişiminde çocuk edebiyatının rolü. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (13), 155.
- Aytaş, G. (2005). Okuma Eğitimi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(4), 461-470.
- Ayyıldız, M., Bozkurt, Ü., ve Canlı, S. (2006). Okuma Kültürü Üzerine Bir Araştırma. *Milli Eğitim Dergisi*, 34(169)
- Bakırcı, Ş., ve Yıldız, D. (2023). 2018-2020 Yılları Arasında Türkiye’de Yayımlanan Çocuk Kitaplarının İncelenmesi. *Çocuk Edebiyat ve Dil Eğitimi Dergisi*, 6(2), 172-196. <https://doi.org/10.47935/ceded.1364041>
- Baki, Y. (2021). Alev Saçlı Çocuk Adlı Yapıtın Fantastik Unsurlar Açısından İncelenmesi. *Çocuk Edebiyat ve Dil Eğitimi Dergisi*, 4(2), 220-240. <https://doi.org/10.47935/ceded.951785>
- Batdı, V., ve Atik, Ü. (2020). İstasyon Tekniğinin Meta-Tematik Analizi. *International Journal of Scholars in Education*, 3(1), 60-70.

- Büyüköztürk, Ş. (2007). *Deneyisel Desenler*. Ankara: Pegema.
- Büyüköztürk, Ş., Çokluk, Ö. ve Köklü, N. (2010). *Sosyal Bilimler İçin İstatistik*. Ankara: Asil Yayınevi.
- Can, R., Türkyılmaz, M. ve Karadeniz, A. (2010). Ergenlik Dönemi Öğrencilerinin Okuma Alışkanlıkları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11 (3), 1-21.
- Celkan, G. (2007). Çocuk Edebiyatı'nın Dil Eğitimi ve Öğretimi Açısından Önemi. 38. ICANAS (Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi) Dil Bilimi, Dil Bilgisi ve Dil Eğitimi'nde sunulan bildiri. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Ankara. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(1), 303-319. <https://ayk.gov.tr/wp-content/uploads/2015/01/D%C4%B0L-B%C4%B0L%C4%B0M%C4%B0-D%C4%B0L-B%C4%B0LG%C4%B0S%C4%B0-VE-D%C4%B0L-E%C4%9E%C4%B0T%C4%B0M%C4%B0-1.-C%C4%B0LT.pdf>
- Daşdemir, M. (2010). Dedem Korkut Kitabı. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten*, 58(2), 67-90.
- Dilidüzgün, S. (2004). *Çağdaş Çocuk Yazını. Yazın Eğitime Atılan İlk Adım*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Düzenli Gür, F. (2021). “Dünya Çocukların Olsa” ve “Işın Çağı Çocukları” Adlı Yapıtların Bilimkurgu ve Çocuk Edebiyatı Bağlamında İncelenmesi. *Çocuk Edebiyat ve Dil Eğitimi Dergisi*, 4(1), 1-20. <https://doi.org/10.47935/ceded.897239>
- Erattır, A., E., (2021). *Nazlı Eray'ın Eserlerinde Fantastik Unsurlar (Hikâyelerinde ve Romanlarında)*, Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erişen, D. (2015). Ya Öyle Olsa? Bilimkurgu-Fantastik Yazını ve Hakikat ilişkisi Üzerine Bir İnceleme. Şahin, Ş., Öztürk, B. ve Ardalı Büyükarman, D. (Der.), *Edebiyatın İzinde Fantastik ve Bilimkurgu içinde* (ss. 221-228) İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Ertekin, A. (2010). Fantastik Yazın Nedir?, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9 (1), 35.
- Field, A. (2005). *Discovering Statistics Using SPSS*. (2 nd ed.). London: Sage Publications.
- Gökçe, E., Erdem, A., Papak, F., Akman, H., Özkösem, V. ve Tuzman, B. (2013). A Sample Application In The Development Of Reading Habits: I am Reading - I am Learning Project. *Journal of Education and Future*, 1(3), 21-34.
- Göker N., ve Asutay H. (2019). Türk Gençlik Yazın Türünde Fantezi Türü ‘Barış Müstecaplıoğlu’ Şamanlar Diyarı. *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 0(24), 367- 384. DOI:10.9775/kausbed.2019.042.
- Gömlüksiz M (2004). Kitap Okuma Alışkanlığına İlişkin Bir Tutum Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenliği. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(2), 185-195.
- Gönen, M., Uygun, M., Erdoğan, Ö., Katrancı, M. (2012). Resimli Çocuk Kitaplarının Fiziksel, İçerik ve Resimleme Özellikleri Açısından İncelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 42(196), 258-272.
- Gül, B., ve Demir, S. (2020). Okuma Tutum ve Alışkanlık Ölçeği Geliştirilmesi: Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(30), 528-547. <https://doi.org/10.35675/befdergi.666071>

- Güzelyürek Çelik, P. (2015). Fransızca'dan Türkçe'ye Gerçekleştirilen İlk Fantastik Yazın Çevirilerine Genel Bir Bakış. Şahin, S., Öztürk, B. ve Ardalı Büyükarman, D. (Der.), *Edebiyatın İzinde Fantastik ve Bilimkurgu* içinde (ss. 221-228) İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Hasırcı Aksoy, S. ve Baz, M. A. (2023). Fantastik Türk çocuk edebiyatına eleştirel bir bakış: Aslı Der örneği. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (34), 1-17. DOI: 10.29000/rumelide.1316117
- Hatipoğlu, T., (2019). *Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Fantastik Öge İçeren Metinlerin Varlığı ve İşleniş Şekli*, Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Hayran, Z. (2006). Türkçe Öğretiminde Çocuk Yazınının Yeri. Sever, S. (Ed.), *II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu (Gelişmeler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri)* (s. 67-73) içinde. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- İlhan, N. (2015). Murathan Mungan'ın Fantastik Bir Polisiye Romanı: Şairin Romanı. Şahin, Ş., Öztürk, B. ve Ardalı Büyükarman, D. (Der.), *Edebiyatın İzinde Fantastik ve Bilimkurgu* içinde (ss. 221-228) İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Kalaycı, Ş. (2008). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. Ankara: Asil Yayınevi.
- Karaçay, B. (2011). Okuyan Beyin. *Bilim ve Teknik*, 526 s., 20-27.
- Karakurt İpek, G. (2019). Yürekdede ile Padişah Adlı Masalın Çocuk Edebiyatı Açısından Değerlendirilmesi. *Çocuk Edebiyat ve Dil Eğitimi Dergisi*, 2(1), 47-60.
- Karakuş, Ş. I. (2006). *Çocuk Edebiyatı Ürünlerinin Okuma Gelişimine Etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=50OphaXFFf4r1QdSEV_uJtQ&no=ptnU4aAtHnx2sylvU96cw
- Karataş, E. ve Fırat, H. (2006). Çocuk Edebiyatında Bilim Kurgunun Yeri ve Gülten Dayıoğlu'nun Bu Bağlamdaki Çocuk Romanları. Sever, S. (Ed.), *II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu (Gelişmeler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri)* (s. 455-462) içinde. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Lukens, R. J., Smith, J. J., ve Coffel, C. M. (2023). *Çocuk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış*. (Çev. Cenk Pamay). İstanbul: Erdem Yayınları.
- MEB (Millî Eğitim Bakanlığı). (2019). *İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı* (1-8. Sınıflar). Ankara: MEB
- MEB (Millî Eğitim Bakanlığı). (2023). *PISA 2022 Türkiye Raporu*. Ankara: MEB Ölçme, Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- Moran, B. (1994). "Türk Romanında Fantastiğin Serüveni". *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış* 3. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Musuloğlu, B. N., ve Sezgin, E. (2023). Çocuk Edebiyatı Eserlerinde Yer Alan Arketiplerin İncelenmesi. *Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi (ÇEDAR)*, 6(2), 22-39.
- Neydim, N. (2003). *Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Bu Yayınevi.
- Özbaşı, S. (2020). Fatih Erdoğan'ın Kitaplarında Fantastik Ögeler. *Çocuk Edebiyat ve Dil Eğitimi Dergisi*, 3(1), 89-104.

- Özbay, M., Uyar, Y. (2009). İlköğretim İkinci Kademe Öğrencileri İçin Okumaya Yönelik Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlilik Ve Güvenirlik Çalışması. *Education Sciences*, 4(2), 632-651. <https://doi.org/10.12739/10.12739>
- Özgül, E. (2023). *Çocuk Edebiyatı Ürünlerinin Dil Bilgisi Öğretiminde Başarıya Etkisi*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya, 2023.
- Özdemir, M., ve Hatipoğlu, T. (2019). 2006, 2015 ve 2018 Türkçe Öğretim Programlarının Fantastik Öğeler Açısından İncelenmesi. *Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi (ÇEDAR)*, 3(1), 37-46.
- Özerbaş, M. A. (2011). Yaratıcı düşünme öğrenme ortamının akademik başarı ve bilgilerin kalıcılığına etkisi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(3), 675-705.
- Özözen Danacı, M., Çetin, Z. and Doğan, Ö. (2015) The Effect of Adolescents' Reading Children's Literature to Their Younger Siblings on Their Book Reading Habits. *Creative Education*, 6, 2013-2020. doi: 10.4236/ce.2015.618206.
- Öztürk, H. (2022). Sorun Odaklı Çocuk Edebiyatı ve Ölüm Teması. *TYB Akademi Dil Edebiyat ve Sosyal Bilimler Dergisi*. 12(34), 105-140.
- Pilav, S., ve Balantekin, M. (2017). Okuma Çemberi Yönteminin Okuduğunu Anlama Becerisine Etkisi. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 149-170.
- Samur, A. Ö., ve Çiftçi, Y. (2019). Ailelerin Nitelikli Çocuk Edebiyatı Ürünlerini Seçebilme Yetkinlikleri. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*(18), 327-354.
- Sarıkaya, B. (2023). Türkçe Öğretmenlerinin Türkçe Ders Kitapları İle İlgili Görüşleri. *Asya Studies*, 7(26), 1-14. <https://doi.org/10.31455/asya.1386787>
- Sever, S. (2006). Çocuk Edebiyatı Öğretimi Nasıl Olmalıdır? Sever, S. (Ed.), *II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu (Gelişmeler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri)* (s. 41-56) içinde. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Sever, S. (2019). *Çocuk ve Edebiyat*. (10. Baskı). İzmir: Tudem.
- Solak, C. (2022). Todorov'un Fantastik Kuramı Işığında Kenan Hulusi Koray'ın Hikâyeciliği. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi* (8), 658-673. <https://doi.org/10.51531/korkutataturkiyat.1127851>
- Şakiroğlu, Y., ve Kavruk, H. (2022). Türk gençlik edebiyatındaki fantastik eserlerin değerler eğitimi bağlamında incelenmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (31), 735-770. DOI:10.29000/rumelide.1222111
- Şirin, M. R. (2006). "İlk ve Ortaöğretim Öğrencileri için 100 Temel Eser" Türkçe-Edebiyat Öğretimi, Çocuk ve Gençlik Edebiyatı. Sever, S. (Ed.), *II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu (Gelişmeler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri)* (s. 95-98) içinde. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Şirin, M. R. (2007), *Çocuk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış- Çocuk Edebiyatı Nedir Ne Değildir?-,* Ankara: Kök Yayıncılık
- Sizgen, B. A. (2014). Bab-I Esrar Romanında Fantastik Unsurlar. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 183(183), 97-119. <https://doi.org/10.20296/tsad.71907>
- Taş, H. (2019). *Bibliyoterapi tekniğinin üstün zekalı/yetenekli öğrencilerin okumaya yönelik tutum ve problem çözme becerisine etkisi*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.

- Tavşanlı, Ö. F., ve Ulaş, P. (2023). Okuma Çemberinin Türkçe Eğitiminde Kullanımı: Bir Betimsel İçerik Analizi. *Milli Eğitim Dergisi*, 52(237), 141-166. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.1073569>
- TDK (Türk Dil Kurumu) (2005). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Todorov, T. (2004). *Fantastik Edebi Türe Yapısal Bir Yaklaşım*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Tunç, A., ve Akın, E. (2020). Miyase Sertbarut'un Çocuk Kitaplarında Fantastik Kurgu. *Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi (ÇEDAR)*, 4(1), 45-53.
- Türkyılmaz, M. (2012a). *Gençlik Romanlarının Okuma Becerisine Etkisi ve Değerler Aktarımı Bakımından İncelenmesi*, Doktora tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=Glo_0hvp3F0DyuhXfJeZxg&no=9j1oWgCcotY8-fMAKWnT4w
- Türkyılmaz, M. (2012b). Bilgi İletişim Teknolojilerinin Okumaya Yönelik Tutuma Etkisi. *Bilgi Dünyası*, 13(2), 477-493. <https://doi.org/10.15612/BD.2012.152>
- Türkyılmaz, M. (2014). Ortaokul Öğrencilerinin Okuma Becerilerine Gençlik Romanlarının Etkisi. İşeri, K. vd. (Ed.), *Türkçe Eğitiminde Kuramsal ve Uygulamalı Çalışmalar*, (159-174).
- Uğur, V. (2011). Türk Edebiyatında Fantastik Roman. *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 42(42), 133-154.
- Uğurlu, F. (1992). Bir Edebiyat Bakışı. *Kurgu*, 10(1), 181-204.
- Uysal Dede, K. (2019). *İlkokul Öğrencilerinin Sevdikleri Karakterlerin Yer Aldığı Metinlerin Okuma Motivasyonuna ve Okumaya Yönelik Tutuma Etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=UKY48kQ8hcJi1G-E6LkdXw&no=DIIdV-natexaUmT93pS7p5g>
- Yardım, L. (2021). *Okuma Çemberi Tekniğinin Söz Varlığına, Konuşma Becerisine ve Okuma Tutumuna Etkisi*. (Doktora Tezi). Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Yılmaz, M. (2008). Türkçede Okuduğunu Anlama Becerilerini Geliştirme Yolları / The Developing Methods of Reading Comprehension Skills in Turkish. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(9), 131-139.
- Yurtseven Yılmaz, H. (2021). Andersen Masallarındaki İletilerin Türkçe Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre İncelenmesi. *Uluslararası İnsan ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 196-212.
- Zivtci F. (2006). Çocuk Kitaplarında Kahramanın Yeri ve Önemi. Sever, S. (Ed.), *II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu (Gelişmeler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri)* (s. 245-247) içinde. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

EKLER

EK 1. Resmi Yazışma ve İzin Belgeleri

EK 2. Anketler /Ölçekler vb.

EK 3. Deneysel Süreçte Okutulan Kitaplar, Kitaplara İlişkin Yapılan Etkinlikler ve On Haftalık Planı

EK 1. Resmi Yazışma ve İzin Belgeleri

TUTANAKTIR

“Fantastik Çocuk Edebiyatı Ürünlerinin Ortaokul Öğrencilerinin Okuma Becerisine Etkisi” isimli çalışmada kullanılacak olan aşağıdaki listede yer alan eserlerin içeriği pedagojik olarak çalışmaya uygundur.

No	Eser Adı	Yazar Adı	Yayınevi
1	Kraliçeyi Kurtarmak	Vladimir Tumanov	Günışığı
2	Umacı	Hanzade Servi	Tudem
3	Malamender	Thomas Taylor	Genç Timaş
4	Gargantis	Thomas Taylor	Genç Timaş
5	Pinokyo	Carlo Collodi	Erdem Çocuk
6	Lodosçu Tim	Paul Biegel	Can Çocuk
7	Cadının Elektrikli Süpürgesi	Terry Pratchett	Tudem
8	Cim Düğme ve Lokomotifçi Lukas	Michael Ende	Pegasus Çocuk
9	Dede Korkut	Adnan Binyazar	YKY
10	Harry Potter ve Felsefe Taşı	J. K. Rowling	YKY

Türkçe Öğretmeni

Aysun SELİMOĞLU

Türkçe Öğretmeni

Ali EYCAN

Türkçe Öğretmeni

(Araştırmacı)

Emine Şule DERTLİOĞLU

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi

Türkçe Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesi

Prof. Dr. Mustafa TÜRKAYILMAZ

**MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞINA BAĞLI OKUL VE KURUMLARDA
GERÇEKLEŞTİRİLECEK ARAŞTIRMA UYGULAMALARINA İLİŞKİN**

ARAŞTIRMA İZNİ BAŞVURU TAAHHÜTNAMESİ

1. Araştırmam boyunca anayasa/kanun ve yönetmeliklere uygun davranacağımı,
2. Araştırmayı yürüteceğim okulun/kurumun kurallarına uyacağımı,
3. Araştırmam boyunca hiç kimseyi araştırmama/çalışmama katılmaya zorlamayacağımı,
4. Araştırmayı/çalışmayı bana tahsis edilen mekân/sınıf ve zamanda gerçekleştireceğimi,
5. Araştırmanın olası fiziksel/ruhsal zararları konusunda katılımcıları bilgilendireceğimi,
6. Araştırmam/ çalışmam sırasında topladığım kişisel bilgileri koruyacağımı,
7. Araştırmam/çalışmam için gerektiği kadar veri toplayacağımı,
8. Araştırma/çalışma sırasında öğrencilerin derslerinde/çalışmalarında herhangi bir kayıplarının olmayacağını,
9. Araştırmam/çalışmam sırasında herhangi bir ticari faaliyette bulunmayacağımı, katılımcıları herhangi bir ürün/eser/tedaviye yönlendirmeyeceğimi,
10. Araştırma izin evraklarını okul yönetimine teslim edeceğimi,
11. Araştırma/çalışma sırasında izni olan evrakları kullanacağımı,
12. Tıbbi araştırmalarda araştırma/çalışmanın uygulama sırasında etik kurallara uyacağımı,
13. Araştırma/çalışma sırasında topladığım ses ve görüntü kayıtlarını güvenilir ortamlarda saklayacağımı ve araştırma/çalışma sonrasında imha edeceğimi,
14. Genelge hükümlerine aykırı davranmam ve herhangi bir yanlış ifade, beyan ve maddi gerçeği gizleme gibi durumlarda adli ve idarî işlemlerin yürütülmesini kabul edeceğimi,
15. İzin alınmış araştırmalarda/projelerde insanlarla ilgili yapılacak anket, görüşme, gözlem, alan araştırması, uygulama ve incelemelerde sağlık, güvenlik, insan hakları, mevcut mevzuat hükümleri, hukukun genel ilkelerini ihlal etmeyeceğimi ve etik ilkelere uyacağımı,
16. Araştırma ile ilgili sonuç raporlarını çalışmanın bitiş tarihinden itibaren 30 gün içinde izin aldığım birime ulaştıracığımı,

Kabul ettiğimi beyan ederim.

Araştırmamın Adı : Fantastik Çocuk Edebiyatı Ürünlerinin Ortaokul /
Öğrencilerinin Okuma Becerisine Etkisi
Araştırmacı : Amine Sule DERTLIOĞLU

Tarih

3.1.2023

İmza

İsim - Soyisim

Amine Sule DERTLIOĞLU

Ölçek Kullanım İzni

Gelen Kutusu x

Şule Der <esuleder@gmail.com>

Alıcı: uyary ▼

Sayın hocam,

Geliştirmiş olduğunuz ilköğretim ikinci kademe öğrencileri için okumaya yönelik tutum ölçeğini fantastik çocuk edebiyatı ürünlerinin ortaokul öğrenci çalışmamızda kullanmak istiyorum. Uygun görüşlerinizi bildirirseniz çok memnun oluruz. Zaman ayırdığınız için teşekkür ederim.

Saygılarımla...

YUSUF UYAR <uyary@gazi.edu.tr>

Alıcı: ben ▼

Şule Hanım Merhaba,

Araştırmamızda söz konusu ölçeği kullanmanızdan memnuniyet duyacağımızı belirtir, çalışmanızda kolaylıklar dileriz.

Yusuf UYAR

Gazi Üniversitesi

Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı

Gazi University

Department of Turkish Language Education

T.C.
ANKARA VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-14588481-605.99-74642192
Konu : Araştırma İzni

18.04.2023

KIRŞEHİR AHI EVRAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi: a) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 2020/2 sayılı Genelgesi.
b) 21.03.2023 tarihli ve 00000512062 sayılı yazınız.

Üniversitemiz, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Türkçe Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Emine Şule DERTLİOĞLU' nun "Fantastik Çocuk Edebiyatı Ürünlerinin Ortaokul Öğrencilerinin Okuma Becerilerine Etkisi" konulu çalışması kapsamında ilimiz Çankaya İlçesine bağlı ortaokullarda ve liselerde uygulama talebi ilgi (a) Genelge çerçevesinde komisyonumuzca incelenmiştir.

Yapılan inceleme sonucunda, söz konusu araştırmanın Müdürlüğümüzde muhafaza edilen ölçme araçlarının; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Milli Eğitim Temel Kanunu ile Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarına uygun olarak, ilgili yasal düzenlemelerde belirtilen ilke, esas ve amaçlara aykırılık teşkil etmeyecek, eğitim-öğretim faaliyetlerini aksatmayacak şekilde okul ve kurum yöneticilerinin sorumluluğunda, gönüllülük esasına göre uygulanması Müdürlüğümüzce uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Harun FATSA
Vali a.
Milli Eğitim Müdürü

Ek:
Uygulama Araçları

Dağıtım:
Gereği:
Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi

Bilgi:
Çankaya İlçe MEM

Bu belge görevli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Adres : Emniyet Mah. Alparslan Türkeş Cad. 4/A Yenimahalle/ANKARA Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>
Telefon No : 0 (312) 306 89 07 Bilgi için: D. KARAGÖZEL, BİLGİN
E-Posta: istatistik06@meb.gov.tr Unvan : Memur
Kep Adresi : meb@se01.kep.tr İnternet Adresi: www.meb.gov.tr Faks: _____
Bu evrak görevli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evrak.sorgu.meb.gov.tr> adresinden 9eaf-d8c7-3ce3-9dd2-6b93 kodu ile teyit edilebilir.

HİZMETE ÖZEL

T.C.

KIRŞEHİR AHI EVRAN ÜNİVERSİTESİ

Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu

Tarih:06/02/2023 11:37

00000502423

Sayı : E-51450103-050.01.04-00000502423

6.02.2023

Konu : Etik Kurul Kararları

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunun **02.02.2023** tarih ve **2023/01** sayılı kararları yazımız ekinde gönderilmiştir. İlgili kararların Enstitünüz bünyesinde öğrenim gören öğrencilere bildirilmesi hususunda;

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Nur ÇETİN

Kurul Başkanı

Ekler:

- 1-Murat ÇOKYAMAN (2023/01/01 Sayılı Karar)
- 2-Merve YILDIZ (2023/01/03 Sayılı Karar)
- 3-Lyudmila RUSSU (2023/01/04 Sayılı Karar)
- 4-Ebru GÜNEŞ (2023/01/08 Sayılı Karar)
- 5-Emir KAYHAN (2023/01/15 Sayılı Karar)
- 6-Hilal MERT (2023/01/16 Sayılı Karar)
- 7-Lokman ÇAVDAR (2023/01/17 Sayılı Karar)
- 8-Ali AYIK (2023/01/18 Sayılı Karar)
- 9-Aleyna TOPAÇ (2023/01/25 Sayılı Karar)
- 10-Emine Şule DERTLİOĞLU (2023/01/26 Sayılı Karar)
- 11-Cahide KARAKAŞ TAN (2023/01/27 Sayılı Karar)
- 12-Selma BARAN (2023/01/31 Sayılı Karar)
- 13-Musa SARGIN (2023/01/35 Sayılı Karar)
- 14-Seda ERGÜL (2023/01/36 Sayılı Karar)
- 15-Duygu ERGEN KOCA (2023/01/38 Sayılı Karar)
- 16-Onur DOĞAN (2023/01/39 Sayılı Karar)
- 17-Salih EMİROĞLU (2023/01/40 Sayılı Karar)

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu:888A9897-EAA4-43CE-9127-24FC5C649F82 **Belge Doğrulama Adresi:**<https://www.turkiye.gov.tr/kaeu-ebys>

Adres:Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Bağbaşı Yerleşkesi 40100 KIRŞEHİR

Faks No:(0386) 280 40 79

e-Posta: kaeuiletisim@ahievran.edu.tr **İnternet Adresi:** www.ahievran.edu.tr

Kep Adresi:ahievranuniversitesi@hs01.kep.tr

Bilgi İçin: Özlem YURDUGÜZEL

Unvan: Bilgisayar İşletmeni

(0386) 280 49 00

**KIRŞEHİR AHI EVRAN ÜNİVERSİTESİ
ETİK KURUL DEĞERLENDİRME VE
KARAR FORMU**

Değerlendirme Talebinde Bulunan Kişi/Kurum	Emine Şule DERTLİOĞLU		
Değerlendirme Başvuru Tarihi	20.09.2023		
Değerlendirilmesi Talep Edilen Eserin/Araştırmanın Adı	Fantastik Çocuk Edebiyatı Ürünlerinin Ortaokul Öğrencilerinin Okuma Becerisine Etkisi		
Değerlendirilmesi Talep Edilen Araştırma/Ölçek/Anket/Görüşme Formu			
Değerlendirmeyi Yapan Etik Kurul	KIRŞEHİR AHI EVRAN ÜNİVERSİTESİ SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİK KURULU		
Değerlendirme Toplantı Bilgileri	Yeri	Tarihi	Saati
	İİBF Toplantı Salonu	02.02.2023	11:30
Karar No	Karar Tarihi	02.02.2023	
	Karar No	2023/01/26	
Karar Sonucu	(X) Kabul	(X) Oybirliği	
		() Oy Çokluğu	
	() Ret	() Oybirliği	
		() Oy Çokluğu	

Etik Kurulumuz, yukarıda başvuru bilgileri yer alan eser/araştırma için toplanarak bilimsel araştırmalar ve yayın etiği açısından değerlendirme yapmış ve aşağıda gerekçesi açıklanan karar(lar)ı almıştır:

Karar ve Gerekçesi

Emine Şule DERTLİOĞLU'na ait "Fantastik Çocuk Edebiyatı Ürünlerinin Ortaokul Öğrencilerinin Okuma Becerisine Etkisi" başlıklı araştırmanın, bilimsel araştırmalar etiği açısından yapılan değerlendirme sonucunda kabulüne ancak YÖK Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi 4. Maddesinin 2/g fıkrasına göre araştırma verilerinin yayımlanabilmesi için araştırma yapılan kurumdan resmi izin alınması sorumluluğunun araştırmacıya ait olduğuna *oy birliğiyle karar verildi.*

**Etik Kurul Başkanı
Prof. Dr. Nur ÇETİN**

(Form No: FR- 586 ; Revizyon Tarihi: .../.../...; Revizyon No: ...)

EK 2. Anketler /Ölçekler vb.

BAŞARI DEĞERLENDİRME ÖN TEST

1. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "kabarmak" sözcüğü mecaz anlamda kullanılmıştır?

- A) Fırındaki üzümli kek çok güzel kabarmıştı.
B) Nehir birdenbire kabarak köprü'nün ayaklarını aştı.
C) İhtiyarın, damarları kabarmış zayıf elleri titriyordu.
D) Adam, bu başarı bana ait diye kabarıyordu.

2. Aşağıdakilerin hangisinde atasözünün açıklaması yanlış verilmiştir?

- A) Yatan öküzü yem yok: Çalışmayan gelir beklemeye hakkı yoktur.
B) Rüzgâr esmeyince yaprak oynamaz: Her durumu doğuran bir etken vardır.
C) Arı bal alacak çiçeği bilir: İşini bilen kimse nereye başvuracağını bilir.
D) Zora dağlar dayanmaz: Beğenmediği şey kişiye zorla sevdirelmez.

3. (1) Ordu'ya, şehrin can damarı olmuş Boztepe'nin denizle buluştuğu noktadan girdik. (2) Aniden karşımıza çıkan şehrin görüntüsü gerçekten büyüleyiciydi. (3) Karnımız acıkınca bir restorana girip buranın meşhur yemeklerinden yedik. (4) Ordu'ya yolunuz düşerse zengin bir mutfağa sahip olan bu şehrin yerel lezzetlerini denemelisiniz. Bu metindeki numaralanmış cümlelerin hangisinde bir tavsiye vardır?
A) 1. B) 2. C) 3. D) 4.

4. O, bir şiir yazmaya başladığında tamamen içine kapanırdı. Bu dönemlerde odasından çıkmaz, kimseyle konuşmazdı. Onu rahatsız etmemeye özellikle dikkat ederdik. Ama içine sinen bir şiiri tamamladığında, günlerce suskun geçen akşam soframız birden şenlenirdi.

Altı çizili ifadenin bu metne kattığı anlam aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İstedikini yapamadığı için üzölmek
B) Dış dünyaya karşı ilgisini kesmek
C) Sabırsızlık göstermek
D) Sürekli aynı konuyu düşünmek

5. Akıllı insan sahip olamadığı şeyler için üzölmez, sahip olduğu şeylerin değerini bilir ve bunlara sevinir.

Bu cümleyle anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Her şeyin en iyisine sahip olunmalıdır.
B) Hedefler sürekli yüksek tutulmalıdır.
C) Eldekilerin kıymeti iyi bilinmelidir.
D) Önemli olan maddi değil manevi kazançtır.

6. (1) Gecenin karanlığına kalmış insanlara özgü bir tedirginlik ve sessizlikle yürüyordu. (2) Saat tam gece on ikiydi. (3) Caddeyi bir düğün konvoyunun çılgın kornaları doldurdu. (4) Gecenin hüzünlü sessizliğini şamatacı bir grubun sevinci bozuyordu.

Bu metinde numaralanmış cümlelerin hangisinde kişisel görüşe yer verilmemiştir?

- A) 1. B) 2. C) 3. D) 4.

7. (1) 1451'de Edirne'ye bahar erken gelmiş ve Sultan Murat, Meriç Nehri'nin ortasındaki Kirişçi Adası'nda gezintiye çıkmıştı. (2) Taze çimenler, kardelenler, bahar yağmurlarıyla yıkanmış toprağın kokusu insanın gönlünü okşuyordu. (3) Tabiatın güzelliğine bakınca insan kendisini cennette sanıyordu. (4) Sultan Murat, bu manzarayı uzun uzun seyretti. Bu metinde numaralanmış cümlelerin hangilerinde beğeni söz konusudur?

- A) 1 ve 2. B) 1 ve 4.
C) 2 ve 3. D) 3 ve 4.

8. (1) Çay, dört yaşından başlayarak ürün veren bir bitkidir. (2) Şartlara bağlı olarak ürün miktarı 10-15 yaşından sonra en yüksek düzeye ulaşır. (3) Ayrıca çay dayanıklı bir bitki olduğundan doğada birkaç asır yaşar. (4) Yeter ki bakımı iyi yapılsın.

Bu metinde numaralanmış cümlelerin hangisinde sebep-sonuç ilişkisi vardır?

- A) 1. B) 2. C) 3. D) 4.

9. Boğaziçi'nde bir kıyı kahvehanesinde idik. Sait Falk Abasıyanık birden bana dönerek, "Şu kahvehaneyi anlatmak istersen nereden başlarsın?" diye sordu. Birden şaşırdım, kahvenin duvarına asılmış resimler gözöme takıldı. "Bu resimlerle başlarım, sonra kahvenin içindekileri anlatırım." dedim. Sait Falk bana kızarak "Hikâye duvarda değil, orada oturan ihtiyardadır." dedi.

Bu parçaya göre Sait Falk'ın hikâyelerindeki temel unsur aşağıdakilerden hangisi olabilir?

- A) Mekân B) Hayal
C) Eşya D) İnsan

BAŞARI DEĞERLENDİRME ÖN TEST

10.

Anadolu'nun bitmez tükenmez binlerce, on binlerce atasözü vardır. Her biri bir ders niteliğindedir bu sözlerin. Örneğin "Avağını yorganına göre uzat."

1

derken maddi yönden hesaplı olmak;
"Sürüden ayrılanı kurt kapar." derken birlik ve

2

beraberliğin önemi; "Ağaç yaş iken eğilir." derken

3

doğaya zarar vermemek gerektiği; "Dost acı söyler."

4

derken de yakınlarımızın kusurlarımızı çekinmeden söyleyebileceği vurgulanmıştır.

Bu metindeki numaralanmış atasözlerinden hangisinin açıklaması yanlıştır?

- A) 1. B) 2. C) 3. D) 4.

11. Bunun kesin bir açıklaması yok. Ama bilim insanlarının bu konuyla ilgili bazı görüşleri var. Vücut gün içinde aktiftir. Dinlenebilmesi için uykuya ihtiyacı olur. Gün boyunca yıpranan beden, uykuyla bakım-onarım evresine girer. Uyku sayesinde beyin salgıladığı kimyasal maddeler dengelenir. Uykuda, beyin topladığı veriler işlenir ve kalıcı hafızaya aktarılır.

Bu metin aşağıdaki sorulardan hangisine yanıt vermek amacıyla yazılmıştır?

- A) Uykunun gerçekleşme evreleri nelerdir?
B) Uyku sorunu yaşanmasının nedenleri nelerdir?
C) İnsan vücudu uykuya neden ihtiyaç duyar?
D) Verimli bir uykuyu nasıl olmalıdır?

12. Şimdi dünyadan hiçbir haber yok; Yok bizi arayan soran kimsemiz. Öylesine karanlık ki gecemiz, Ha olmuş ha olmamış penceremiz.

Bu dizelerin ana duygusu aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Korku B) Yalnızlık
C) Umut D) Özlem

13. Alp Dağları'nda bulunan küçük dağ havaalanları (altipotlar), aynı yönden iniş ve kalkışa izin vermeyen eğimli tepelerin üzerinde yer alıyor. Bu küçük dağ havaalanlarının en tehlikelisi sayılan Caurchevel'de pistin başı ile sonu arasındaki yükseklik farkı 65 metre. Eğer pilot kalkış esnasında hızını düşürürse uçağın bu anormal yokuşu çıkmasına imkân yok. Ayrıca eğimden dolayı 537 metrelik pistin

kalkış sırasında sadece 100 metrelik bölümünün görülebilmesi de pilotlar için ayrı bir sorun.

Bu metinde "Caurchevel dağ havaalanı" ile ilgili aşağıdakilerden hangisine değinilmemiştir?

- A) Nerede bulunduğu
B) Zorlu bir yapısının bulunduğu
C) Görüş mesafesinin az olduğuna
D) Çok fazla tercih edilmediğine

14. Çocuklarımızı farkında olarak veya olmayarak yabancı hayranlığıyla büyütüyoruz. Yabancı dil öğretirken dinledikleri şarkılar nedeniyle o yabancı dilin konuşulduğu ülkeye hayranlıkla bağlanmalarına da yol açıyoruz. Çocukların türkülerini sevmelerini, dinlemelerini, türkülerin dilinden anlamalarını bu yüzden çok önemsiyorum. Kendi müziğini, özellikle türkülerini beğenmeyen bir insan, içinde yaşadığı topluma da yabancılaşır.

Bu metne göre türkülerin çocuklarla ilgili en önemli işlevi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Yabancı hayranlığından vazgeçirmek
B) Farklı kültürleri sevdirmek
C) Müzik zevki aşılacak
D) Kendi kültürlerini benimsemelerini sağlamak

15. Hava kararıyordu. Önünde uzanan orman gittikçe yoğunlaşan sis içinde görünmez oluyordu. Pek de uzak olmayan yerlerden çakal ve kurt ulumaları duyuluyordu. At, yabani hayvanların ulumalarını her duyduğunda ürküyor; başını huysuzca sallıyordu. Sonra da dört ayağı üzerine durarak bir adım bile atmamak için direniyordu. O zaman atının yelesini okşuyor, kulağına sevgi dolu sözler fısıldıyordu.

Bu metnin dil ve anlatım özellikleriyle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Olay, üçüncü kişi ağzından anlatılmıştır.
B) Yazar, düşüncelerini sorular yoluyla anlatmıştır.
C) Benzetmeler yapılmıştır.
D) İkilemelere yer verilmiştir.

BAŞARI DEĞERLENDİRME ÖN TEST

16. Bilmeceler çocuklar açısından önemlidir. En başta dil becerilerini geliştirir. Ses tekrarları ve tekerleme şeklinde olması çocuğun söyleyiş becerisi kazanmasını sağlar. Zekâsını pratik biçimde kullanmasına ve problem çözme becerilerinin gelişmesine katkıda bulunur. Bu beceri çocuklar için ilginç ve eğlenceli olduğundan günün her saatinde eğitici bir unsur olarak kullanılabilir.
Bu metinde bilmecelerle ilgili aşağıdakilerden hangisine değinilmemiştir?

- A) Çocuklara söyleyiş becerisi kazandırmada etkili olduğuna
- B) Zihinsel yetenekleri geliştirdiğine
- C) Yetişkinlerce de çok sevildiğine
- D) Eğlenceli bir öğrenme aracı olduğuna

17. Balık gebelikten itibaren anne adaylarına ve çocuklara tavsiye edilmektedir. Çocukların beyin gelişiminin hızlı olduğu anne karnındaki son iki üç ay ve 0-3 yaş dönemi için balığın önemi büyüktür. Çünkü balık eti, protein ve omega bakımından zengin olmakla birlikte iyot, selenyum, fosfor, magnezyum ve çinko mineralleri açısından da iyi bir besin kaynağıdır. Özellikle uskumru, lüfer, somon, hamsi gibi yağlı balıklar tavsiye edilir.
Bu metinde aşağıdaki sorulardan hangisinin cevabı yoktur?

- A) Ne sıklıkla balık tüketilmelidir?
- B) Çocuklar neden balık yemelidir?
- C) Önerilen balık türleri hangileridir?
- D) Balığın besin değeri bakımından önemi nedir?

18. Sahaftan aldığınız kitabı okumadan veya kitaplığınıza koymadan önce mutlaka açık bir alanda kuru bir fırça yardımıyla kitabın tozunu alın. Kitabın tozunu alırken gözlük ve maske hatta eldiven kullanın. Unutmayın ki kitapta sizi hasta edecek organizmalar bulunabilir.
Bu metnin yazılma amacı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Varsayımda bulunmak
- B) Öneride bulunmak
- C) Karşılaştırma yapmak
- D) Beklentileri bildirmek

19.

Küçük bir su damlası koscoca bir taşta ne yapabilir ki? Suyun damlaya damlaya oyuk oluşturduğu bir taşta denik gelmişseniz neler yapabileceğini bilirsiniz.

Bu metne göre "taşta oyuk oluşturma" suyun aşağıdaki özelliklerinden hangisine bağlıdır?

- A) Hızına
- B) Miktarına
- C) Sürekliliğine
- D) Tuzluluğuna

20.

İnsan, öğrenme isteğini kaybetmediği sürece yaşlanmış sayılmaz.

Aşağıdakilerden hangisi bu cümleye anlamca en yakındır?

- A) Sürekli yeni bilgiler öğrenen insanlar zihnen genç kalır.
- B) Bir insan ne kadar bilgiliyse o kadar değerlidir.
- C) Yaşlılar, öğrendikleri şeyleri başkalarına da öğretmeye çalışır.
- D) Yetersiz bilgiyle asla başarılı olamazsınız.

BAŞARI DEĞERLENDİRME SON TEST

1. "Dağılmak" kelimesi aşağıdaki cümlelerin hangisinde mecaz anlamıyla kullanılmıştır?

- A) Akşam olunca hepimiz evlerimize dağıldık.
- B) Kentin üzerindeki bulutlar dağılıyordu.
- C) Üst üste gol yiyince takım dağıldı.
- D) Siyah saçları rüzgârdan iyice dağılmıştı.

2. Üsküdar'a gider iken aldı da bir yağmur, Kâtibimin setresi uzun, eteği çamur.

Bu dizelerde "almak" kelimesi hangi anlamda kullanılmıştır?

- A) Bürümek B) Kaplamak
- C) Başlamak D) Sarmak

3. (1) Göller yöresindeki büyük göllerden biri de Eğirdir Gölü'dür. (2) Eğirdir Gölü'ndeki yüzer adalar, su altından çarpıcı görünümler sunuyor. (3) Saz köklerinin ve rüzgâr ile taşınan toprağın birleşmesi sonucu, derinliği birkaç metreye ulaşan kütleler meydana gelmiş. (4) Böylece gölün büyük bir kısmı bitki örtüsü ile kaplanmış.

Bu metinde numaralanmış cümlelerin hangisinde "öznel yargı" vardır?

- A) 1. B) 2. C) 3. D) 4.

4. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "ihtimal" söz konusudur?

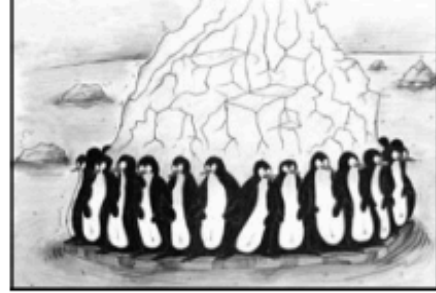
- A) Diyelim ki her şey istediğin gibi oldu.
- B) Tut ki yarışmada birinci oldun.
- C) Varsayalım ki seneye tayinin çıktı.
- D) Belki sen de onunla birlikte gidersin.

5. Yazarlar, herkesten farklı düşünmekle değil bu düşüncelerini farklı bir şekilde anlatmakla sanatçı olurlar.

Aşağıdaki yargılardan hangisi bu cümleye anlamca en yakındır?

- A) Sanatçıların anlatım tarzı diğer sanatçılara benzemezse başarılı olurlar.
- B) Her sanatçı başarılı olmayı amaçlar.
- C) Başarılı sanatçılar farklı düşünceler ortaya koyarlar.
- D) Düşüncelerini halka ulaştıramayan sanatçıların başarısından söz edilemez.

6.

Kutup ayları bugün yirmi yıl öncesine göre daha zayıf ve sağlıksız. Çünkü yaşam alanlarındaki buzlar ilkbaharda eskisinden iki hafta önce erimeye başlıyor ve onlar avlanmayı iki hafta erken bırakmak zorunda kalıyor. Dünyadaki balıkların çoğu da daha serin sular bulabilmek için kuzeye doğru gidiyor.

Bu karikatür ve haber metninin ele aldığı ortak sorun aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Küresel ısınma
- B) Kuraklık
- C) Çevre kirliliği
- D) Su israfı

7. Cüzdan şimdi elimdeydi! Vapura binmeden çıkarmıştım. Daha sonra tekrar cebime koydum mu hatırlamıyorum. Hay aksi!.. İşte her zamanki yerinde değil. Âdetim sol cebime koymaktı. Vapura yetişmek için her zamanki gibi koşturayım derken düştü mü, düşürdüm mü? Bak şu işe! Kimliğim, kartlarım, ehliyetim, param...

Aşağıdakilerden hangisi metinde sözü edilen kahramanımızın kişilik özelliklerinden biri değildir?

- A) Sabırlı B) Aceleci
- C) Unutkan D) Dalgın

8. Tuna'nın üstünde güneş batarken
Sevgili yurdumu andırır bana
Bir hayal isterim Boğaziçi'nden
Bakarım "İstanbul" diye her yana.

Bu şiire hâkim olan duygu aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Yaşama sevinci
- B) Doğa sevgisi
- C) Memleket özlemi
- D) Pişmanlık

BAŞARI DEĞERLENDİRME SON TEST

9. İstiklâl Savaşı'nın devam ettiği sıralarda Mehmet Âkif'i görmeliydiniz. O, kafesleri yırtan aslanlar gibi kükrüyordu. Düşman, Ankara'ya yaklaştığı sırada Âkif, hiç istifini bozmadı. Onun manevi kuvveti zerre kadar sarsılmadı. Etrafındakilere hep ümit, iman, cesaret aşıladı. Sanki o, kocaman bir dağ idi.

Bu metin aşağıdaki türlerin hangisinden alınmıştır?

- A) Deneme
B) Öykü
C) Mektup
D) Anı

10. Edebiyatın hangi dalında ürün veriyorsanız verin. Yaşamla ve kendinizle barışık, mutlu ve huzurlu olduğunuz için değil, tam tersine bir sorununuz olduğu için yapıyorsunuz bunu. İşte ben bu nedenle hikâyelerimde çocukluğumu anlatıyorum.

Bu metne göre yazarın, hikâyelerinde çocukluk dönemini anlatmasının nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kendisiyle barışık, mutlu ve huzurlu olması
B) O dönemle ilgili problemlerinin olması
C) Okurun ilgisini daha çok çekeceğini düşünmesi
D) Yazmaya çocukluk döneminde başlaması

11. 1. Kaplan da tarafsız bir şekilde bilgisi ve gücünü ortaya koyarak olayı çözüme kavuşturmuş.

2. Bu ormanda çok değişik hayvanların yanı sıra bir de çok güçlü bir kaplan yaşamış.
3. Ormanda hayvanlar arasında bir geçimsizlik, bir kargaşa olduğunda durum olduğu gibi kaplana anlatılmış.
4. Bu kaplan, o kadar güçlüymüş ki çevresindeki diğer hayvanlar ondan çok çekinirlermiş.
5. Hindistan'ın güney taraflarında ağaçlarının yeşilliği ile dillere destan olan bir orman varmış.

Numaralanmış cümlelerle anlamlı bir metin oluşturulduğunda sıralama nasıl olur?

- A) 2-3-1-4-5
B) 2-4-3-1-5
C) 5-2-4-3-1
D) 5-3-2-4-1

12. Evcil hayvan taşımacılığı ücrete tabidir. Kabin içinde veya kargoda sadece kedi ve köpek taşınabilir. Bu ücret bagaj teslimi sırasında kafes ve hayvan beraber tartılarak tespit edilir. Kabinde taşınması istenen evcil hayvanlar, sahipleri tarafından temin edilen kafeslerde taşınmalıdır.

Bu metinle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Bir olay anlatılmıştır.
B) Bir konu tartışılmıştır.
C) Bilgi vermek için yazılmıştır.
D) Tanımlamalardan yararlanılmıştır.

13. Ahfeş kelimesi aslında tropikal iklimlerde görülen bir tür göz hastalığının adıdır. Güneşe ve ışığa aşırı duyarlılık sebebiyle ortaya çıkan bu hastalığa yakalananlar gözlerini kısarak bakmak zorunda kalırlar. Bu da ciltlerinde bozulmalara sebep olur. Ahfeş hastalarının gözleri küçük olup geceleyin ve bulutlu havada daha iyi görürler.

Bu metinde aşağıdaki sorulardan hangisinin cevabı yoktur?

- A) Ahfeş hastaları niçin gözlerini kısarak bakar?
B) Ahfeş hastalığı nerelerde görülür?
C) Ahfeş ne demektir?
D) Ahfeş hastalığı nasıl tedavi edilir?

14.

KIRAZ AĞACI

Yaprak döken boyllu bir ağaçtır. Boyu 25 metreye ulaşır. Yaprakları elips şeklindedir ve kenarları dişlidir. Mart-mayıs aylarında beyaz çiçekler açar. Kırmızı-siyah, seyrek olarak da sarı, küçük meyveler verir. Anadolu'nun her yerinde yetişir.

LİMON AĞACI

Her zaman yeşil kalan, kısa boyllu bir ağaçtır. Boyu 3-5 metreye ulaşır. Yaprakları elips şeklindedir ve kenarları dişlidir. Nisan haziran aylarında beyaz çiçekler açar. Ardından yumurta şeklinde, sarı meyveler verir. Meyveleri C vitamini bakımından zengindir. Akdeniz ve Ege'de yetişir.

Bu metinlere göre aşağıdakilerden hangisi her iki ağaçta da benzerdir?

- A) Boylarının uzunluğu
B) Yapraklarının biçimleri
C) Yetiştikleri yerler
D) Vitamin değerleri

BAŞARI DEĞERLENDİRME SON TEST

15. Defterler kadar, anıları daha iyi ne barındırabilir ki? En dokunaklı anılar, bir defterin sarı yapraklarına düşmüş tarihler; sevinçle, hüznle yazılmış satırlar... Lisede, ortaokulda tuttuğumuz anı defterlerine hiç girmiyorum. Onlar rafların uzak bir köşesinde durur. Okumaya cesaret edemeyiz. "Beni unutmaz" larla biten satırlar, hüznü bir gülümsemeyle yakar içimizi.

Bu metinde aşağıdakilerden hangisine değinilmemiştir?

- A) Defterlerin, insanların anılarını ve duygularını barındırdığına
- B) Anı defterlerinin hüznü anılar barındırdığı için açılmasına cesaret edilmediğine
- C) Anı defterleri tutarken hangi duyguların ve anıların yazılacağına
- D) Anıların okunduğunda insanda yarattığı Etkiye

16. - - - Bu gizemleri çözüp şairin mesajını alabilen okuyucu, büyüü bir dünyanın, şiir cennetinin içine girmiş demektir. Yeter ki şair, gerçek şair; okuyucu, gerçek okuyucu olsun. **Bu metnin başına düşüncenin akışına göre aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?**

- A) Şiir, şairin okuyucularına gönderdiği şifreli bir mesajdır.
- B) Şair, doğrudan anlaşılacak için şiir yazar.
- C) Şair, bazen şiir yazmakta zorlanır.
- D) Şiir şairinden etkiler taşır.

17. Romanda, insanlar arasındaki ilişkiyi düzenleyen esas unsurdur sevgi. Hayat sevgi üzerine kuruludur. Romanlar, insanların birbirini severek mutlu yaşayabileceğini anlatır.

Bunları söyleyen bir yazar, romanın hangi yönünden söz etmektedir?

- A) Biçim
- B) İçerik
- C) Dil ve anlatım
- D) Yazım ve noktalama

18.

Yıllar	Kütüphanedeki Kitap Sayısı	Kütüphaneye Kayıtlı Öğrenci Sayısı
2011	460	760
2012	540	710
2013	720	550
2014	810	640

Yukarıdaki tabloda 2011-2014 yılları arasında bir okul kütüphanesindeki kitap sayısı ile kütüphaneye kayıtlı öğrenci sayısı gösterilmiştir.

Bu tabloya göre aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

- A) Kitap sayısı sürekli artmıştır.
- B) Öğrenci sayısı sürekli azalmıştır.
- C) Kitap sayısı artıkça öğrenci sayısı azalmıştır.
- D) Kayıtlı öğrenci sayısının en fazla olduğu yıl 2012'dir.

19.

Güneş ışığı sadece doğa için bir enerji kaynağı değildir. Güneş ışığı insanların biyolojik gelişimi açısından da çok önemli. Uyku-uyanıklık süresi, hormonların düzenli salgılanması doğal ışığa bağlıdır. Gündüz doğal ışıkla aydınlatılmayan ofislerde çalışmak insanların daha çabuk yorulmasına neden oluyor.

Bu metnin konusu aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Enerji tasarrufunda güneş ışığının önemi
- B) Karanlıkta çalışmanın zorlukları
- C) İnsanların doğadan ve doğallıktan uzaklaşması
- D) Doğal ışığın insan bedenine etkileri

20.

1. Polis, suçluların kaçmaması için önlem almış.
2. Gökhan, yaptığı her işe özen gösterirdi.
3. Çantasını yatmadan önce hazırlamıştı.
4. Çocuk, günlüğünü yazarken çok itina ediyor.

Numaralanmış cümlelerin hangilerinde altı çizili sözcükler anlamca birbirine en yakındır?

- A) 1 ve 2.
- B) 1 ve 3.
- C) 2 ve 4.
- D) 3 ve 4.

OKUMA PARÇASI 1

ZAMANI KAZANMAK VEYA KAYBETMEK

Okumuş, aydın bir dostumla konuşuyordum; zamanın azlığından yakınıyordu. Çünkü yaşlı idi. Önünde ne kadar zaman olduğunu bilmiyordu, ama bunun az olduğunu biliyordu. Eline yabancı dilden bir kitap almıştı. “Bu harikulâde bir kitap!” diyordu. “Bunu tercüme etmek istiyorum. Ama buna bir girişirsem öteki işlerimi yapamayacağım diye korkuyorum. Hâlbuki yapılacak çok iş var. Hepsinin de mutlaka yapılması lazım. Benim vaktim bunlardan hangisini yapmaya yetebilir? Yazık! Çok geç kaldık, çok!” Gerçekten yazık! Zamanın azaldığını insan, ancak bir yaşa geldikten sonra fark edebiliyor. Hazin olan budur. İnsanoğlu kolay yetişmiyor, kolay olgunlaşmıyor. Bazı işleri yapabilmek için belli bir olgunluğa varmak lazım. Ancak o olgunluğa vardktan sonra gücünüzün bazı işleri başarmaya yettiğini görürsünüz. İşte bunu gördüğünüz zaman bir telaştır başlar. Yaşınız en az kırka varmıştır. Önünüzde kaç seneniz kaldı? Daha kaç sene yaşayacaksınız? Bilemezsiniz. “Aman, şunu da yapayım! Aman bunu da yapayım!” diye çırpınırsınız. Hâlbuki zaman, alabildiğine, dörtünelere gitmektedir. Bir de bakarsınız, beş seneniz daha gitmiş. Başladığınız işin henüz yarısına gelmemişsinizdir. Eyvah! Zaman yok! Vakıt çok az! Onun için değil midir ki bir ihtiyar: “Köşe başında şapkamı elimde açık tutsam da gelen geçen, boş geçen zamanlarını içine atsa!” diye bağırır. Zamanın kıymetini insanoğlu ne yazık ki genç yaşlarda iken bilemiyor. Gençlere bakıyorum: Kendilerinin bir şey öğrenmelerine yarayacak en kıymetli zamanlarını boşu boşuna, bir mirasyedinin para harcaması gibi harcıyorlar. Harcanan para yeniden kazanılabilir. Ama boşuna harcanmış zamanı tekrar geri alıp eski yerine koyamazsınız. O, boyuna akar gider. Siz uyursunuz, zaman uyumaz; akışına devam eder. Durmaksızın boyuna giderken sizin ömrünüzü de beraber götürür. Aslında sizin ömrünüzdür giden, farkına varmazsınız. Her geçen dakika ile neler kaybettiğinizi hiçbir zaman bilemezsiniz. Ancak seneler ve seneler geçtikten sonra arkanıza baktığınız zaman, o gençlik günlerinizin ta ufuklara kadar uzanıp gittiğini, derin teessüfler içinde görür, kaybettiğinizin azametini seyrederken acılar içinde yüreğinizin sızladığını hissedersiniz. Servet, mal, mülk, bunların hiçbirisi bir kıymet değildir. Ömrünüz sona erdiği zaman, onların hepsi ortada kalır. Ama faydalı bir iş yaptınızsa sizden sonra gelecekleri daha iyi edecek, onları daha çabuk toparlayacak bir hizmette bulunabildinizse kendiniz gitseniz bile, adınız yaşar. Aslına bakarsınız yaşamak da budur zaten! Fakat insanın etrafına, memleketine, insanlığa yararlı bir şey yapabilmesi, kendisine cömertçe bahşedilmiş olan zamanları iyi kullanması sayesinde mümkün olabilir. Ancak iyi yetişmiş insanlar, memleketlerine faydalı işler yapabilirler. Yetişmemiş, yani zamanlarını iyi kullanmamış, boşu boşuna harcamış insanlarsa ne kendilerine ne de memleketlerine faydalı olabilirler. Gençleri uyaralım, bu noktada uyarmamızın faydası vardır, zamanlarını iyi kullansınlar. Yoksa günün birinde, yaşlandıkları zaman, hiçbir şey yapamamış olmanın acısı ile kıvrınacaklardır. Gençler, boş geçirdikleri zamanlarla neler kaybettiklerini anladıkları gün ise ne yazık ki, iş işten geçmiş olacaktır. İnsan için bahtsızlığın en kötüsü, en korkuncu, muhakkak ki, bunu, yapılacak hiçbir şey kalmadığı zaman fark etmektir.

Şevket RADO

OKUMA PARÇASI 2

KIRKİKİNDİLER

Yazın Ankara'nın tepeleri boz, dereleri yeşildir. Çünkü dereler kuytudur, yazın sulak kışın ılık olur. Onun için de yamaçları bağlık, tabanları ağaçlıktır. Ankara derelerinin bence en güzeli Hacıkadın Deresi'dir. Ben Hacıkadın'ı bir kış pazarı görmüş, onun kış hâlini bile sevmiştim. Bugün Hacıkadın'a son gelişimi anlatmak istiyorum. Haziran başlarında bir gündü. Hava güzel, gök parlak mavi idi. Yalnız Elmadağ ile Çal Dağı'nın ve Ahlatlıbel'in üstünde irili ufaklı beyaz bulutlar vardı. Bir gün önce biraz yağmur da yağmıştı. Tam Hacıkadın'ın günü idi. Öğleden sonra otobüse atladım. Keçiören'de hiç durmadan Hacıkadın'ın yolunu tuttum. Koca ardıca vardıktan sonra biraz ilerleyerek yamacın başından dereye bir baktım: Her şey olduğu gibi eskisi gibi yerli yerinde idi. Acep şu ardıcın arkasındaki sırtın tepesine çıksam... Epeyce de uzak ve yüksek... Epeyce terlemeye, solumaya mal olacak ama değer. Tepeye tırmanmaya başladım. Sıcak, hem kuru sıcak değil, biraz da sıkıntılı... Yavaş yavaş çıkıyor, sık sık duruyor, dinleniyordum. Yokuşun yarısını aştıktan sonra az soluma düşen koca kalker bloklarının gölgesinde biraz nefes alayım dedim. Kayalara varınca gördüm ki öte yanda küçük bir su sızıntısı bir evlek kadar yeri ıslatmış, yeşertmiş ve yeşil çimenlerin arasından çıkan düğün çiçekleri, yavruağzları, yabansüsenleri, papatyalar, mor sümbüller, ak sütçiçekleri; bu ıslak, yeşil yeri bir çiçek bahçesine çevirmişler. Bu küçük çiçek bahçesine birçok böcek, sinek, arı, kelebek üşüşmüştü. Kâh bir çiçeğe konuyorlar kâh uçuyorlar, yükseliyorlar, alçalıyorlar, vızıldıyorlar, türlü türlü uçuş oyunları yapıyorlardı. Kayaların yanından ayrılıp az sonra tepeye ulaşmıştım. Manzara geniş ve güzeldi. Fakat bu güzel manzara çok sürmedi; bir yandan Bağlum sırtlarının arkasını karartan ve gölgeleri dalgalı bayırları koyulaştıran kara bulutlar ilerliyor, bir yandan da Etlik gerilerinden kopan bir toz fırtınası Akköprü'ye doğru koşuyordu. Hızlı adımlarla keseden inmeye başladım. Geçerken baktım ki küçük çimenlikteki şenlikten de eser kalmamış. Çiçekler de böcekler de yaklaşan afeti sezmışler. Böcekler kaçmışlar, kim bilir hangi kovuğa sığınmışlar. Çiçekler hep kapanmışlar, açık yeşil görünen çimenler de koyu, donuk bir renk almışlar. Yamacın eteğine varırken iri, kocaman bir damla alnımı ıslattı. Aman bu ne hoştu; bu, büyük sancılarla inleyen göğün doğurduğu ilk rahmet damlası idi. Fakat daha sancısı geçmemiş, ağrıları dinmemişti. Sağa, sola, çok yakınlar ateş, korku saçan şimşeklerden sonra işitilen korkunç gürlemeler durmadan artıyor, nur topu damlalar sıklaşıyordu. Ben de onlara adım uyduruyor, âdeta koşuyordum. Boş bağ evine yaklaşıırken damlalar uzamaya, ip sicim olmaya başladılar. Toprak ıslanıyor, ıslandıkça kararıyor ve havaya güzel bir koku yayılıyordu. Oh! Bu ne hoş ne rahmanî bir koku idi! Bu cennet kokusu, toprak kokusu idi. Çelengin altına sığındığım zaman artık yağmıyor, âdeta akıyordu. Yavaş yavaş uslanmaya başlayan rüzgâr kesildikten sonra inceden inceye yağın yağmur birden hızlanıyor, şamata geçtikten sonra gene hafiften yağıyordu. Bu kırkikindilerden biri, belki de sonuncusudur, diyordum. Bozkırda hayat onlara bağlı, onlara ayarlıdır. Eğer baharla başlayan, ilk yazla kesilen kırkikindi rahmetleri imdada yetişmezse kötüdür: Kıtlık olur! Toprak takır takır kurur; otlar, ekinler yanar, kavrulur; sürüler kırılır, tollar viran, köyler ören olur. Demin yeri deşen yağmur damlaları, toprağı doyurduktan sonra önündeki küçük çukurlarda ilkile ilkile birkaç gölcük yapmışlar, bu sefer de başka bir oyuna başlamışlardı. Damlalarla suyun cümbüşünü epeyce seyrettikten sonra halkalar azaldığından, Çelengin altından çıkarak yola koyuldum. Daha her taraf kapalı, hava da puslu idi. Aktepe'ye çıktığım zaman Ahlatlıbel ile Çal Dağı arasına, Hacıkadın gibi munis olan Dikmen Deresi üzerine harikulade güzel bir köprü kurulmuştu. Bu köprü ne çelikten ne betondan; aldan, yeşilden, sarıdan, maviden, ak ışığında, ana ışığında yedi ışınından bir köprü idi. Güzel kemere bakarken yanı başımdaki vişneye üç serçe süzüldü. Konar konmaz çekişmeye başladılar. Fakat telaşlarından, heyecanlarından altlarındaki dalda arka arkaya kamburlarını çıkararak sürünen kocaman iki tırtılın, ben oradan ayrılıncaya kadar, farkına bile varmadılar. Otobüse binerken kırlangıçlar, Keçiören havalarında çoktan başladıkları koşmaca oyunlarına çılgınca devam ediyorlardı. Bu ne güzel, ne güzel dünya idi böyle! Ferahlayan gök memnun; kurtlar, kuşlar, otlar memnun, her şey memnundu...

Hikmet BİRAND

OKUMA TUTUMU ÖLÇEĞİ
(6, 7 ve 8. Sınıflar)

1. Okumanın hayatımda önemli bir yeri vardır.
Hiç Tamamen
Katılmıyorum Katılmıyorum Kararsızım Katılıyorum Katılıyorum
1 2 3 4 5
2. Okumanın hayal gücümü geliştirdiğine inanıyorum.
Hiç Tamamen
Katılmıyorum Katılmıyorum Kararsızım Katılıyorum Katılıyorum
1 2 3 4 5
3. Kitaplarım benim en değerli eşyalarımıdır.
Hiç Tamamen
Katılmıyorum Katılmıyorum Kararsızım Katılıyorum Katılıyorum
1 2 3 4 5
4. Doğum günümde aldığım hediyeler içinde beni en çok kitaplar mutlu eder.
Hiç Tamamen
Katılmıyorum Katılmıyorum Kararsızım Katılıyorum Katılıyorum
1 2 3 4 5
5. Okumanın hemen her yaştaki insan için gerekli olduğunu düşünüyorum.
Hiç Tamamen
Katılmıyorum Katılmıyorum Kararsızım Katılıyorum Katılıyorum
1 2 3 4 5
6. Okumanın insanları etkilemede önemli olduğunu düşünüyorum.
Hiç Tamamen
Katılmıyorum Katılmıyorum Kararsızım Katılıyorum Katılıyorum
1 2 3 4 5
7. Çevremde olanları yorumlamada okumanın faydası olduğunu düşünüyorum.
Hiç Tamamen
Katılmıyorum Katılmıyorum Kararsızım Katılıyorum Katılıyorum
1 2 3 4 5
8. Kitaplar bilgisayarlar kadar ilgimi çekmiyor.
Hiç Tamamen
Katılmıyorum Katılmıyorum Kararsızım Katılıyorum Katılıyorum
1 2 3 4 5
9. Kitaplar gerçekten benim arkadaşlarım gibidir.
Hiç Tamamen
Katılmıyorum Katılmıyorum Kararsızım Katılıyorum Katılıyorum
1 2 3 4 5
10. Okumanın insanları olumlu yönde değiştirebileceğine inanıyorum.
Hiç Tamamen
Katılmıyorum Katılmıyorum Kararsızım Katılıyorum Katılıyorum
1 2 3 4 5
11. Harekliliğimin bir kısmını kitap almak için ayırıyorum.
Hiç Tamamen
Katılmıyorum Katılmıyorum Kararsızım Katılıyorum Katılıyorum
1 2 3 4 5
12. Bir insana verilebilecek en değerli hediye kitaptır.
Hiç Tamamen
Katılmıyorum Katılmıyorum Kararsızım Katılıyorum Katılıyorum
1 2 3 4 5

OKUMA TUTUMU ÖLÇEĞİ
(6, 7 ve 8. Sınıflar)

13. Oyun oynamayı kitap okumaktan daha çok seviyorum.
Hiç Tamamen
Katılmıyorum Katılmıyorum Kararsızım Katılıyorum Katılıyorum
1 2 3 4 5
14. Her gün düzenli bir şekilde okumak istiyorum.
Hiç Tamamen
Katılmıyorum Katılmıyorum Kararsızım Katılıyorum Katılıyorum
1 2 3 4 5
15. Üzüntü ve sıkıntılardan bir şeyler okuyarak uzaklaşabiliyorum.
Hiç Tamamen
Katılmıyorum Katılmıyorum Kararsızım Katılıyorum Katılıyorum
1 2 3 4 5
16. Boş vakitlerde sevdiğim kitapları okumaktan zevk alıyorum.
Hiç Tamamen
Katılmıyorum Katılmıyorum Kararsızım Katılıyorum Katılıyorum
1 2 3 4 5
17. Evde dinlenirken bir şeyler okumak beni rahatlatıyor.
Hiç Tamamen
Katılmıyorum Katılmıyorum Kararsızım Katılıyorum Katılıyorum
1 2 3 4 5
18. Tatilde sıkılırsam yapmayı düşüneceğim ilk şey kitap okumaktır.
Hiç Tamamen
Katılmıyorum Katılmıyorum Kararsızım Katılıyorum Katılıyorum
1 2 3 4 5
19. Öğretmenlerimin okuduklarımız hakkında bana soru sormasından hoşlanmıyorum.
Hiç Tamamen
Katılmıyorum Katılmıyorum Kararsızım Katılıyorum Katılıyorum
1 2 3 4 5
20. Ödevlerim için bir şeyler (kitap, dergi, ansiklopedi vb) okurken çok sıkılıyorum.
Hiç Tamamen
Katılmıyorum Katılmıyorum Kararsızım Katılıyorum Katılıyorum
1 2 3 4 5
21. Ders kitaplarını okumak benim için bir esiyettir.
Hiç Tamamen
Katılmıyorum Katılmıyorum Kararsızım Katılıyorum Katılıyorum
1 2 3 4 5
22. Okul dışında kitap okumaktan nefret ediyorum.
Hiç Tamamen
Katılmıyorum Katılmıyorum Kararsızım Katılıyorum Katılıyorum
1 2 3 4 5
23. Uyumadan önce kitap okumaktan çok hoşlanıyorum.
Hiç Tamamen
Katılmıyorum Katılmıyorum Kararsızım Katılıyorum Katılıyorum
1 2 3 4 5
24. Yeni bilgiler edinmek için öğretmenlerimin önerdiği kitapları okuyorum.
Hiç Tamamen
Katılmıyorum Katılmıyorum Kararsızım Katılıyorum Katılıyorum
1 2 3 4 5

OKUMA TUTUMU ÖLÇEĞİ
(6, 7 ve 8. Sınıflar)

25. Boş zamanlarda kitap okumak eğlencelidir.

Hiç					Tamamen
Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Katılıyorum	
1	2	3	4	5	

EK 3. Deneyisel Süreçte Okutulan Kitaplar, Etkinlikler ve On Haftalık Ders Planı

Kitap 1: Kraliçeyi Kurtarmak, Vladimir Tumanov

Deney grubuna ilk olarak, Kraliçeyi Kurtarmak (Vladimir Tumanov) adlı kitap okutulmuştur. 18.03.2023 tarihinde okumaya başlanan kitap 31.03.2023 tarihinde öğrencilerle birlikte etkinlikler yapılarak kitap tahlil edilmiştir.

Kraliçeyi Kurtarmak adlı eser hakkında kısaca bilgi vermek gerekirse, kitabın baş karakteri olan Aleks Isaac Fog, bir gün yürürken yolda bir kalem bulur. Bulduğu bu kalemi çok beğenince çantasına atar. Sonraki gün girdiği matematik sınavında bu kalemi kullanır ve kalemin en zor problemleri bile çözdüğünü fark eder. Bu durumu çok sevdiği arkadaşı Sam'a da söyler. Başka bir gün Sam ile Aleks, ders çalışırken Aleks, kütüphanesinde önceden görmediği bir kitabın olduğunu fark eder. Bu kitaptaki matematik bilmeceleri çözmeleri Kraliçe Jay' den kurtulmalarını sağlayacaktır. Fakat bu düşündükleri kadar kolay bir vazife değildir.

Öncelikle kitap, istasyon tekniğiyle sınıfta öğrenciler tarafından özet olarak anlatılmıştır. Ardından Scamper adlı yaratıcı düşünce tekniğiyle tahlil edilmiştir. Bu teknik öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerine katkıda bulunmak amacıyla uygulanmıştır.

Yaratıcı düşünme becerisi öğrencilere; mevcut kalıpların dışına çıkmak, diğer hayatlara açık olmak, farklı çözüm yolları keşfedebilmek ve problemlere farklı bakış açısıyla yaklaşabilmek, halihazırda olan düşünceler arasında bağlantı kurabilmek, gibi yeterlilikler kazandırmaktadır (Özerbaş, 2011: 676-677).

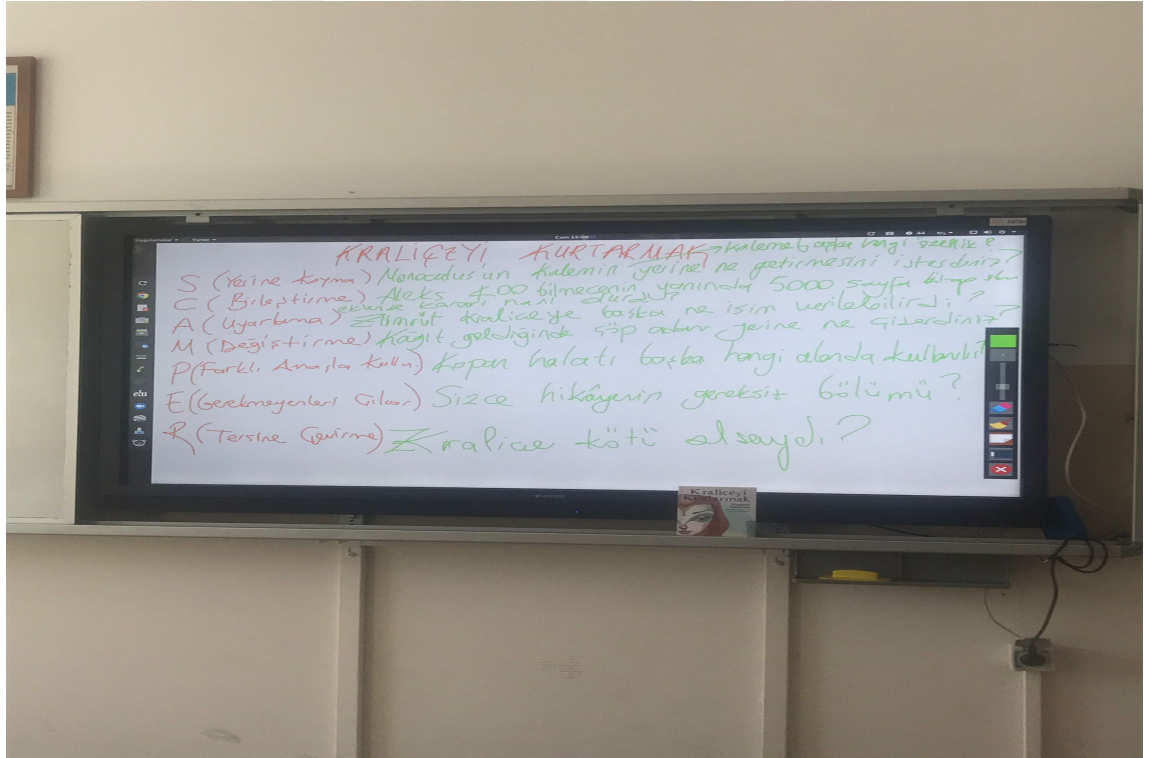
Fantastik edebiyat ürünleri, yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmek için en uygun edebî türlerden biridir. Çocukların düşsel dünyasını zenginleştiren fantastik türde yazılan eserleri okuduktan sonra bir de okudukları eseri içselleştirip daha iyi özümsemelerini sağlayacak scamper gibi yaratıcı düşünce teknikleriyle desteklenirse okuma sonunda elde edilecek verim, daha üst düzeye ulaşacaktır. Bu sebeple öğretmenlerin bu yöntem ve teknikleri öğrenip okuma sürecinde uygulamaları okuma eyleminin amacına ulaşmasını kolaylaştıracaktır.

Tablo 1. Kraliçeyi Kurtarmak isimli kitabın ders planı uygulama tablosu

Ders	Türkçe
Sınıf	6. Sınıf
Kitap Adı	Kraliçeyi Kurtarmak
Yaklaşık Süre	1 Hafta
Tema	Okuma Kültürü
Ders Saati	40 dakika
Kullanılan Teknik	İstasyon Tekniği, Scamper Tekniği
Kazanım	
OKUMA	
Akıcı Okuma	
T.6.3.1. Noktalama işaretlerine dikkat ederek sesli ve sessiz okur.	
Söz Varlığı	
T.6.3.5. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.	
a) Öğrencilerin tahmin ettikleri kelime ve kelime gruplarını öğrenmek için sözlük, atasözleri ve deyimler sözlüğü vb. araçları kullanmaları sağlanır.	
b) Öğrencinin öğrendiği kelime ve kelime gruplarından sözlük oluşturması teşvik edilir.	
T.6.3.8. İsim ve sıfatların metnin anlamına olan katkısını açıklar.	
T.6.3.12. Zamirlerin metnin anlamına olan katkısını açıklar.	
Anlama	
T.6.3.17. Metinle ilgili soruları cevaplar.	
Metin içi ve metin dışı anlam ilişkileri kurulur.	
T.6.3.19. Metnin konusunu belirler.	
T.6.3.24. Metnin içeriğini yorumlar.	
a) Yazarın olaylara bakış açısının tespit edilmesi sağlanır.	
b) Metindeki özne ve nesnel yaklaşımların tespit edilmesi sağlanır.	
c) Metindeki örnek ve ayrıntılara atıf yapılması sağlanır.	
T.6.3.35. Grafik, tablo ve çizelgeyle sunulan bilgileri yorumlar.	
KONUŞMA	
T.6.2.2. Hazırlıksız konuşma yapar.	
T.6.2.3. Konuşma stratejilerini uygular.	
Serbest, güdümlü, yaratıcı, hafızada tutma tekniği ve kelime kavram havuzundan seçerek konuşma gibi yöntem ve tekniklerin kullanılması sağlanır.	
T.6.2.4. Konuşmalarında beden dilini etkili bir şekilde kullanır.	
T.6.2.5. Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.	
YAZMA	
T.6.4.4. Yazma stratejilerini uygular.	
Güdümlü, serbest, kontrollü, tahminde bulunma, metin tamamlama, bir metni kendi kelimeleri ile yeniden oluşturma, boşluk doldurma, grup olarak yazma gibi yöntem ve tekniklerin kullanılması sağlanır.	
T.6.4.8. Yazdıklarının içeriğine uygun başlık belirler.	

Resim 1. Kraliçeyi Kurtarmak adlı kitabın scamper tekniğiyle tahlili

Resim 2. Kraliçeyi Kurtarmak adlı kitabın scamper tekniğiyle tahlilinin akıllı tahta notları

Resim 3. Kraliçeyi Kurtarmak adlı kitabın istasyon tekniğiyle özeti

Kitap 2: Umacı, Hanzade Servi

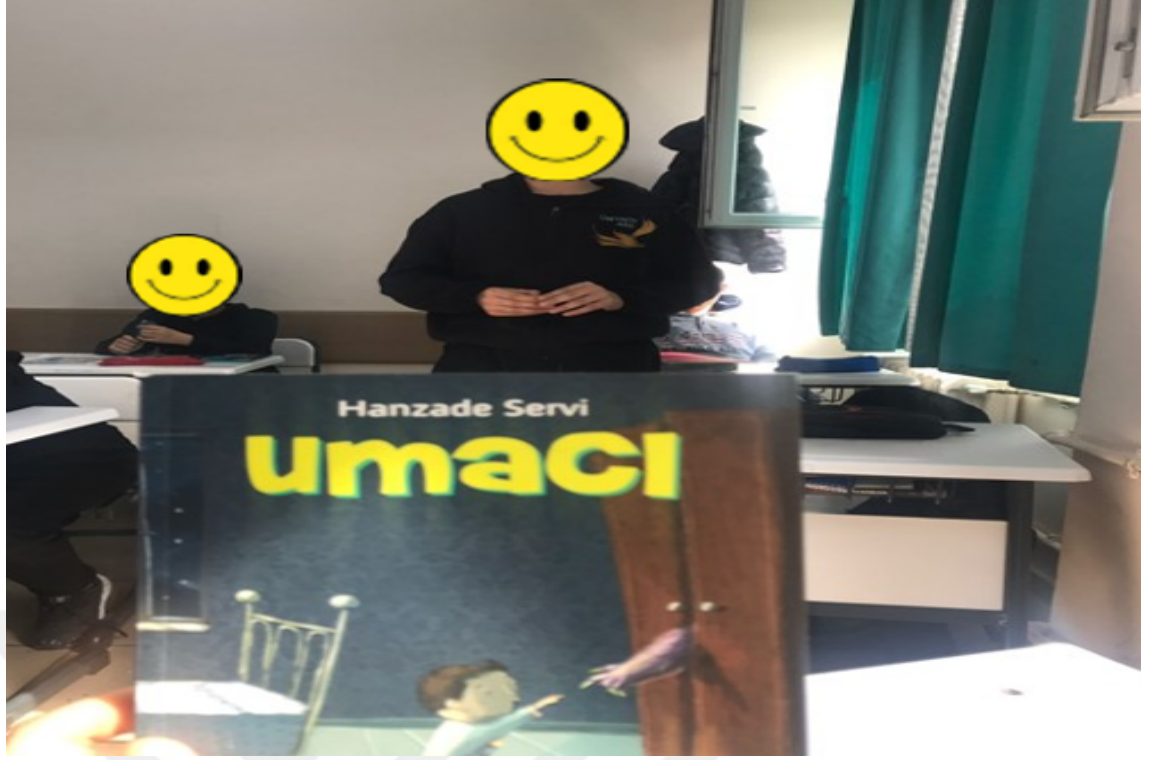
Hanzade Servi'nin Umacı adlı eseri ikinci kitap olarak okutulmuştur. Bu kitabı öğrenciler 31.03.2023 tarihinden itibaren okunmaya başlanmıştır. 07.04.2023 tarihinde ise öğrencilerle birlikte kitapla ilgili etkinlikler yapılmıştır.

Kitapta anlatılanlara kısaca değinmek gerekirse; baş karakter Topaç, sekiz yaşında bir ilkokul öğrencisidir. Topaç, bir gece odasındaiken dolabının içinden umacı çıkınca çok korkar ve ne yapacağını şaşırır. Fakat Topaç, Umacı Gırrgor'u tanıyınca çok iyi bir dostluk kurarlar.

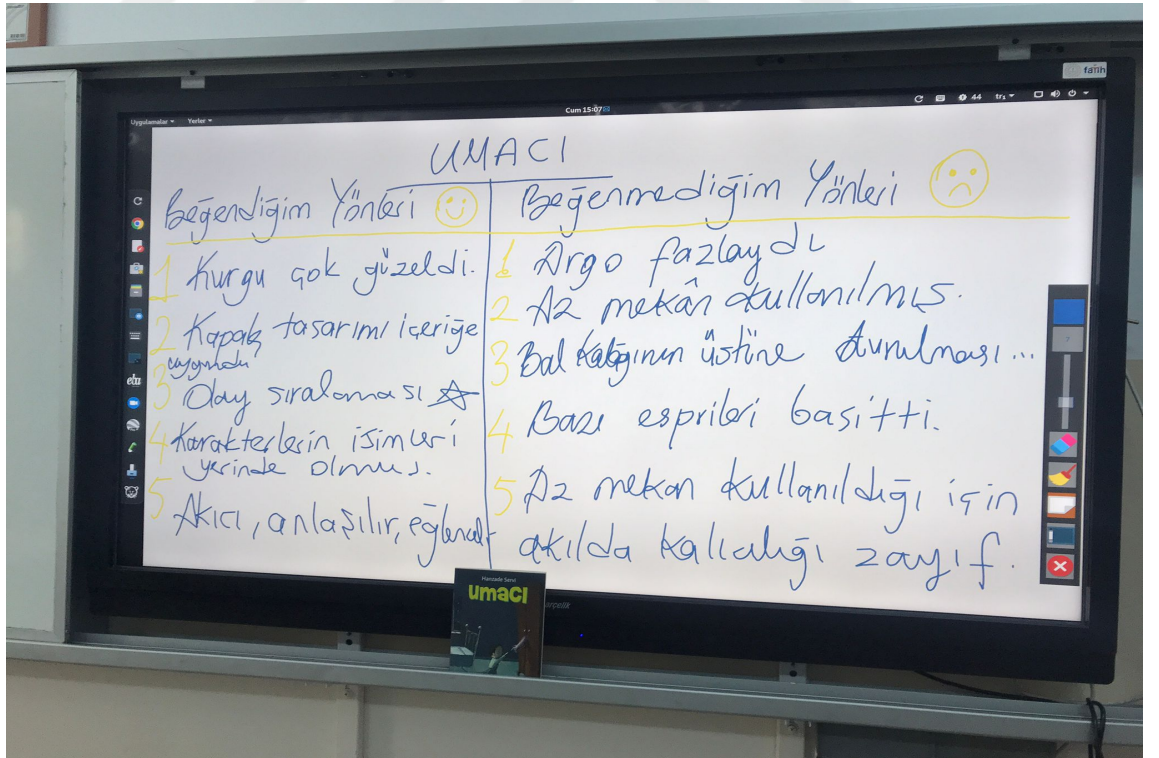
Öncelikle kitabın özeti öğrenciler tarafından sınıfta istasyon tekniğiyle verilmiştir. Bu kitapla ilgili beğendikleri ve beğenmedikleri yönler hakkında konuşularak kitabın eleştirisi yapılmıştır. Ardından öğrencilerden daha önce istenen “Siz olsaydınız Umacı kitabına nasıl bir kapak tasarlardınız?” ödevi için öğrencilerin hazırladıkları kitap kapağı tasarımları sınıf panosunda sergilenmiştir.

Tablo 2. Umacı isimli kitabın ders planı uygulama tablosu

Ders	Türkçe
Sınıf	6. Sınıf
Kitap Adı	Umacı
Yaklaşık Süre	1 Hafta
Tema	Okuma Kültürü
Ders Saati	40 dakika
Kullanılan Teknik	İstasyon tekniği, Kapak tasarlama, Yazar buluşması ve imza günü
Kazanım	
OKUMA	
Akıcı Okuma	
T.6.3.1. Noktalama işaretlerine dikkat ederek sesli ve sessiz okur.	
Söz Varlığı	
T.6.3.5. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.	
<i>a) Öğrencilerin tahmin ettikleri kelime ve kelime gruplarını öğrenmek için sözlük, atasözleri ve deyimler sözlüğü vb. araçları kullanmaları sağlanır.</i>	
<i>b) Öğrencinin öğrendiği kelime ve kelime gruplarından sözlük oluşturması teşvik edilir.</i>	
T.6.3.8. İsim ve sıfatların metnin anlamına olan katkısını açıklar.	
T.6.3.12. Zamirlerin metnin anlamına olan katkısını açıklar.	
Anlama	
T.6.3.17. Metinle ilgili soruları cevaplar.	
<i>Metin içi ve metin dışı anlam ilişkileri kurulur.</i>	
T.6.3.19. Metnin konusunu belirler.	
T.6.3.24. Metnin içeriğini yorumlar.	
<i>a) Yazarın olaylara bakış açısının tespit edilmesi sağlanır.</i>	
<i>b) Metindeki öznel ve nesnel yaklaşımların tespit edilmesi sağlanır.</i>	
<i>c) Metindeki örnek ve ayrıntılara atıf yapılması sağlanır.</i>	
T.6.3.35. Grafik, tablo ve çizelgeyle sunulan bilgileri yorumlar.	
KONUŞMA	
T.6.2.2. Hazırlıksız konuşma yapar.	
T.6.2.3. Konuşma stratejilerini uygular.	
<i>Serbest, güdümlü, yaratıcı, hafızada tutma tekniği ve kelime kavram havuzundan seçerek konuşma gibi yöntem ve tekniklerin kullanılması sağlanır.</i>	
T.6.2.4. Konuşmalarında beden dilini etkili bir şekilde kullanır.	
T.6.2.5. Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.	
YAZMA	
T.6.4.4. Yazma stratejilerini uygular.	
<i>Güdümlü, serbest, kontrollü, tahminde bulunma, metin tamamlama, bir metni kendi kelimeleri ile yeniden oluşturma, boşluk doldurma, grup olarak yazma gibi yöntem ve tekniklerin kullanılması sağlanır.</i>	
T.6.4.8. Yazdıklarının içeriğine uygun başlık belirler.	

Resim 4. Umacı adlı kitabın istasyon tekniğiyle özet anlatımı

Resim 5. Umacı' nın öğrenciler tarafından eleştirisi

Resim 7. Umacı'nın yazarı Hanzade Servi ile okulumuzda düzenlenen imza günü görüntüleri

Resim 8. Umacı'nın yazarı Hanzade Servi ile okulumuzda düzenlenen imza günü görüntüleri

Resim 9. Umacı'nın yazarı Hanzade Servi ile okulumuzda düzenlenen imza günü görüntüleri

Kitap 3: Pinokyo, Carlo Collodi

Öğrenciler, Umacı kitabını bitirdikten sonra Carlo Collodi'nin Pinokyo adlı eserini okumaya başlamışlardır. Pinokyo, 07.04.2023 tarihinden itibaren okunmaya başlanmış 13.04.2023 tarihinde ise kitabın tahlili yapılmıştır.

Dünya çocuk klasikleri arasında yer alan “Pinokyo” isimli eser, yalnız yaşayan yaşlı marangoz Gepetto Usta' nın, büyülü bir kütükten Pinokyo isimli bir kukla yapmasıyla başlar. Gepetto Usta, Pinokyo' yu kendi çocuğu gibi sevmiş ve onu okula göndermiştir. Pinokyo, yalan söylediğinde burnu uzayan yaramaz bir çocuktur. Gerçek bir çocuk olmak isteyen ve türlü yaramazlıklar yapan Pinokyo, kendini güç durumlara sokmaktadır. Zor durumda kalan Pinokyo'nun yardımına ise mavi peri yetişmektedir. Pinokyo bir gün köpek balığı tarafından yutulur ve balığın karnında babasıyla karşılaşır. Pinokyo balığın karnını gıdıklayarak babasını ve kendini balıktan kurtarır. Bundan sonra Mavi Peri, uslu ve iyi kalpli bir çocuk olan Pinokyo'nun, gerçek bir çocuk olma hayalini gerçekleştirilir.

İlk önce sınıfta öğrenciler tarafından istasyon tekniğiyle kitabın özeti anlatılmıştır. İstasyon tekniği; takım çalışması, yarım bırakılan işi devam ettirebilme ve sonunda o işi tamamlama, öğrencinin bilgilerini ve duygularını diğer sınıf arkadaşları ile paylaşabilme

gibi yetiler kazandırmada katkısı olduğu düşünülmektedir. İstasyon tekniği, öğrencinin kurallara uygun hareket edebilmesi, iletişim becerilerini daha etkili hale getirebilmesi, sınıftaki çekingen öğrencilerin eğitim sürecine aktif olarak katılabilmesi gibi birçok fayda sunmaktadır (Batdı ve Atik, 2020: 62).

İstasyon tekniğiyle özet çıkarmanın ardından öğrencilere kitapla ilgili sorular sorularak kitapla ilgili düşünce ve eleştirilerinin ortaya konması sağlanmıştır. Ayrıca gönüllü öğrenciler, kitap karakterlerinden olan Pinokyo'nun resmini tahtaya çizerek sanatsal yönlerini ortaya koymaya çalışmışlardır.

Tablo 3. Pinokyo isimli kitabın ders planı uygulama tablosu

Ders	Türkçe
Sınıf	6. Sınıf
Kitap Adı	Pinokyo
Yaklaşık Süre	1 Hafta
Tema	Bilim ve Teknoloji
Ders Saati	40 dakika
Kullanılan Teknik	İstasyon tekniği, Kitaptan karakter resimleme
Kazanım	
OKUMA	
Akıcı Okuma	
T.6.3.1. Noktalama işaretlerine dikkat ederek sesli ve sessiz okur.	
T.6.3.3. Farklı yazı karakterleri ile yazılmış yazıları okur.	
Söz Varlığı	
T.6.3.5. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.	
<i>a) Öğrencilerin tahmin ettikleri kelime ve kelime gruplarını öğrenmek için sözlük, atasözleri ve deyimler sözlüğü vb. araçları kullanmaları sağlanır.</i>	
<i>b) Öğrencinin öğrendiği kelime ve kelime gruplarından sözlük oluşturmaya teşvik edilir.</i>	
T.6.3.8. İsim ve sıfatların metnin anlamına olan katkısını açıklar.	
T.6.3.10. Edat, bağlaç ve ünlemlerin metnin anlamına olan katkısını açıklar.	
T.6.3.12. Zamirlerin metnin anlamına olan katkısını açıklar.	
Anlama	
T.6.3.17. Metinle ilgili soruları cevaplar.	
<i>Metin içi ve metin dışı anlam ilişkileri kurulur.</i>	
T.6.3.18. Metinle ilgili soruları sorar.	
T.6.3.25. Metinler arasında karşılaştırma yapar.	
<i>Metinlerin tema, konu, olay örgüsü ve karakterler açısından karşılaştırılması sağlanır.</i>	
T.6.3.29. Okudukları ile ilgili çıkarımlarda bulunur.	
<i>Neden-sonuç, amaç-sonuç, koşul, karşılaştırma, benzetme, örneklendirme, duygu belirten ifadeler, abartma üzerinde durulur.</i>	
T.6.3.30. Görsellerle ilgili soruları cevaplar.	

-
- a) Öğrencilerin haber fotoğrafları ve karikatürleri yorumlayarak görüşlerini bildirmeleri sağlanır.
b) Haberi/bilgiyi görsel yorumcuların nasıl ilettiklerinin sorgulanması sağlanır.

KONUŞMA T.6.2.1. Hazırlıklı konuşma yapar.

Öğrencilerin verilen bir konu hakkında görsellerle destekleyerek kısa sunum hazırlamaları ve prova yapmaları sağlanır.

T.6.2.2. Hazırlıksız konuşma yapar.

YAZMA T.6.4.2. Bilgilendirici metin yazar.

a) Öğrencilerin konu ve ana fikri belirlemeleri, buna göre giriş, gelişme, sonuç bölümlerinde yazacaklarının

taslağını oluşturmaları ve ilk paragrafta amaçlarını ifade etmeleri

b) Öğrenciler yazılarında günlük hayattan örnekler vermeleri için teşvik edilir.

T.6.4.11. Yazdıklarını paylaşır.

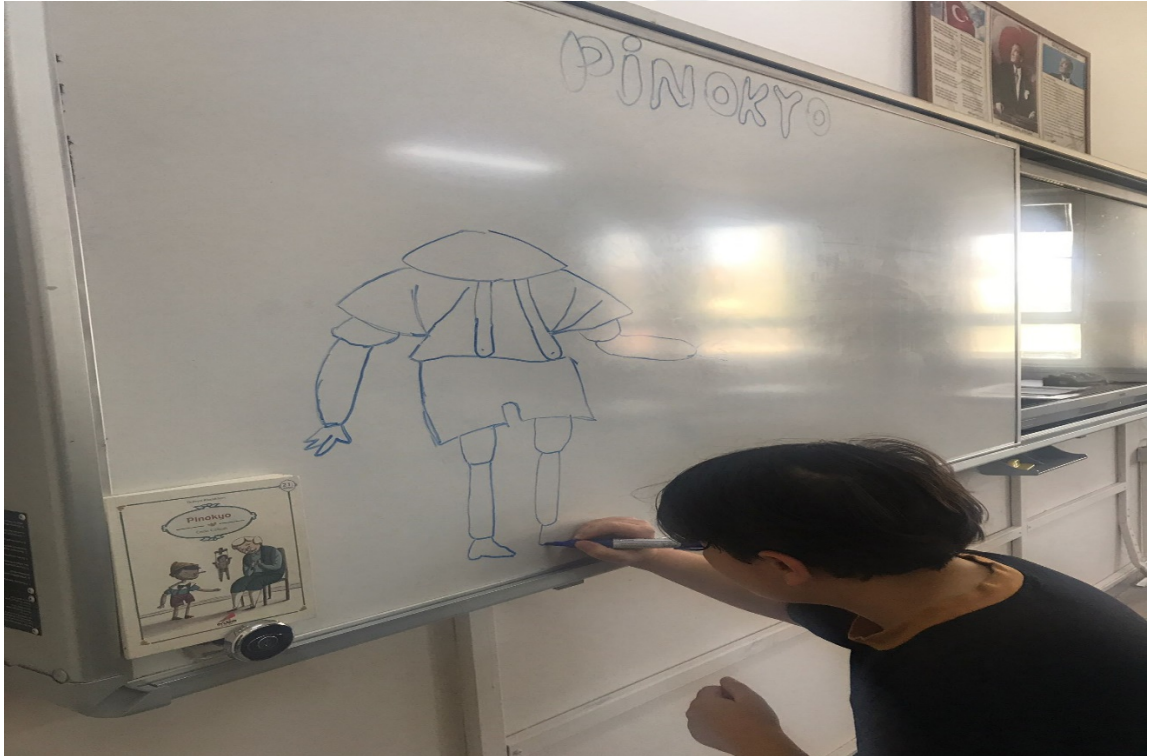
T.6.4.14. Kısa metinler yazar.

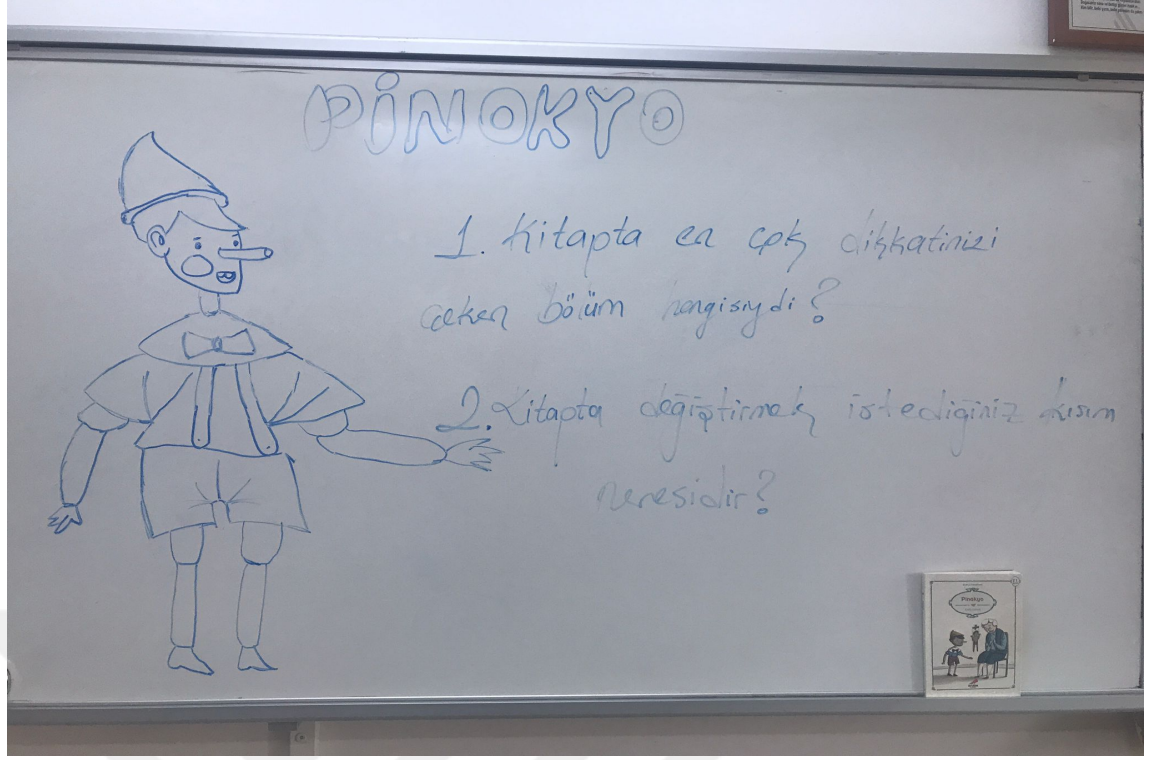
Resim 10. Pinokyo'nun istasyon tekniğiyle özet anlatımı

Resim 11. Öğrenciler tarafından Pinokyo karakterinin çizimi

Resim 12. Öğrenciler tarafından Pinokyo karakterinin çizimi

Resim 13. Öğrenciler tarafından Pinokyo karakterinin çizimi

Kitap 4: Harry Potter- Felsefe Taşı, J. K. Rowling

Harry Potter Felsefe Taşı isimli kitap 13.04.2023 tarihinde okunmaya başlanmış, 24.04.2023 tarihinde sınıfta kitap tahlili yapılmıştır. Eserin uzun olması ve 17.04.2023 ara tatilinin de araya girmesi sebebiyle okumalar yaklaşık on günlük bir sürece yayılarak kitap tahlil ve etkinlikleri 24.04.2023'te yapılmıştır.

Harry Potter, küçük yaşta annesini ve babasını kaybetmiştir. Potter'ı eniştesi ve teyzesi büyütmüştür. Onların yanında oldukça mutsuz bir çocukluk dönemi geçiren Harry Potter, 11 yaşına basınca annesi ve babasının da mezun olduğu Hogwarts Büyücülük Okuluna gitmek istemektedir. Fakat büyücüler ve büyüü utanç sebebi olarak gören eniştesi ve teyzesi Harry' nin büyücülük okuluna gitmesini istemez. Bir gün büyücülük okulundan bir mektup gelir. Fakat eniştesi ve teyzesi bu mektubu Harry'den saklar. Bazı fantastik olaylar sonucu Harry, mektuptan haberdar olur. Sonunda Harry, Hogwarts Büyücülük Okuluna gitmeye karar verir. Harry, yeni okulunda yeni arkadaşlarıyla eğlenceli ve macera dolu bir eğitime başlar.

Öncelikle istasyon tekniği kullanılarak kitabın özeti sınıf tarafından sunulmuştur. Filmi olan bu eser, anlatıldıktan sonra sınıfta akıllı tahta üzerinden Harry Potter Felsefe Taşı

filmi izlenmiştir. Okudukları kitabın filmini izleyerek keyifli vakit geçiren öğrenciler sonraki derste eser ve film arasındaki farklılıkları, film ve kitapta beğendikleri ve beğenmedikleri yönleri paylaşarak hem kitap hem de film eleştirileri yapmışlardır.

Tablo 4. Harry Potter ve Felsefe Taşı isimli kitabın ders planı uygulama tablosu

Ders	Türkçe
Sınıf	6. Sınıf
Kitap Adı	Harry Potter ve Felsefe Taşı
Yaklaşık Süre	2 Hafta
Tema	Bilim ve Teknoloji
Ders Saati	40 dakika
Kullanılan Teknik	İstasyon tekniği, Eserin filmini izleme
Kazanım	
OKUMA	
Akıcı Okuma	
T.6.3.1. Noktalama işaretlerine dikkat ederek sesli ve sessiz okur.	
T.6.3.3. Farklı yazı karakterleri ile yazılmış yazıları okur.	
Söz Varlığı	
T.6.3.5. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.	
a) Öğrencilerin tahmin ettikleri kelime ve kelime gruplarını öğrenmek için sözlük, atasözleri ve deyimler sözlüğü vb. araçları kullanmaları sağlanır.	
b) Öğrencinin öğrendiği kelime ve kelime gruplarından sözlük oluşturması teşvik edilir.	
T.6.3.8. İsim ve sıfatların metnin anlamına olan katkısını açıklar.	
T.6.3.10. Edat, bağlaç ve ünlemlerin metnin anlamına olan katkısını açıklar.	
T.6.3.12. Zamirlerin metnin anlamına olan katkısını açıklar.	
Anlama	
T.6.3.17. Metinle ilgili soruları cevaplar.	
Metin içi ve metin dışı anlam ilişkileri kurulur.	
T.6.3.18. Metinle ilgili sorular sorar.	
T.6.3.25. Metinler arasında karşılaştırma yapar.	
Metinlerin tema, konu, olay örgüsü ve karakterler açısından karşılaştırılması sağlanır.	
T.6.3.29. Okudukları ile ilgili çıkarımlarda bulunur.	
Neden-sonuç, amaç-sonuç, koşul, karşılaştırma, benzetme, örneklendirme, duygu belirten ifadeler, abartma üzerinde durulur.	
T.6.3.30. Görsellerle ilgili soruları cevaplar.	
a) Öğrencilerin haber fotoğrafları ve karikatürleri yorumlayarak görüşlerini bildirmeleri sağlanır.	
b) Haberi/bilgiyi görsel yorumcuların nasıl ilettiklerinin sorgulanması sağlanır.	
KONUŞMA	
T.6.2.1. Hazırlıklı konuşma yapar.	
Öğrencilerin verilen bir konu hakkında görsellerle destekleyerek kısa sunum hazırlamaları ve prova yapmaları sağlanır.	
T.6.2.2. Hazırlıksız konuşma yapar.	
YAZMA	
T.6.4.2. Bilgilendirici metin yazar.	
a) Öğrencilerin konu ve ana fikri belirlemeleri, buna göre giriş, gelişme, sonuç bölümlerinde yazacaklarının	

taslağını oluşturmaları ve ilk paragrafta amaçlarını ifade etmeleri
b) Öğrenciler yazılarında günlük hayattan örnekler vermeleri için teşvik edilir.
T.6.4.11. Yazdıklarını paylaşır.
T.6.4.14. Kısa metinler yazar.

***Resim 14.** Harry Potter Felsefe Taşı eserin film seyri*

Resim 15. Harry Potter Felsefe Taşı eserin film seyri

Kitap 5: Malamender- Thomas Taylor

24.04.2023 tarihinde Harry Potter, Felsefe Taşı kitabının etkinlikleri yapıldıktan sonra Malamender'in okumaları başlamıştır. 28.04.2023 tarihinde okumalar bitmiş ve kitap etkinlikleri yapılmıştır.

Thomas Taylor'un bir serinin başlangıcı olan Malamender adlı fantastik çocuk kitabından kısa bir özetle bahsedelim: Kış aylarında Tuhaf Deniz Kasabası çok sakin bir yerdir. Özellikle karanlık çöküp sis yayıldığında ortalıkta hiç kimseler olmaz. Sanki bu korkunç sis, insanların dışarıya çıkmasını engeller. Herbert Limon, Büyük Nautilus Oteli'nde görevli, kayıp eşya sorumlusudur. Kaybolan eşyaların sahibini bulmanın ne kadar zor bir iş olduğunu bilen Herbert Limon, kaybolanın bir kız çocuğunun ailesi olunca daha çok zorlanacağını farkındadır. Parma Violet 'in ailesi on iki yıl önce kaybolmuştur. Parma Violet, ailesini bulmak için Herbert Limon'dan yardım ister. Violet ve Herbert, Violet 'in ailesini aramaya başladığında olayların bir efsane olduğu düşünülen Malamender'e dayandığını fark ederler. Böylece bu iki kahraman bir anda kendilerini esrarengiz olayların içinde bulur.

Yaklaşık bir hafta süren okumalardan sonra Malamender eseri, öncelikle istasyon tekniğiyle özet yapılarak kısa bir hatırlatma sağlanmıştır. Ardından kitap okuma çemberi yöntemiyle incelenmiştir.

Okuma çemberi uygulaması öğrencilere okuma düzeni, okuduğunu anlamlandırıp analiz edebilme becerisi, kendini sözel olarak ifade edebilme ve sosyal iletişim kurabilme gibi pek çok kabiliyeti aynı anda kazandırılabilir (Tavşanlı ve Ulaş, 2023: 144). Bu gibi kazanımlar öğrencilere sosyal ve bireysel hayatlarında birçok kolaylık sağlamaktadır. Ayrıca kitap analizi yapılırken okuma çemberinin yanında Scamper tekniği de uygulanmıştır.

Tablo 5. Malamender isimli kitabın ders planı uygulama tablosu

Ders	Türkçe
Sınıf	6. Sınıf
Kitap Adı	Malamender
Yaklaşık Süre	1 Hafta
Tema	Bilim ve Teknoloji
Ders Saati	80 dakika
Kullanılan Teknik	İstasyon tekniği, Okuma çemberi, Scamper tekniği
Kazanım	
OKUMA / Akıcı Okuma	
T.6.3.1. Noktalama işaretlerine dikkat ederek sesli ve sessiz okur.	
Söz Varlığı	
T.6.3.5. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.	
a) Öğrencilerin tahmin ettikleri kelime ve kelime gruplarını öğrenmek için sözlük, atasözleri ve deyimler sözlüğü vb. araçları kullanmaları sağlanır.	
b) Öğrencinin öğrendiği kelime ve kelime gruplarından sözlük oluşturması teşvik edilir.	
T.6.3.10. Edat, bağlaç ve ünlemlerin metnin anlamına olan katkısını açıklar.	
Anlama	
T.6.3.17. Metinle ilgili soruları cevaplar.	
Metin içi ve metin dışı anlam ilişkileri kurulur.	
T.6.3.24. Metnin içeriğini yorumlar.	
a) Yazarın olaylara bakış açısının tespit edilmesi sağlanır.	
b) Metindeki öznel ve nesnel yaklaşımların tespit edilmesi sağlanır.	
c) Metindeki örnek ve ayrıntılara atıf yapılması sağlanır.	
T.6.3.29. Okudukları ile ilgili çıkarımlarda bulunur.	
T.6.3.30. Görsellerle ilgili soruları cevaplar.	
a) Öğrencilerin haber fotoğrafları ve karikatürleri yorumlayarak görüşlerini bildirmeleri sağlanır.	
b) Haberi/bilgiyi görsel yorumcuların nasıl ilettiklerinin sorgulanması sağlanır.	

T.6.3.32. Medya metinlerini değerlendirir.

İnternet, sinema ve televizyonun verdiği iletileri değerlendirmeleri sağlanır.

KONUŞMA T.6.2.1. Hazırlıklı konuşma yapar.

Öğrencilerin verilen bir konu hakkında görsellerle destekleyerek kısa sunum hazırlamaları ve prova yapmaları sağlanır.

T.6.2.3. Konuşma stratejilerini uygular.

Serbest, güdümlü, yaratıcı, hafızada tutma tekniği ve kelime kavram havuzundan seçerek konuşma gibi yöntem ve tekniklerin kullanılması sağlanır.

YAZMA T.6.4.3. Hikâye edici metin yazar.

a) Öğrencilerin zaman, mekân, şahıs ve olay unsurlarını belirlemeleri, hikâyenin serim, düğüm ve çözüm bölümlerinde anlatacaklarının taslağını oluşturmaları sağlanır.

b) Öğrenciler yazım kılavuzundan yararlanmaları ve yeni öğrendiği kelimeleri kullanmaları için teşvik edilir.

T.6.4.12. Yazdıklarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır.

Resim 16. *Malamender' in istasyon tekniğiyle özet anlatımı*

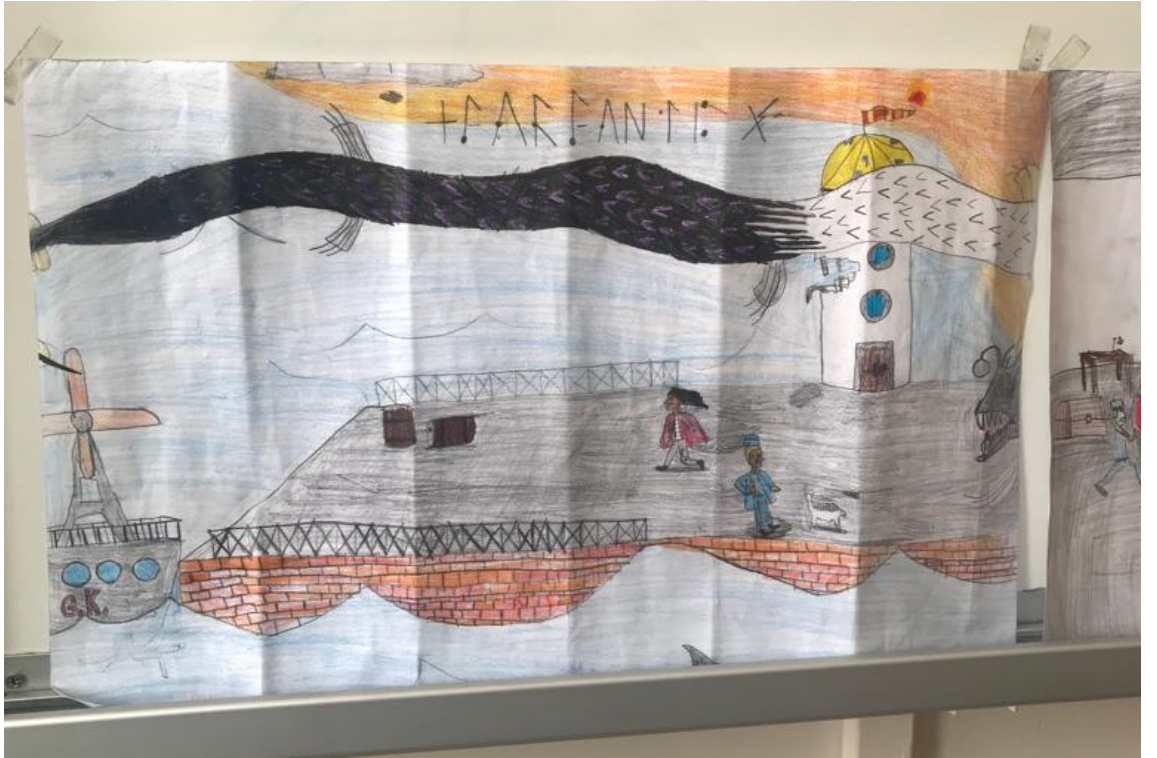
Resim 17. Malamender' in istasyon tekniğiyle özet anlatımı

Resim 18. Okuma çemberi tekniğinde karakter ustası görevlileri

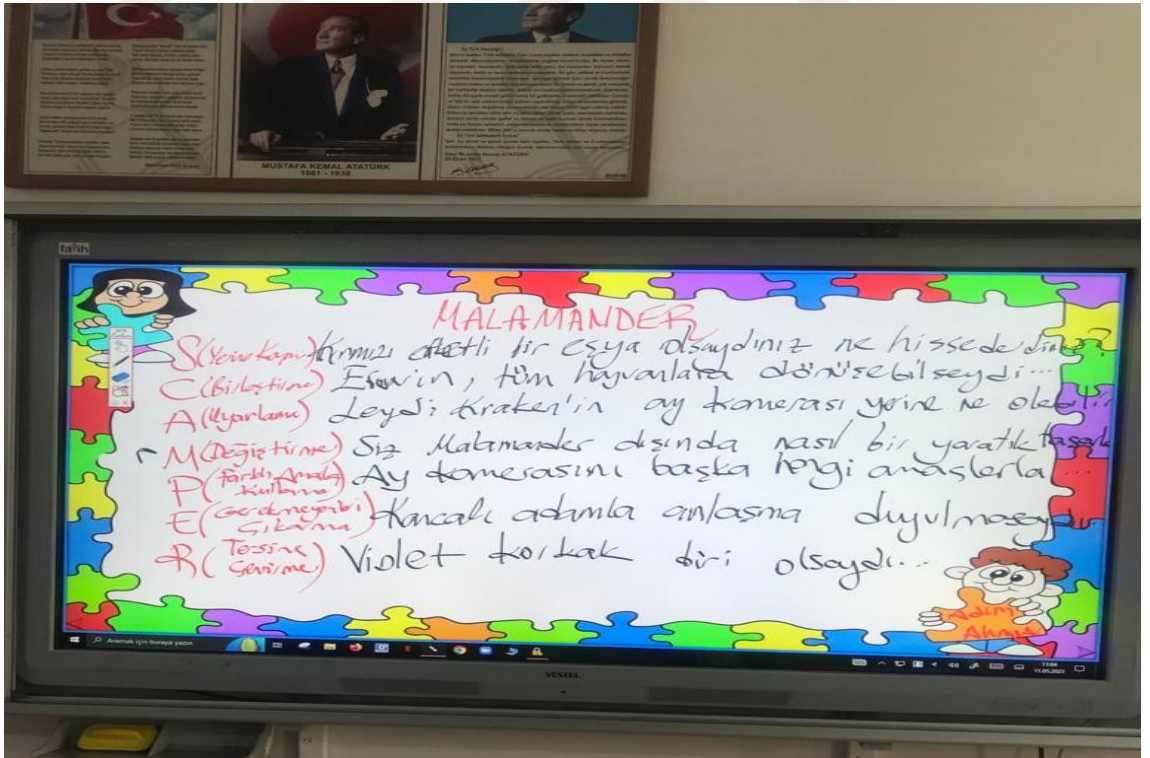
Resim 19. Okuma çemberi tekniğinde karakter ustası görevlileri

Resim 20. Okuma çemberi tekniğinde görevli sanatçı öğrencinin eseri

Resim 21. Okuma çemberi tekniğinde görevli sanatçı öğrencinin eseri

Resim 22. Malamander'in scamper tekniğiyle çözümlemesi

Kitap 6: Gargantis- Thomas Taylor

28.04.2023 tarihinde Malamender kitabının etkinlikleri bitirildikten sonra bu tarih itibarıyla yine Thomas Taylor'a ait Gargantis adlı eser okunmaya başlandı. Eser okuması 05.05.2023 tarihinde bitirilmiş ve eser etkinlikleri daha önceden bildirilen bu tarihte gerçekleşmiştir.

Malamender adlı kitapla başlayan serinin ikinci kitabı Gargantis'tir. Gargantis'in içeriğine kısaca değinelim: Az sonra çıkacak fırtınanın habercisi olan bulutlar, Tuhaf Deniz Kasabası'nın üzerinde dolaşıyor. Balıkçılar arasında yaygın olan bir efsaneye göre buna sebep olan efsanevi bir deniz canavarıdır. Efsaneler ise tekrar hayat bulmak için can atarlar. İşte birisi bu korkutucu sahil kasabasının altında bulunan sulu mağaralarda uyuyan antik Gargantis'i uyandırıyor. Anlaşılan o ki Gargantis'in bir amacı var. Gargantis'in yaşadığı sualtı mağaralarından bir hazine çalınmış. Kim bilir belki de bu hazine kayıp eşya sorumlusu Herbert Limon' un yanındadır. Herbert ve çok sevdiği arkadaşı Violet, Gargantis'in amacını ve hazinesini kimin çaldığını bulmak için var güçleriyle çalışacaktır. Ama bu hırsız gizemli kasabadaki yoldan geçen herhangi biri olabilir. İki kafadarın Tuhaf Deniz Kasabasında başlayan maceraları böylece başlıyor.

İlk olarak eser içeriği, istasyon tekniğiyle öğrenciler tarafında özet olarak sunulmuştur. Öğrenciler tarafından çok sevilen okuma çemberi yöntemi bu eserde de uygulanmıştır. Önceden görevleri bölüm uzmanı, sorgulayıcı, sözcük avcısı, karakter ustası, araştırmacı, sahne düzenleyici, bağ kurucu, özetleyici, sanatçı, karakter çözümleyici olarak dağıtılmış olan öğrenciler çalışmalarını sınıf ortamında sunmuştur. Ardından elde edilen eserler yine öğrencilerin hazırlıklarıyla sınıf duvarında sergilenmiştir. Okuma çemberi yöntemi, özellikle okuduğunu anlama, kendini ifade etme, sosyal etkileşim, sözel dil, okuma alışkanlığı gibi becerileri kazandırmak amacıyla kullanılan etkin bir yöntemdir (Pilav ve Balantekin, 2017: 151). Okuma çemberi yöntemi çeşitli şekillerde uygulanmakla birlikte bu araştırmada uygulanan hali ile on görevli bir okuma yöntemidir:

a. BÖLÜM UZMANI: Bu gruptaki öğrenci veya öğrenciler kitaptaki dikkat çekici, şaşırtıcı, önemli bir bölümü veya cümleyi seçerek beğendiği ya da beğenmediği taraflarını arkadaşlarıyla paylaşmıştır.

b. SORGULAYICI: Öğrenci, kitabı okurken kendince önemli olan kısımlar hakkında en az üç, en fazla on olmak üzere sorular hazırlamıştır. Hazırladığı sorular, bilgi ölçmekten ziyade yoruma dayalı sorular olmuştur.

c. SÖZCÜK AVCISI: Öğrenci, kitabı okurken anlamını bilmediği sözcük ve sözcük gruplarını not almıştır. Ayrıca anlamını öğrendiği sözcüğün yer aldığı cümleyi ve sözcüğün bulunduğu sayfa numarasını not almıştır.

d. KARAKTER USTASI: Öğrenci, kitabı okurken beğendiği karakteri kıyafet, aksesuar vb. kullanarak canlandırmıştır. Okuma çemberinin yapıldığı gün öğrenci, karakteri yansıtacak konuşmalarla kitaptan bir bölümü sergilemiştir.

e. ARAŞTIRMACI: Görevli öğrenci, Gargantis yazarı Thomas Taylor hakkında araştırma yaparak arkadaşlarına bilgi vermiştir.

f. SAHNE DÜZENLEYİCİ: Görevli öğrenciler kitapta geçen mekanlar hakkında bilgi vermiştir.

g. BAĞ KURUCU: Öğrenci kitapta geçen durum veya olaylarla gerçek dünya arasında bağ kurmuştur. Bu bağı kurarken kendi tecrübelerini ya da başkalarının yaşadığı hayat deneyimlerini düşünerek bağlar kurması beklenmiştir.

ğ. ÖZETLEYİCİ: Görevli öğrenciler okudukları kitabı bir sayfayı geçmeyecek şekilde kendi cümleleriyle özetleyerek yazmıştır. Öğrenci, özetleyip yazdığı cümleleri okuduktan sonra sınıftaki sergi duvarında sergilemiştir.

h. SANATÇI: Görevli öğrenciler kitapta geçen beğendiği bir bölümün resmini kitaptaki resimlerden veya kendi hayal gücünden faydalanarak resmetmiştir. Resimler sergi duvarında sergilenmiştir.

ı. KARAKTER ÇÖZÜMLEYİCİ: Görevli öğrenci, kitaptaki karakterler hakkında bilgi toplamıştır. Karakterin neleri sevip sevmediği, ne ile meşgul olduğu gibi karaktere özgü özellikleri belirleyip yazmıştır. Ayrıca öğrenci; kendi ailesi, arkadaşları ya da çevresindeki kişilerle kitap karakterleri arasındaki benzeşik yönleri bulmuştur.

Okuma çemberi gibi tekniklerle çocukların sanatsal yönlerini geliştirecek faaliyetler okumaya karşı olumlu tutum geliştirmek için kullanılacak bir başka yöntemdir. Bu yöntem sayesinde şiir yazar, kitap kapağı tasarımı yapan, kitaptan bölümler resimleyen ya da karakterleri kostümleriyle canlandıran, kitaptaki karakterlere şarkı besteleyen öğrenciler bir ürün ortaya çıkarmanın hazzını ve sanatla ruhunu doyurmanın mutluluğunu yaşama imkânına sahip olabilirler.

Tablo 6. Gargantis isimli kitabın ders planı uygulama tablosu

Ders	Türkçe
Sınıf	6. Sınıf
Kitap Adı	Gargantis
Yaklaşık Süre	1 Hafta
Tema	Bilim ve Teknoloji
Ders Saati	80 dakika
Kullanılan Teknik	İstasyon tekniği, Okuma çemberi
Kazanım	
OKUMA	
Akıcı Okuma	
T.6.3.1. Noktalama işaretlerine dikkat ederek sesli ve sessiz okur.	
Söz Varlığı	
T.6.3.5. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.	
<i>a) Öğrencilerin tahmin ettikleri kelime ve kelime gruplarını öğrenmek için sözlük, atasözleri ve deyimler sözlüğü vb. araçları kullanmaları sağlanır.</i>	
<i>b) Öğrencinin öğrendiği kelime ve kelime gruplarından sözlük oluşturması teşvik edilir.</i>	
T.6.3.10. Edat, bağlaç ve ünlemlerin metnin anlamına olan katkısını açıklar.	
Anlama	
T.6.3.17. Metinle ilgili soruları cevaplar.	
<i>Metin içi ve metin dışı anlam ilişkileri kurulur.</i>	
T.6.3.23. Metinde ele alınan sorunlara farklı çözümler üretir.	
T.6.3.29. Okudukları ile ilgili çıkarımlarda bulunur.	
T.6.3.31. Metinde önemli noktaların vurgulanış biçimlerini kavrar.	
<i>Altını çizmenin, koyu veya italik yazmanın, renklendirmenin, farklı punto veya font kullanmanın işlevi vurgulanır.</i>	
T.6.3.35. Grafik, tablo ve çizelgeyle sunulan bilgileri yorumlar.	
KONUŞMA	
T.6.2.1. Hazırlıklı konuşma yapar.	
<i>Öğrencilerin verilen bir konu hakkında görsellerle destekleyerek kısa sunum hazırlamaları ve prova yapmaları sağlanır.</i>	
T.6.2.4. Konuşmalarında beden dilini etkili bir şekilde kullanır.	
YAZMA	
T.6.4.3. Hikâye edici metin yazar.	
<i>a) Öğrencilerin zaman, mekân, şahıs ve olay unsurlarını belirlemeleri, hikâyenin serim, düğüm ve çözüm bölümlerinde anlatacaklarının taslağını oluşturmaları sağlanır.</i>	
<i>b) Öğrenciler yazım kılavuzundan yararlanmaları ve yeni öğrendiği kelimeleri kullanmaları için teşvik edilir.</i>	
T.6.4.4. Yazma stratejilerini uygular.	
<i>Güdümlü, serbest, kontrollü, tahminde bulunma, metin tamamlama, bir metni kendi kelimeleri ile yeniden oluşturma, boşluk doldurma, grup olarak yazma gibi yöntem ve tekniklerin kullanılması sağlanır.</i>	
T.6.4.14. Kısa metinler yazar.	
<i>Duyuru, ilan ve reklam metinleri yazdırılır.</i>	

Resim 23. Okuma Çemberi tekniğinde görevli sanatçı öğrencinin Gargantis dijital kapak tasarımı

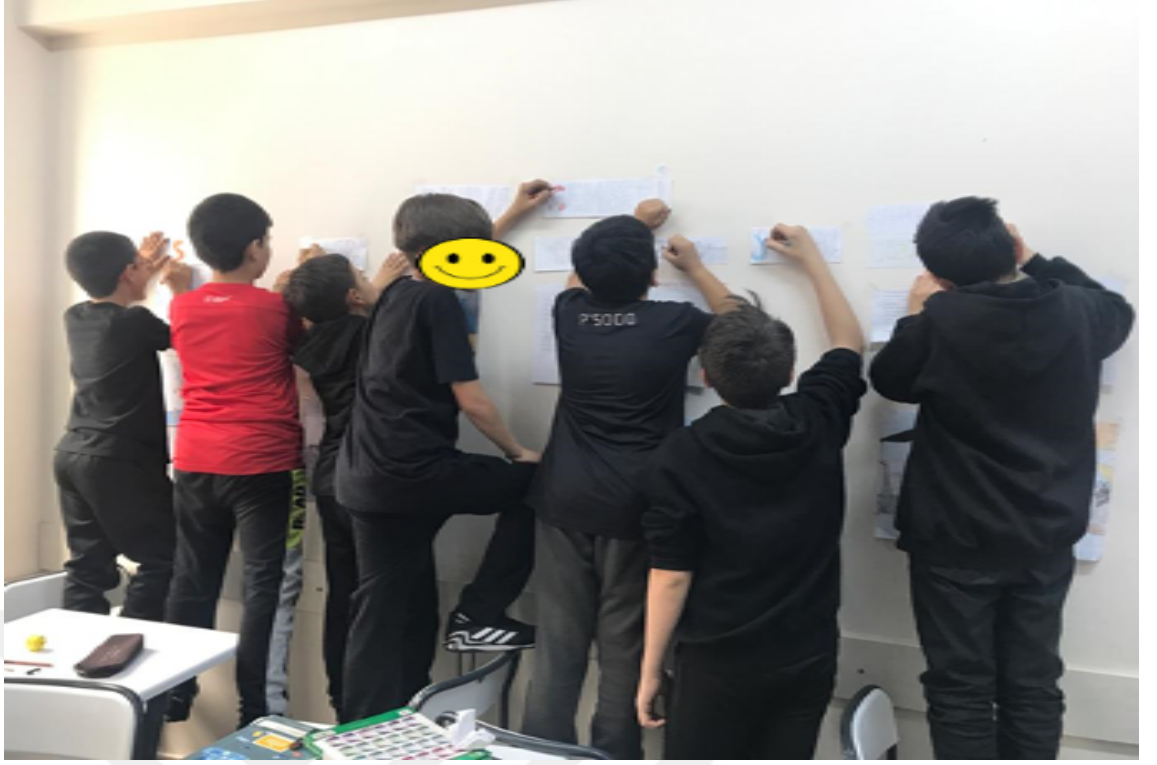
Resim 24. Okuma Çemberi tekniğinde görevli sözcük avcısı, hazırladığı sözcükleri sunarken

Resim 25. Okuma çemberinde görevli karakter çözümleyicisi

Resim 26. Okuma çemberi ürünlerini duvar sergisi yapan öğrenciler

Resim 27. Okuma çemberi ürünlerini duvar sergisi yapan öğrenciler

Resim 28. Okuma çemberi ürünlerini duvar sergisi yapan öğrenciler

Kitap 7: Cim Düğme ve Lokomotifçi Lukas, Michael Ende

Gargantis kitabının tahlilinin yapıldığı 05.05.2023 tarihinden itibaren Cim Düğme ve Lokomotifçi Lukas adlı kitap okunmaya başlanmıştır. 12.05.2023 tarihinde ise kitabın etkinlikleri yapılmıştır.

Cim Düğme ve Lokomotifçi Lukas adlı fantastik eserin içeriğinden kısa bir özet anlatmak gerekirse: Bilge Lukas, düdüğünü öttürmeyi çok seven Emma ve küçük Cim bize arkadaşlığın değerini ve hayata kattığı renkleri, eğlenceli bir şekilde anlatıyor. Lokomotifçi Lukas çok sevdiği lokomotif Emma ile birlikte küçük ve sevimli bir ada ülkesi olan Hasvetya’da yaşarlar. Postacı bir gün Hasvetya’ya şüpheli bir posta getirir. Adaya gelen bu şüpheli postadan küçük Cim çıkmıştır. Küçük Cim, büyüyüp delikanlılık çağına geldiğinde Hasvetya ‘nın yaşamak için yeterince büyük olmadığını fark eder. Bunun üzerine Lukas ve Emma ile birlikte Hasvetya’dan ayrılıp büyük bir maceraya atılırlar.

Öncelikle kitabın özeti öğrenciler tarafından istasyon tekniğiyle sunulmuştur. Ardından, Cim Düğme ve Lokomotifçi Lukas ile ilgili daha çok öğrencilerin hayal kurma, farklı düşünme, orijinal fikirler geliştirmelerini sağlamak amacıyla scamper yöntemi kullanılmıştır. Scamper; eğlenceli, uygulanması kolay, yaratıcı düşünmenin geliştirilmesinde kullanılan bir beyin fırtınası yöntemidir.

Tablo 7. Cim Düğme ve Lokomotifçi Lukas isimli kitabın ders planı uygulama tablosu

Ders	Türkçe
Sınıf	6. Sınıf
Kitap Adı	Cim Düğme ve Lokomotifçi Lukas
Yaklaşık Süre	1 Hafta
Tema	İletişim
Ders Saati	40 dakika
Kullanılan Teknik	İstasyon tekniği, Scamper tekniği

Kazanım

OKUMA

Akıcı Okuma

T.6.3.3. Farklı yazı karakterleri ile yazılmış yazıları okur.

T.6.3.4. Okuma stratejilerini kullanır.

Sesli, sessiz, tahmin ederek, not alarak, soru sorarak, okuma tiyatrosu ve hızlı okuma gibi yöntem ve teknikleri kullanmaları sağlanır.

Söz Varlığı

T.6.3.5. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.

a) Öğrencilerin tahmin ettikleri kelime ve kelime gruplarını öğrenmek için sözlük, atasözleri ve deyimler sözlüğü vb. araçları kullanmaları sağlanır.

b) Öğrencinin öğrendiği kelime ve kelime gruplarından sözlük oluşturmaya teşvik edilir.

T.6.3.6. Deyim ve atasözlerinin metne katkısını belirler.

T.6.3.10. Edat, bağlaç ve ünlemlerin metnin anlamına olan katkısını açıklar.

Anlama

T.6.3.14. Metindeki söz sanatlarını tespit eder.

Konuşturma (intak) ve karşıtlık (tezat) söz sanatları verilir.

T.6.3.17. Metinle ilgili soruları cevaplar.

Metin içi ve metin dışı anlam ilişkileri kurulur.

T.6.3.18. Metinle ilgili soruları sorar.

T.6.3.25. Metinler arasında karşılaştırma yapar.

Metinlerin tema, konu, olay örgüsü ve karakterler açısından karşılaştırılması sağlanır.

T.6.3.27. Şiirin şekil özelliklerini açıklar.

Şiirde kafiye, redif gibi ahenk unsurları üzerinde durulur, bunların türlerine değinilmez.

T.6.3.29. Okudukları ile ilgili çıkarımlarda bulunur.

Neden-sonuç, amaç-sonuç, koşul, karşılaştırma, benzetme, örneklendirme, duygu belirten ifadeler, abartma üzerinde durulur.

T.6.3.30. Görsellerle ilgili soruları cevaplar.

a) Öğrencilerin haber fotoğrafları ve karikatürleri yorumlayarak görüşlerini bildirmeleri sağlanır.

b) Haberi/bilgiyi görsel yorumcuların nasıl ilettiklerinin sorgulanması sağlanır.

KONUŞMA

T.6.2.1. Hazırlıklı konuşma yapar.

Öğrencilerin verilen bir konu hakkında görsellerle destekleyerek kısa sunum hazırlamaları ve prova yapmaları sağlanır.

T.6.2.4. Konuşmalarında beden dilini etkili bir şekilde kullanır.

YAZMA

T.6.4.3. Hikâye edici metin yazar.

a) Öğrencilerin zaman, mekân, şahıs ve olay unsurlarını belirlemeleri, hikâyenin serim, düğüm ve çözüm bölümlerinde anlatacaklarının taslağını oluşturmaları sağlanır.

b) Öğrenciler yazım kılavuzundan yararlanmaları ve yeni öğrendiği kelimeleri kullanmaları için teşvik edilir.

T.6.4.4. Yazma stratejilerini uygular.

Güdümlü, serbest, kontrollü, tahminde bulunma, metin tamamlama, bir metni kendi kelimeleri ile yeniden oluşturma, boşluk doldurma, grup olarak yazma gibi yöntem ve tekniklerin kullanılması sağlanır.

T.6.4.14. Kısa metinler yazar.

Duyuru, ilan ve reklam metinleri yazdırılır.

Resim 29. İstasyon tekniğiyle kitap özeti anlatan öğrenci

Kitap 8: Dede Korkut

İnsanlık tarihinin ilk zamanlarında çocuklar edebî, estetik yazın ihtiyaçlarını yetişkinler gibi halk edebiyatına dair ürünler ile karşılamışlardır. Masal, destan, efsane, türkü gibi ürünler ile içinde yaşadıkları toplumun gelenek ve göreneklerini, değerlerini, inançlarını tanımışlardır. Daha sonra bu ürünler derlenip ve çocuk edebiyatının ana unsurlarını oluşturmuştur (Arıcı, 2018: 6).

Dedem Korkut eseri, konusu Türklük olan birçok bilim alanı için bol malzeme içeren zengin bir kaynaktır. Ayrıca Dede Korkut, Türkçenin eşsiz bir değeri olmakla birlikte etnografya, sosyoloji, tarih, folklor gibi bilimler sahasında ilk başvurulanan eserlerdendir (Daşdemir, 2010: 67).

Dede Korkut kitabının içeriği hakkında kısaca bilgi vermek gerekirse: bu kitap 12 adet destandan oluşmaktadır. Bu destanlar, Türk ruhuna ve Türk düşüncesine ışık tutan ve Türk dilinin en güzel örnekleri niteliğindeki belgelerdir. Dede Korkut hikayelerinde Oğuz Türklerinin inanışları, gelenek ve görenekleri, yaşayışları, kahramanlıkları, ruhi

olgunlukları, karakterleri ve ahlaki anlayışları duru bir Türkçeyle anlatılmaktadır. Sözlü edebiyat ürünlerinden olan Dede Korkut Destanları, Türk illerinde dilden dile dolaşarak kuşaktan kuşağa aktarılmıştır.

12.05.2023 tarihinde okunmaya başlanan Dede Korkut kitabı önceden kararlaştırılan 18.05.2023 tarihinde etkinliklere tahlil edilmiştir. Kitap içinden seçilen bazı hikayeler öğrenciler tarafından istasyon tekniğiyle anlatıldıktan sonra scamper yaratıcı düşünce tekniğiyle öğrenciler yaratıcı fikirlerini sunmuştur.

Tablo 8. Dede Korkut isimli kitabın ders planı uygulama tablosu

Ders	Türkçe
Sınıf	6. Sınıf
Kitap Adı	Dede Korkut
Yaklaşık Süre	1 Hafta
Tema	İletişim
Ders Saati	40 dakika
Kullanılan Teknik	İstasyon tekniği, Scamper tekniği
Kazanım	
OKUMA	
Akıcı Okuma	
T.6.3.3. Farklı yazı karakterleri ile yazılmış yazıları okur.	
T.6.3.4. Okuma stratejilerini kullanır.	
<i>Sesli, sessiz, tahmin ederek, not alarak, soru sorarak, okuma tiyatrosu ve hızlı okuma gibi yöntem ve teknikleri kullanmaları sağlanır.</i>	
Söz Varlığı	
T.6.3.5. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.	
<i>a) Öğrencilerin tahmin ettikleri kelime ve kelime gruplarını öğrenmek için sözlük, atasözleri ve deyimler sözlüğü vb. araçları kullanmaları sağlanır.</i>	
<i>b) Öğrencinin öğrendiği kelime ve kelime gruplarından sözlük oluşturması teşvik edilir.</i>	
T.6.3.6. Deyim ve atasözlerinin metne katkısını belirler.	
T.6.3.10. Edat, bağlaç ve ünlemlerin metnin anlamına olan katkısını açıklar.	
Anlama	
T.6.3.14. Metindeki söz sanatlarını tespit eder.	
<i>Konuşturma (intak) ve karşıtlık (tezat) söz sanatları verilir.</i>	
T.6.3.17. Metinle ilgili soruları cevaplar.	
<i>Metin içi ve metin dışı anlam ilişkileri kurulur.</i>	
T.6.3.18. Metinle ilgili sorular sorar.	
T.6.3.25. Metinler arasında karşılaştırma yapar.	
<i>Metinlerin tema, konu, olay örgüsü ve karakterler açısından karşılaştırılması sağlanır.</i>	
T.6.3.27. Şiirin şekil özelliklerini açıklar.	
<i>Şiirde kafiye, redif gibi ahenk unsurları üzerinde durulur, bunların türlerine değinilmez.</i>	
T.6.3.29. Okudukları ile ilgili çıkarımlarda bulunur.	
<i>Neden-sonuç, amaç-sonuç, koşul, karşılaştırma, benzetme, örneklendirme, duygu belirten ifadeler,</i>	

abartma üzerinde durulur.

T.6.3.30. Görsellerle ilgili soruları cevaplar.

- a) Öğrencilerin haber fotoğrafları ve karikatürleri yorumlayarak görüşlerini bildirmeleri sağlanır.
- b) Haberi/bilgiyi görsel yorumcuların nasıl ilettiklerinin sorgulanması sağlanır.

KONUŞMA

T.6.2.1. Hazırlıklı konuşma yapar.

Öğrencilerin verilen bir konu hakkında görsellerle destekleyerek kısa sunum hazırlamaları ve prova yapmaları sağlanır.

T.6.2.4. Konuşmalarında beden dilini etkili bir şekilde kullanır.

YAZMA

T.6.4.3. Hikâye edici metin yazar.

- a) Öğrencilerin zaman, mekân, şahıs ve olay unsurlarını belirlemeleri, hikâyenin serim, düğüm ve çözüm bölümlerinde anlatacaklarının taslağını oluşturmaları sağlanır.
- b) Öğrenciler yazım kılavuzundan yararlanmaları ve yeni öğrendiği kelimeleri kullanmaları için teşvik edilir.

T.6.4.4. Yazma stratejilerini uygular.

Güdümlü, serbest, kontrollü, tahminde bulunma, metin tamamlama, bir metni kendi kelimeleri ile yeniden oluşturma, boşluk doldurma, grup olarak yazma gibi yöntem ve tekniklerin kullanılması sağlanır.

T.6.4.14. Kısa metinler yazar.

Duyuru, ilan ve reklam metinleri yazdırılır.

Resim 30. İstasyon tekniğiyle kitap özeti anlatan öğrenci

Kitap 9: Lodosçu Tim, Paul Biegel

18.05.2023 tarihinde Dede Korkut eserinin tahlilinin yapılmasıyla okunmaya başlanan Lodosçu Tim adlı eserin 25.05.2023 tarihinde etkinliklerle tahlili yapılmıştır.

Lodosçu Tim adlı eserin içeriği hakkında kısaca bilgi verelim. Tim'in ailesindeki herkes denizcidir: annesi, babası, ablaları ve ağabeyleri. Fakat Tim, ailesindeki herkesin denizci olmasına rağmen bu mesleği sevmemektedir. Hatta Tim 12 yaşına geldiğinde onun artık kendine bakabilecek olgunluğa eriştiğini düşündüğü için annesi de denize açılır. Tim ise evde tek başına yaşamak zorundadır. Her gün sahile gidip ailesinin yolunu gözler. Bir gün yine sahilde ailesini beklerken bir dürbün bulur. Bu dürbün geçmişi görebilme özelliğine sahiptir ve bundan sonra işler heyecanlı bir halde devam eder. Tim, dürbünün bu özelliği sayesinde amcası Taddeus'un tüm kirli işlerini öğrenir, deniz kızlarının gerçekten yaşadıklarını keşfeder ve biraz kafadan çatlak olan Prissilla öğretmenle birlikte esrarlı bir serüvene atılırlar.

Lodosçu Tim adlı kitabın özeti; öğrencilere yarım bıraktıkları işi tamamlama, birlikte uyumlu bir şekilde çalışıp takım ruhu kazandırma ve çekingen öğrencileri de akışa dahil edebilme faydaları sağlayan istasyon tekniğiyle öğrenciler tarafından sunulmuştur. Daha sonra kitap scamper tekniğiyle tahlil edilerek öğrencilerin yaratıcı düşünme becerileri beslenip zihinlerinde farklı fikirlere kapı açılması sağlanmıştır.

Tablo 9. Lodosçu Tim isimli kitabın ders planı uygulama tablosu

Ders	Türkçe
Sınıf	6. Sınıf
Kitap Adı	Lodosçu Tim
Yaklaşık Süre	1 Hafta
Tema	İletişim
Ders Saati	40 dakika
Kullanılan Teknik	İstasyon tekniği, Scamper tekniği
Kazanım	
OKUMA	
Akıcı Okuma	
T.6.3.1. Noktalama işaretlerine dikkat ederek sesli ve sessiz okur.	
Söz Varlığı	

T.6.3.5. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.

a) Öğrencilerin tahmin ettikleri kelime ve kelime gruplarını öğrenmek için sözlük, atasözleri ve deyimler sözlüğü vb. araçları kullanmaları sağlanır.

b) Öğrencinin öğrendiği kelime ve kelime gruplarından sözlük oluşturması teşvik edilir.

T.6.3.10. Edat, bağlaç ve ünlemlerin metnin anlamına olan katkısını açıklar.

Anlama

T.6.3.16. Okuduklarını özetler.

T.6.3.17. Metinle ilgili soruları cevaplar.

Metin içi ve metin dışı anlam ilişkileri kurulur.

T.6.3.22. Metindeki hikâye unsurlarını belirler.

Olay örgüsü, mekân, zaman, şahıs ve varlık kadrosu, anlatıcı üzerinde durulur.

KONUŞMA

T.6.2.1. Hazırlıklı konuşma yapar.

Öğrencilerin verilen bir konu hakkında görsellerle destekleyerek kısa sunum hazırlamaları ve prova yapmaları sağlanır.

T.6.2.2. Hazırlıksız konuşma yapar.

T.6.2.5. Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.

YAZMA

T.6.4.2. Bilgilendirici metin yazar.

a) Öğrencilerin konu ve ana fikri belirlemeleri, buna göre giriş, gelişme, sonuç bölümlerinde yazacaklarının taslağını oluşturmaları ve ilk paragrafta amaçlarını ifade etmeleri sağlanır.

b) Öğrenciler yazılarında günlük hayattan örnekler vermeleri için teşvik edilir.

Resim 31. İstasyon tekniğiyle kitap özeti anlatan öğrenci

Resim 32. İstasyon tekniğiyle kitap özeti anlatan öğrenci

Kitap 10: Cadının Elektrikli Süpürgesi, Terry Pratchett

25.05.2023 tarihinde Lodosçu Tim kitap tahlilinin yapılmasının ardından Cadının Elektrikli Süpürgesi kitabının okumaları başlamıştır. 01.06.2023 tarihinde kitabın etkinlikleri yapılmıştır.

Cadının Elektrikli Süpürgesi, fantastik yazın türünün vazgeçilmez temaları üzerine yazılmış on dört resimli hikâyeden meydana gelmektedir. Okuyucusunu tuhaf varlıklarla, sihirle tanıştıran kitap, okuru farklı dünyalara götürmektedir. Sihirbazlar arasında geçen kıyasıya bir savaş, bazen suyun dibinde bir denizaltıyla bazen de semada bir zeplinle macera dolu bir seyahat, elektrikli süpürgesi ile uçan bir cadı, dik başlı bir karınca, konuşan ve yürüyen heykeller, dev gibi bir pasta. Bu kitap, tüm bu fantastik unsurlarla bezeli, eğlenceli hikâyeleri barındırıyor.

Cadının Elektrikli Süpürgesi, önce istasyon tekniğiyle öğrenciler tarafından özet anlatılmıştır. Ardından scamper yaratıcı düşünme yöntemiyle sorular oluşturularak bu sorulara cevaplar aranmıştır. Scamper tekniğiyle kitaptaki fantastik unsurlar yerine öğrenciler kendi fantastiğini üretip hikayelere kendi yorumlarını katmışlardır.

Belirlenen kitap listesini okuma, her kitap sonunda yapılan kitaplara yönelik etkinlikler ve kitap tahlilleri yaklaşık iki buçuk ay boyunca devam etmiştir. Bu süreç, 01.06.2023 sona ermiştir. Fantastik kitap listesini okuma sürecini değerlendirmek amacıyla 07.06.2023 tarihinde son testler ve tutum ölçeği de uygulanarak süreç sonlandırılmıştır.

Tablo 10. Cadının Elektrikli Süpürgesi isimli kitabın ders planı uygulama tablosu

Ders	Türkçe
Sınıf	6. Sınıf
Kitap Adı	Cadının Elektrikli Süpürgesi
Yaklaşık Süre	1 Hafta
Tema	İletişim
Ders Saati	40 dakika
Kullanılan Teknik	İstasyon tekniği, Scamper tekniği
Kazanım	
OKUMA	
Akıcı Okuma	
T.6.3.1. Noktalama işaretlerine dikkat ederek sesli ve sessiz okur.	
Söz Varlığı	
T.6.3.5. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.	
<i>a) Öğrencilerin tahmin ettikleri kelime ve kelime gruplarını öğrenmek için sözlük, atasözleri ve deyimlersözlüğü vb. araçları kullanmaları sağlanır.</i>	
<i>b) Öğrencinin öğrendiği kelime ve kelime gruplarından sözlük oluşturması teşvik edilir.</i>	
T.6.3.10. Edat, bağlaç ve ünlemlerin metnin anlamına olan katkısını açıklar.	
Anlama	
T.6.3.17. Metinle ilgili soruları cevaplar.	
<i>Metin içi ve metin dışı anlam ilişkileri kurulur.</i>	
T.6.3.19. Metnin konusunu belirler.	
T.6.3.23. Metinde ele alınan sorunlara farklı çözümler üretir.	
T.6.3.24. Metnin içeriğini yorumlar.	
<i>a) Yazarın olaylara bakış açısının tespit edilmesi sağlanır.</i>	
<i>b) Metindeki öznel ve nesnel yaklaşımların tespit edilmesi sağlanır.</i>	
<i>c) Metindeki örnek ve ayrıntılara atıf yapılması sağlanır.</i>	
T.6.3.25. Metinler arasında karşılaştırma yapar.	
<i>Metinlerin tema, konu, olay örgüsü ve karakterler açısından karşılaştırılması sağlanır.</i>	
T.6.3.29. Okudukları ile ilgili çıkarımlarda bulunur.	
<i>Neden-sonuç, amaç-sonuç, koşul, karşılaştırma, benzetme, örneklendirme, duygu belirten ifadeler, abartma üzerinde durulur.</i>	
T.6.3.30. Görsellerle ilgili soruları cevaplar.	
<i>a) Öğrencilerin haber fotoğrafları ve karikatürleri yorumlayarak görüşlerini bildirmeleri sağlanır.</i>	
<i>b) Haberi/bilgiyi görsel yorumcuların nasıl ilettiklerinin sorgulanması sağlanır.</i>	
T.6.3.32. Medya metinlerini değerlendirir.	
<i>İnternet, sinema ve televizyonun verdiği iletileri değerlendirmeleri sağlanır.</i>	
KONUŞMA	

T.6.2.1. Hazırlıklı konuşma yapar.

Öğrencilerin verilen bir konu hakkında görsellerle destekleyerek kısa sunum hazırlamaları ve prova yapmaları sağlanır.

T.6.2.3. Konuşma stratejilerini uygular.

Serbest, güdümlü, yaratıcı, hafızada tutma tekniği ve kelime kavram havuzundan seçerek konuşma gibi yöntem ve tekniklerin kullanılması sağlanır.

YAZMA

T.6.4.3. Hikâye edici metin yazar.

a) Öğrencilerin zaman, mekân, şahıs ve olay unsurlarını belirlemeleri, hikâyenin serim, düğüm ve çözüm bölümlerinde anlatacaklarının taslağını oluşturmaları sağlanır.

b) Öğrenciler yazım kılavuzundan yararlanmaları ve yeni öğrendiği kelimeleri kullanmaları için teşvik edilir.

Resim 33. İstasyon tekniğiyle kitap özeti anlatan öğrenci

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı, Soyadı : Emine Şule DERTLİOĞLU

Eğitim Durumu

Lisans : Fırat Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Türkçe Öğretmenliği
Bölümü

Yüksek Lisans: Kırşehir Ahi Evran üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü,
Türkçe Eğitimi

Mesleki Deneyim

Başkale Azıklı Ortaokulu	2012-2013
Kuyubaşı Ortaokulu	2013-2021
Ümitköy Anadolu İmam Hatip Lisesi	2021-(Halen)

Yayınlar :

Dertlioğlu, E. Ş., (2023, Kasım). Fantastik Çocuk Edebiyatı Ürünlerinin Ortaokul Öğrencilerinin Okuma Becerisine Etkisi (Öz). Gazi Üniversitesi Uluslararası Türk Dünyası Eğitim Bilimleri Kongresi-III'de sunulan bildiri, Gazi Üniversitesi, Ankara. Erişim Adresi: <https://gaziturkdunyasi.gazi.edu.tr/gaziturkdunyasi1.pdf>